ما انا عليه واصحابي

د اهل السنة والجماعة عقيده

تأليف

اميرالمؤمنين شيخ القرآن والحديث

مولوي هبة الله اخندزاده حفظه الله تعالى ورعاه

كال ١٤٤٧ هـ ق

ما انا علیه واصحابي

د اهل السنة والجماعة عقیده

تألیف

امیرالمؤمنین شیخ القرآن والحدیث

مولوي هبة الله اخندزاده حفظه الله تعالی ورعاه

کال ۱٤٤٧ هـ ق

د افغانستان اسلامي امارت
د رياست الوزراء مقام د دفتر لوی رياست
د عـامه او ستراتيـژيکـو اړيکـو معاونيت
مطبـوعاتـو ريـاست

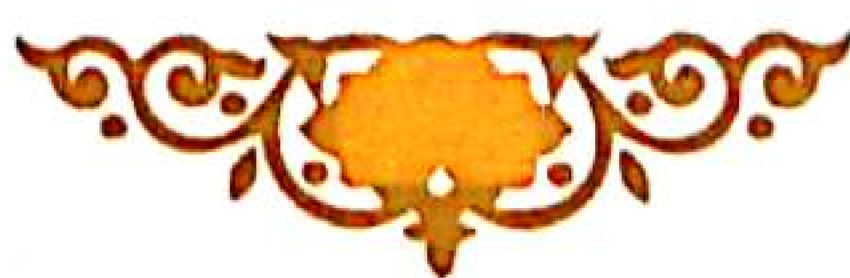
د کتاب نوم: د اهل السنة والجماعة عقيده

تألیف: امیرالمؤمنین شیخ القرآن والحدیث مولوي هبةالله اخندزاده حفظه الله تعالی

د چاپ کال: ۱۴۴۷ هجري قمري

چاپ وار: لومړی

فهرست

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

الحمد لله رب العلمين و الصلوة و السلام على رسوله محمد وعلى اله واصحابه اجمعين

سمه عقیده یو قوي بنیاد او د اسلام د دین مهم رکن دی. له همدې امله، انبیاء علیهم السلام د خپلو قومونو د بلنې په پیل کې د عقیدې د سمولو او د الله سبحانه وتعالی د یووالي اعلان ته ځانګړې پاملرنه وکړه. د خلکو اصلاح د هغوی د عقیدې په سالمیت او د فکرونو په جوړېدو پورې تړلې ده. هر عمل چې پر صحیح عقیده ولاړ نه وي، هغه بې ارزښته او بې ګټې ګڼل کېږي.

کامل ایمان چې بنده د الله ﷻ له عذابه څخه خلاصولای شي، دوه برخې لري: لومړی یې د صحیح عقیدې جوړول دي، او دویمه برخه یې د شریعت مطابق عمل کول دي. تر هغه چې د عقیدې برخه نه وي بشپړه شوې، د عمل برخه هېڅ اعتبار نه لري. که یو کس هر څومره د خیر او نیکۍ کارونه وکړي، خو صحیح عقیده و نه لري، نو هغه ته د الله ﷻ له ابدي عذابه خلاصون نشي ورکولای.

د عائشه رضي الله عنها څخه روایت دی چې هغې نبي کریم ﷺ ته وویل: "ای د الله رسوله! ﷺ ابن جدعان (چې د عائشه رضي الله عنها له خپلوانو څخه و)، په جاهلیت کې به یې صله رحمي کوله او مسکینانو ته به یې خواړه ورکول. آیا دا به په آخرت کې ورته ګټه وکړي؟" رسول الله ﷺ وفرمایل: "نه، ګټه به ورته ونه کړي، ځکه هغه په خپل ټول ژوند کې یوه ورځ هم داسې نه دي ویلي چې: 'یاربه! زما ګناهونه په آخرت کې وبښه'." یعني، هغه په آخرت ایمان نه درلود، او که ایمان نه وي، نو نیک عملونه ګټه نه کوي. (۱)

(۱) عَنْ عَائِشَةَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، ابْنُ جُدْعَانَ كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَيُطْعِمُ الْمِسْكِينَ، فَهَلْ ذَاكَ نَافِعُهُ؟ قَالَ: « لَا يَنْفَعُهُ، إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ » صحيح مسلم (۱/ ۱۹۶).

له سفيان بن عيينه څخه د علم د فضيلت په اړه پوښتنه وشوه. هغه وويل: "آيا تا د الله جل جلاله دا قول نه دی اوريدلی چې د علم په يادولو يې پيل کړی او فرمايي: فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ [محمد: ١٩] پوه شه چې د الله پرته بل معبود نشته، او د خپلې ګناه ښښنه وغواړه. نو الله ﷻ په دې آيت کې د زده کړې (علم) له امر وروسته د عمل امر کړی دی. له دې آيت څخه معلوميږي چې د توحيد پېژندل فرض دي.(١)

امير المؤمنين شيخ القرآن والحديث

مولوي هبة الله اخوند زاده

---

(١) وسئل سفيان بن عيينة عن فضل العلم. فقال: ألم تسمع قوله تعالى حين بدأ به فقال: {فاعلم أنه لا إله إلا الله واستغفر لذنبك} (محمد: ١٩) فأمره بالعمل بعد العلم، ويعلم من الآية أن التوحيد مما يجب العلم به، ولا يجوز فيه تقليد. عمدة القاري شرح صحيح البخاري (٢/ ٣٩)ط دار احياء التراث العربي- بيروت.

بسم الله الرحمن الرحيم

پر الله ﷻ او د هغه پر صفاتو عقيده

لومړۍ عقيده: اللّه ﷻ يو دى هيڅ شريک نه لري.(۱)

لقوله تعالى:

قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ.(۲)

ژباړه: ووايه (اې محمده! دوى ته) شان دا دى چې الله يو دى (په ذات او صفات خپل کې).

وإلهكم إله وَاحِدٌ لاَّ إله إِلاَّ هُوَ الرحمن الرحيم.(۳)

ژباړه: او معبود ستاسې معبود يو دى نشته بل څوک لائق د عبادت مگر هم دى، خورا (ډېر) مهربان پوره رحم لرونکى دى.

لاَ شَرِيكَ لَهُ وبذلك أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ المسلمين.(۴)

ژباړه: نشته هيڅ شريک ده لره (په دغو تېرو عبادتونو کې) او په هم دې (توحيد) امر (حکم) کړى شوى دى ما ته او زه اول د مسلمانانو (الله ته غاړه ايښودونکى) يم

دوهمه عقيده: د عبادت مستحق يوازې اللّه ﷻ دى.(۵)

لقوله تعالى:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ الَّذِى خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.(۶)

---

(۱) إن الله واحد لا شريك له. العقيدة الطحاوية ص: ۸.
(۲) سورة الإخلاص: ۱.
(۳) سورة البقرة: ۱۶۳.
(۴) سورة الأنعام: ۱۶۳.
(۵) لا إله غيره. العقيدة الطحاوية ص: ۸.
(۶) سورة البقرة:۲۱.

ژباړه: اې خلکو! عبادت وکړئ د رب خپل، هغه (رب چې) پیدا کړي یې یئ تاسې او (پیدا کړي یې دي) هغه کسان چې وو پخوا له تاسې څخه لپاره د دې چې تاسې ځان وساتئ (له عذابه د الله ﷻ).

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ.(۱)

ژباړه: حال دا چې امر حکم نه و ورکړی شوی دوی ته په تورات او انجیل کې مګر ورکړی شوی و چې عبادت کوي دوی د الله په داسې حال کې چې خالص کوونکي وي الله لره دین له شرکه او نفاقه.

دریمه عقیده: خیر او شر یوازې د اللّه ﷻ له طرفه دي.(۲)

لقوله تعالی:

وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا.(۳)

ژباړه: او که ورسیږي دوی ته څه نیکي (لکه پراخي) نو وایې دوی دا (نیکي) له (جانبه د) الله ده او که ورسیږي دوی ته څه بدي (لکه قحط) نو وایې دوی دا (بدي) له جانبه ستا ده، ووایه (اې محمده! دوی ته) دا ټول (خیر او شر) له جانبه د الله دي پس څه سبب دی دې قوم لره چې نه دي نژدې (دې ته) چې پوه شي دوی په هیڅ خبره باندې.

(۱) سورة البينة: ۵.
(۲) والخير والشر مقدران على العباد. العقيدة الطحاوية ص: ۲۶.
(۳) سورة النساء: ۷۸.

ولما روي:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فقَالَ:... واعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الأقلام وجفَّت الصُّحُف» رواه أَحْمد وَالتِّرْمِذِيّ.[1]

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی هغه وايي: چې يو ځل زه د رسول كريم ﷺ سره پر سپرلۍ سپور وم، رسول كريم ﷺ راته وويل: او دا خبره په ياد لره كه ټول مخلوق راجمع شي او تا ته ګټه رسول وغواړي نو هيڅكله به ګټه نشي دررسولای مګر يوازې دومره څومره چې الله ﷻ ستا په مقدر كې ليكلې وي او كه ټول خلك راټول شي په دې چې تا ته ضرر ورسوي په يو شي سره، نو ضرر به ونه رسوي تا ته مګر په هغه اندازه څومره چې الله ﷻ ستا په تقدير كې ليكلي دي قلمونه پورته شوي دي او صحيفې وچې شوي دي.

څلورمه عقيده: اللّه ﷻ همېشه و او همېشه به وي.[2]

لقوله تعالى:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.[3]

ژباړه: هم دغه (الله ﷻ) اول دی (له هر شي څخه چې ابتداء نه لري) او آخر دی (له هر شي څني چې انتهاء نه لري، او ظاهر دی (په دليلونو سره) او باطن دی (پټ دی له ليدلو د سترګو نه په دنيا كې) او هم دغه (الله ﷻ) دی په هر شي باندې ښه عالم ښه پوهيدونكی.

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۴۵۹، رقم الحديث: ۵۳۰۲.
(۲) قديم بلا ابتداء دائم بلا انتهاء لا يفنى ولا يبيد. العقيدة الطحاوية ص: ۸.
(۳) سورة الحديد: ۳.

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ[1]

ژباړه: هر څيز فاني كېدونكى دى مګر ذات د ده (چې تل باقي دى).

ولما روي:

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ، فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ: «اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ»، قَالُوا: قَدْ بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا، مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، فَقَالَ: «اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ، إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ»، قَالُوا: قَدْ قَبِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالُوا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الأَمْرِ؟ قَالَ: «كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ، وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلَّ شَيْءٍ، وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ»[2]

ژباړه: له عمران بن حصين رضي الله عنهما څخه روايت دى هغه وايي: چې زه د رسول كريم ﷺ خوا ته راغلم خپله اوښه مې له دروازې سره نزدې وتړله، د بنو تميم يوه ډله خلک د رسول كريم عليه السلام خدمت ته راغلل (د هغوى په ليدو سره) رسول كريم ﷺ وويل: اې د بنو تميم خلكو ! زما زيرى قبول كړئ، هغوى وويل: تاسو پخوا هم زيرى راكړى دى (او موږ قبول كړى دى) اوس موږ ته مال راكړه دا خبره يې دوه ځله وكړه، بيا د يمن يوه ډله خلک د رسول كريم ﷺ خدمت ته حاضر شول (د هغوى په ليدو سره هم) رسول كريم ﷺ وويل: اې د يمن خلكو ! زيرى قبول كړئ ځكه چې بنو تميم قبول نه كړ، هغوى وويل: موږ زيرى قبول كړ، د دې لپاره راغلي يو چې له تاسو څخه د دې دنيا په هكله پوښتنه وكړو، رسول كريم عليه السلام وويل: له هر څه وړاندې د الله تعالى ذات و او بل هيڅ شى نه و، د هغه عرش په اوبو و، په لوح محفوظ كې يې هر شى وليكل او ځمكې او اسمانونه يې پيدا كړل.

---

(۱) سورة القصص: ۸۸.

(۲) صحيح البخاري: ۴/ ۱۰۵. رقم الحديث: ۳۱۹۱. وأخرجه أيضا أحمد: ۴۳۱/۴ ، رقم الحديث: ۱۹۸۸۹، والطبراني: ۲۰۳/۱۸. رقم الحديث: ۴۹۷.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ». (١)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ به دغه دعاء ويله: اې الله! ما ستا فرمانبرداري وکړه او ما ستا په لور رجوع وکړه او ستا په مرسته سره جګړه کوم اې الله! زه ستا د عزت په ذريعه پناه غواړم ستا څخه پر ته بل څوک د عبادت وړ نه شته د دې څخه چې ته ما ګمراه کړې ته ژوندی يې داسې ژوندی چې نه مرې حال دا چې انسانان او پيريانان ټول مړه کېدونکي دي.

پنځمه عقيده: الله ﷻ پر هر شي قادر دی. (٢)

لقوله تعالی:

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (٣)

ژباړه: بې شکه الله پر هر شي (چې اراده وفرمايي) بنه قادر دی.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (٤)

ژباړه: او خاص الله لره دی ملک (سلطنت) د آسمانونو او (سلطنت) د ځمکې او (سلطنت) د هغو شيانو چې په مينځ د دوی کې دي، پيدا کوي (الله ﷻ) هغه چې اراده وفرمايي د (پيدا کولو يې) او الله پر هر څيز باندې (چې اراده وفرمايي) بنه قادر دی.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا. (٥)

ژباړه: او دی الله پر هر څيز باندې (چې اراده وفرمايي) توانا قادر (چې ځينې د هغو انشاء او افناء دي).

---

(١) مشکوة المصابيح: ٢/ ٧٦٠، رقم الحديث: ٢۴۶٣.
(٢) ذلك بأنه على كل شيء قديروكل شيء إليه فقير. العقيدة الطحاوية ص: ١٠.
(٣) سورة البقرة: ٢٠.
(٤) سورة المائدة: ١٧.
(٥) سورة الكهف: ۴۵.

شپږمه عقيده: اللّه ﷻ په هر شي علم لري.(١)

لقوله تعالى:

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٢)

ژباړه: او دى پر هر څه باندې ښه عالم دى.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ. (٣)

ژباړه: بې شکه چې الله ښه عالم دى په خبرو د سينو (او په حالاتو د زړونو هم).

وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى. (٤)

ژباړه: او که جهر کوې په وينا سره (چې ذکر د الله او دعا ده نو جهر ته حاجت نشته ځکه چې) پس بې شکه دغه (الله ﷻ) عالم دى په پټه خبره او په ډېره پټه (له هغې پټې نه هم).

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ. (٥)

ژباړه: عالم دى په هغو شيانو چې په مخ د مخلوقاتو کې دي (د دنيا له امورو) او په هغو شيانو چې وروسته له دوى دي (د عقبى له امورو).

---

(١) وقد علم الله تعالى فيما لم يزل عدد من يدخل الجنة وعدد من يدخل النار جملة واحدة فلا يزاد في ذلك العدد ولا ينقص منه وكذلك أفعالهم فيما علم منهم أن يفعلوه. العقيدة الطحاوية ص: ١٦.

(٢) سورة البقرة: ٢٩.

(٣) سورة المائدة: ٧.

(٤) سورة طه: ٧.

(٥) سورة البقرة: ٢٥٥.

اوومه عقيده: اللّه ﷻ د ارادې څښتن دی، هر څه چې وغواړي په خپله خوښه او اختيار يې کوي.(۱)

لقوله تعالى:

فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ.(۲)

ژباړه: ډېر ښه کوونکی دی د هر هغه شي چې اراده يې وفرمايي.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ.(۳)

ژباړه: بې شکه هم دا خبره ده چې امر حکم د الله هر کله چې اراده وفرمايي (د پيدا کولو) د يوه څيز دا دی چې وفرمايي هغه ته چې (جوړ) شه نو (جوړ) شي.

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ.(۴)

ژباړه: او کله چې اراده وکړي الله پر کوم قوم باندې د بدي (آفت) نو نشته بيرته ګرځېدل د هغه، او نشته دوی ته بې له الله ﷻ څخه هيڅوک متولي (مددګار).

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ.(۵)

ژباړه: او رب ستا پيدا کوي هغه څه چې اراده وفرمايي (د پيدا ينښت يې) او غوره کوي يې.

وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ.(۶)

ژباړه: او کوي الله هر هغه څه چې اراده وفرمايي (د کولو يې له اهداء د مؤمنانو او اضلال د کافرانو).

---

(۱) ولا يكون إلا ما يريد. العقيدة الطحاوية ص:۸.
- يفعل ما يشاء. العقيدة الطحاوية ص: ۲۷.
(۲) سورة البروج : ۱۶.
(۳) سورة يس : ۸۲.
(٤) سورة الرعد : ۱۱.
(٥) سورة القصص: ۶۸.
(٦) سورة ابراهيم : ۲۷.

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ.(١)

ژباړه: بې شکه الله تعالی کوي هر هغه کار چې اراده يې وکړي.

اتمه عقيده: هر څه د الله ﷻ په اراده، د هغه په علم، د هغه په قضاء، د هغه په تقدير او د هغه په امر ترسره کيږي.(٢)

لقوله تعالی:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَٰلَمِينَ.(٣)

ژباړه: او نشئ قصد کولی تاسې (د سمې لارې) مګر هغه چې اراده وفرمايي الله (د قصد د تاسې د سمې لارې) چې رب پالونکی د (ټولو) عالميانو دی.

{ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا.(٤)

ژباړه: او اراده نشئ کولی تاسې (د هيڅ لاره د طاعت) مګر هغه چې اراده وفرمايي الله (تاسو ته) بې شکه الله دی (پر هر شي باندې) ښه عالم، دانا، ښه حکمت والا.

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ.(٥)

ژباړه: بې شکه چې الله کوي هر هغه چې اراده يې وکړي.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ.(٦)

---

(١) سورة الحج: ١٨.

(٢) كل شيء يجري بتقديره ومشيئته، ومشيئته تنفذ، لا مشيئة للعباد إلا ما شاء لهم، فما شاء لهم كان، وما لم يشأ لم يكن. العقيدة الطحاوية ص: ١١.

- وكل شيء يجري بمشيئة الله تعالى وعلمه وقضائه وقدره غلبت مشيئة المشيئات كله وغلب قضاؤه الحيل كلها. العقيدة الطحاوية ص: ٢٧.

(٣) سورة التكوير: ٢٩.

(٤) سورة الدهر: ٣٠

(٥) سورة الحج: ١٤.

(٦) سورة الملك: ١٤.

ژباړه: آيا نه پوهيږي (په پټو اسرارو د زړونو) هغه (الله ﷻ) چې پيدا کړي يې دي (زړونه بلکه هر شی ورمعلوم دی) او همغه (الله) دی عليم دانا (په پټو اسرارو) ښه خبردار دی (په ظواهرو د موجوداتو هم).

لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا.(١)

ژباړه: (پوهوي مو) تر څو چې و پوهيږئ تاسې چې بې شکه الله پر هر څيز باندې (چې اراده يې وفرمايي) ښه قادر دی (چې ځينې دغه جريان د احکام يې دی په ځمکه او اسمان کې) او (پوه شئ) بې شکه چې الله په تحقيق احاطه فرمايلې رسيدلی دی هر شي ته له جهته د علمه قدرته.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ.(٢)

ژباړه: ووايه (اې محمده! دوی ته) له سره به ونه رسيږي مونږ ته مګر همغه چې ليکلي دي الله زمونږ لپاره هم دغه (الله) دی مولا (کار جوړوونکی) زمونږ، او (خاص) پر هم دغه الله باندې دې نو توکل (اعتماد) کوي مؤمنان (د هيلو په تر سره کېدلو، د اړتياوو په پوره کېدلو او د آفتونو څخه په ژغورلو کې).

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ.(٣)

ژباړه: بې شکه مونږ هر شی پيدا کړی مو دی په (ړومبني ازلي) اندازه سره.

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا.(٤)

ژباړه: او پيدا کړی دی الله هر شی پس په اندازه کړی يې دی هغه (شی) په اندازه کولو سره.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ.(٥)

---

(١) سورة الطلاق: ١٢.
(٢) سورة التوبة: ٥١.
(٣) سورة القمر: ٤٩.
(٤) سورة الفرقان: ٢.
(٥) سورة الرعد: ٨.

ژباړه: الله عالم دی (لا يخوا له تولده) په هغه څه چې بار اخلي هره ښځه او (الله عالم دی) په هغه څه چې کموي يې ارحام (او ناقص يې څېږوي) او (الله عالم دی) په هغه چې زياتوي يې (من حيث الأعضاء والجثة والعدد والمدة) او هر شی په نزد د دغه (الله) په اندازه دی.

ولما روي:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ: «.. وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الأَقلام وجفَّت الصُّحُف» رواه أَحْمد وَالتِّرْمِذِيّ. (١)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی هغه وايي: چې يو ځل زه د رسول کريم ﷺ سره پر سپرلۍ سپور وم، رسول کريم ﷺ راته وويل: او دا خبره په ياد لره که ټول مخلوق راجمع شي او تا ته ګټه رسول وغواړي نو هيڅکله به ګټه نشي دررسولای مګر يوازې دومره څومره چې الله ﷻ ستا په مقدر کې ليکلي وي او که ټول خلک راټول شي په دې چې تا ته ضرر ورسوي په يو شي سره، نو ضرر به ونه رسوي تا ته مګر په هغه اندازه څومره چې الله ﷻ ستا په تقدير کې ليکلي دي قلمونه پورته شوي دي او صحيفې وچې شوي دي.

نهمه عقيده: د الله ﷻ اراده پر ټولو ارادو غالبه ده او د هغه حکم په ټولو تدبيرونو غالب دی، څه چې غواړي، هغه کوي. (٢)

لقوله تعالى:

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ. (٣)

(١) مشكوة المصابيح: ٣/ ١٤٥٩، رقم الحديث: ٥٣٠٢.

(٢) لا شيء يعجزه، ولا يكون الا ما يريد. العقيدة الطحاوية ص: ٨.

- ولا غالب لأمره. العقيدة الطحاوية ص: ١١.

(٣) سورة الرعد: ١١.

ژباړه: او کله چې اراده وکړي الله پر کوم قوم باندې د بدي (آفت) نو نشته بيرته ګرځېدل د هغه، او نشته دوی ته بې له الله څخه هيڅوک متولي (مددګار).

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا.(١)

ژباړه: او اراده نشئ کولی تاسې (د هيڅ لاره د طاعت) مګر هغه چې اراده وفرمايي الله (تاسو ته) بې شکه الله دی (پر هر شي باندې) ښه عالم، دانا، ښه حکمت والا.

وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ.(٢)

ژباړه: او الله حکم کوي (په هر څه چې اراده وفرمايي) نشته هيڅوک رد کوونکی د پاره د حکم د الله او الله ډېر ژر دی حساب (د ده، نو ژر حساب به ورسره کوي په آخرت کې هم).

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ.(٣)

ژباړه: او مکر وکړ کفارو (په عيسی عليه السلام باندې) او مکر وکړ الله (له دوی سره چې سزا يې دوی ته ورکړه) او الله خير (بهتر) د ماکرينو دی (چې مکاران په سزا رسوي).

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ.(٤)

ژباړه: بې شکه هم دا خبره ده چې امر حکم د الله هر کله چې اراده وفرمايي (د پيدا کولو) د يوه څيز، دا دی چې وفرمايي هغه ته چې (جوړ) شه نو (جوړ) شي.

فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ.(٥)

ژباړه: ډېر ښه کوونکی دی د هر هغه شي چې اراده يې وفرمايي.

---

(١) سورة الدهر: ٣٠.
(٢) سورة الرعد: ٤١.
(٣) سورة آل عمران: ٥٤.
(٤) سورة يس: ٨٢.
(٥) سورة البروج: ١٦.

لسمه عقیده: الله ﷻ له هر نقص، عیب او زوال څخه پاک دی، هیڅ ظلم نه کوي، الله ﷻ چې څه کوي له هغه څخه نه پوښتل کیږي، خو دوی ټول به پوښتل کیږي.[1]

لقوله تعالی:

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا.[2]

ژباړه: پاکي د الله ﷻ، او ډېر پورته دی له هغه څه چې وایې دوی په ډېري لویې سره.

وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ.[3]

ژباړه: او نه دی رب ستا ظلم کوونکی پر بنده ګانو (چې بې موجبه یې په عذاب کړي)

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ.[4]

ژباړه: او بې شکه چې الله نه دی ظلم کوونکی په بنده ګانو.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ.[5]

ژباړه: بې شکه چې الله نه کوي ظلم په اندازې د یوې ذرې.

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ.[6]

ژباړه: نه پوښتیدلی کیږي (الله ﷻ) له هغو (شیانو) چې کوي یې (ځکه چې الوهیت یوازې د ده صفت دی) او دوی پوښتیدلی کیږي (د دوی له افعالو، احوالو او اقوالو

---

(۱) تقدس عن كل سوء وحين، وتنزه عن كل عيب وشين، لا يسأل عما يفعل وهم يسألون، وهو غير ظالم أبدا. العقيدة الطحاوية ص: ۲۷،۲۸.
- قال تعالى في كتابه: لا يسأل عما يفعل وهم يسألون، فمن سأل: لم فعل؟ فقد رد حكم الكتاب، ومن رد حكم الكتاب كان من الكافرين. العقيدة الطحاوية ص: ۱۷.

(۲) سورة الاسراء: ۴۳.

(۳) سورة فصلت: ۴۶.

(۴) سورة آل عمران: ۱۸۲.

(۵) سورة النساء: ۴۰.

(۶) سورة الأنبياء: ۲۳.

ځکه چې دوی مخلوق او مملوک دي).

ولما روي:

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا». (۱)

ژباړه: ابو ذر رضي الله عنه له نبي کريم ﷺ څخه حديث قدسي روايت کوي چې الله تعالى فرمايي: اې زما بنده ګانو! ما پر خپل ځان ظلم حرام کړی دی او ستاسو په منځ کې مې هم ظلم حرام کړی دی نو تاسو په خپل منځ کې يو پر بل ظلم مه کوئ.

يوولسمه عقيده: الله ﷻ بلا کيفه اورېدونکی دی. (۲)

لقوله تعالى:

وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ. (۳)

ژباړه: او الله اورېده سوال او جواب ستاسې بې شکه چې الله ښه اوريدونکی دی (د ټولو اقوالو) ښه کتونکی دی (د ټولو احوالو).

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ. (۴)

ژباړه: او پوه شئ تاسې چې بې شکه الله ښه اوريدونکی (د ټولو اقوالو) ښه عالم

(۱) مشکوة المصابيح: ۲/ ۷۱۹، رقم الحديث: ۲۳۲۶.
(۲) لا يشبه الأنام. العقيدة الطحاوية ص:۹.
- ومن وصف الله بمعنى من معاني البشر فقد كفر، فمن أبصر هذا اعتبر، وعن مثل قول الكفار انزجر، وعلم أنه بصفاته ليس كالبشر. العقيدة الطحاوية ص:۱۳.
(۳) سورة المجادلة: ۱.
(۴) سورة البقرة: ۲۴۴.

(په ټولو احوالو) دی.

وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.(۱)

ژباړه: او الله، هم دی دی ښه اوریدونکی (د ټولو اقوالو) ښه عالم (په ټولو احوالو).

يد الله صفة من صفاته تعالى كالسمع والبصر والوجه لا يدرى كنهها الا الله تعالى ولا تذهب نفسك الى الجارحة وتكيّفها ويجب على العباد الايمان بها والتسليم قال ائمة السلف من اهل السنة فى هذه الصفات امرّوا كما جاءت بلا كيف.(۲)

ژباړه: «يد» د الله ﷻ صفاتو یو صفت دی، لکه: «سمع، بصر، وجه» چې یې صفتونه دي، د دې صفتونو په حقیقت له الله ﷻ پرته څوک نه پوهیږي. ستا خیال دې د دې صفاتو څرنګوالي او (انساني) غړي ته نه ځي، او پر بنده ګانو د دې صفاتو منل او ایمان پر لرل واجب دي، د اهل سنت سلفو فرمایلي: دا صفات چې څنګه راغلي همداسې له کیفیت بیانولو پرته (پر خپل) پرېږدئ.

دوولسمه عقیده: اللّه ﷻ بلا کیفه لیدونکی دی.(۳)

لقوله تعالى:

وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ.(٤)

ژباړه: او الله اوریده سوال او جواب ستاسې بې شکه چې الله ښه اوریدونکی دی (د ټولو اقوالو) ښه کتونکی دی (د ټولو احوالو).

إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.(٥)

---

(۱) سورة المائدة: ۷۶.

(۲) التفسير المظهري: ۳/ ۱۴۰ ط: رشيدية.

(۳) لا يشبه الأنام. العقيدة الطحاوية ص:۹.

- ومن وصف الله بمعنى من معاني البشر فقد كفر، فمن أبصر هذا اعتبر، وعن مثل قول الكفار انزجر، وعلم أنه بصفاته ليس كالبشر. العقيدة الطحاوية ص:۱۳.

(٤) سورة المجادلة: ۱.

(٥) سورة الغافر: ۲۰.

ژباړه: بې شكه الله، هم دى دى ښه اوريدونكى (د اقوالو) ښه ليدونكى (د اعمالو).

إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا.(١)

ژباړه: بې شكه چې دغه (الله) دى په (مصالحو د بنده ګانو خپلو) ښه خبردار ښه ليدونكى (عالم په پټو او ښكاره وو).

يد الله صفة من صفاته تعالى كالسمع والبصر والوجه لا يدرى كنهها الا الله تعالى ولا تذهب نفسك الى الجارحة وتكيّفها ويجب على العباد الايمان بها والتسليم قال ائمة السلف من اهل السنة فى هذه الصفات امرّوا كما جاءت بلا كيف.(٢)

ژباړه: «يد» د الله ﷻ له صفاتو يو صفت دى، لكه: «سمع، بصر، وجه» چې يې صفتونه دي، د دې صفتونو په حقيقت له الله ﷻ پرته څوک نه پوهيږي. ستا خيال دې د دې صفاتو څرنګوالي او (انساني) غړي ته نه ځي، او پر بنده ګانو د دې صفاتو منل او ايمان پر لرل واجب دي، د اهل سنت سلفو فرمايلي: دا صفات چې څنګه راغلي همدا سې له كيفيت بيانولو پرته (پر خپل) پرېږدئ.

فَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَنْ تُحْمَلَ عَلَى صِفَتَيْنِ تَعَلَّقَتَا بِخَلْقِ آدَمَ تَشْرِيفًا لَهُ دُونَ خَلْقِ إِبْلِيسَ تَعَلُّقَ الْقُدْرَةِ بِالْمَقْدُورِ لَا مِنْ طَرِيقِ الْمُبَاشَرَةِ وَلَا مِنْ حَيْثُ الْمُمَاسَّةُ.(٣)

ژباړه: نو (هيڅ تاويل) پاتې نه شو، يوازې دا چې (يد) د هغه (آدم عليه السلام) د تشريف (عزتمندي) په موخه د هغه دوه صفتونو په معنى واخلو چې (يوازې) د آدم عليه السلام له تخليق سره اړه لري، نه د شيطان له تخليق سره (دا) تعلق نه د مباشرت له لارې دى، او نه هم د مماسيت (موښتلو) په ډول دى، (بلكې دا سې تعلق دى) لكه له مقدور سره د قدرت تعلق.

---

(١) سورة الاسراء: ٣٠.

(٢) التفسير المظهري: ٣/ ١٤٠ ط: رشيدية.

(٣) تفسير القرطبي: ٦/٢٣٩ ط: دار الكتب المصرية – القاهرة.

ثم لا يحتمل أن يفهم من إضافة اليد إلى الله ما يفهم من الخلق؛ لما وجد إضافة اليد إلى من لا
يحتمل أن يكون له اليد، من ذلك قوله – تعالى –: (لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه)،
لا يفهم من القرآن اليد كما يفهم من الخلق؛ فعلى. ذلك لا يجوز أن يفهم من إضافة اليد إلى الله
– تعالى – كما يفهم من الخلق؛ ألا ترى أنه قال: (ذلك بما قدمت يداك)، (فبما كسبت أيديكم)،
لم يفهم منه اليد نفسها؛ وكذلك قوله: (ذلك بما قدمت أيديكم)، لكن أضيف ذلك إلى اليد؛ لما
باليد يقدم ويعطي ويكسب؛ ألا ترى أنه قال – تعالى –: (لا تقدموا بين يدي الله ورسوله)، ومعلوم
أنه لم يفهم من اليد: اليد نفسها، ولكن أضيف ذلك إليها؛ لما ذكرنا، والله أعلم.(١)

ژباړه: نو دا احتمال نه لري چې الله ﷻ ته له شوي نسبت «يد» څخه (هغه معنی واخيستله شي) چې مخلوق (ته د «يد» له نسبت) څخه اخيستله کيږي؛ دا ځکه چې د «يد» نسبت داسې شي ته هم شوی چې هلته دا احتمال نشته چې د هغه دې لاس وي لکه: الله ﷻ (د قرآن کريم په هکله) فرمايي: (لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ). دلته له قرآن کريم څخه داسې لاس نه پهميږي، کوم چې له خلکو څخه پهميږي؛ نو ځکه دا جائز نه ده چې الله ﷻ ته له شوي نسبت «يد» څخه (هغه معنی واخيستله شي) چې مخلوق (ته د «يد» له نسبت) څخه اخيستله کيږي؛ ته نه ګورې چې الله ﷻ (انسان ته نسبت شوی لاس هم په داسې معنی ياد کړی چې خپله لاس ترې مراد نه دی) لکه فرمايي: (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ)، (فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ)، دلته خپله لاس ترې مراد نه دي (بل انسان مراد دی) او همدا راز الله ﷻ فرمايي: (ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ) (دلته مراد خپله انسانان دي) خو لاس «يد» ته يې ځکه نسبت شوی؛ چې (انسان) په لاس (يو شیء) وړاندې کوي، ورکوي، او تر لاسه کوي، او ته نه ګورې الله ﷻ (بل ځای) فرمايي: (لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ) ښکاره خبره ده چې دلته له «يد» توري څخه خپله لاس مراد نه دی، خو بيا هم نسبت ورته شوی دی، له هغې وجې چو موږ يې يادونه وکړه. والله أعلم

---

(١) تفسيرالماتريدي: ٣/٥٥١-٥٥٢ ط دارالكتب العلمية، بيروت.

دیارلسمه عقیده: الله ﷻ بلاکیفه خبرې کوي.(۱)

لقوله تعالی:

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا.(۲)

ژباړه: او کلام کړی دی الله له موسی سره په کلام کولو.

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ.(۳)

ژباړه: او که یو تن له مشرکانو څخه امن (پناه) وغواړي له تا (له قتله) نو پناه ورکړه ته هغه ته؛ څو چې واوري دی کلام د الله، بیا ورسوه ته دی ځای د امن (وطن) د ده ته (که ایمان یې رانهووړ) دغه (امان لپاره د اوریدلو د قرآن) په سبب د دې دی چې بې شکه دوی (داسې) قوم دی چې نه پوهیږي (په قرآن او ایمان باندې).

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ.(٤)

ژباړه: دا ټول رسولان (چې له آدم تر محمده على نبينا و عليهم السلام پورې یاد شول) فضیلت ورکړی دی مونږ ځینې د دوی ته پر ځینو نورو، ځینې له دوی څخه هغه دي چې کلام کړی دی الله (له دوی سره چې آدم، موسی او محمد عليهم السلام دي) او پورته کړي یې دي ځینو د دوی ته درجې (لکه محمد ﷺ).

---

(۱) لا يشبه الأنام. العقيدة الطحاوية ص:۹.

- ومن وصف الله بمعنى من معاني البشر فقد كفر، فمن أبصر هذا اعتبر، وعن مثل قول الكفار انزجر، وعلم أنه بصفاته ليس كالبشر. العقيدة الطحاوية ص:۱۳.

(۲) سورة النساء: ۱۶۴.

(۳) سورة التوبة: ۶.

(٤) سورة البقرة: ۲۵۳.

وكلامُ الله تعالى للنبيِّ موسى دونَ تكييفٍ ولا تحديدٍ؛ فإنه سبحانه موجودٌ لا كالموجودات، معلومٌ لا كالمعلوماتِ، فكذلكَ كلامُه لا كالكلامِ..[١]

ژباړه: او د الله تعالی کلام د حضرت موسی علیه السلام سره بې له تکییف او بې له تحدید دی ځکه چې هغه سبحانه وتعالی موجود دی نه د نورو موجوداتو په څېر، معلوم دی نه د نورو معلوماتو په څېر، نو همدا سې د هغه کلام د نورو کلامونو په څېر نه دی.

قال الامام أبو حنيفة رحمه الله: وَنحن نتكلم بالآلات والحروف وَالله تعَالَى يتَكَلَّم بِلَا آلَة وَلَا حُرُوف.[٢]

ژباړه: امام ابو حنیفه رحمه الله تعالی ویلي دي: موږ په وسیلو او حروفو خبرې کوو خو الله تعالی بې له وسیلې او حروفو خبرې کوي.

څوارلسمه عقیده: اللّه ﷻ دعاګانې قبلوي او حاجتونه پوره کوي.[٣]

لقوله تعالى:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ.[٤]

ژباړه: او کله چې پوښتنه وکړي (اې محمده!) له تا څخه بنده ګان زما (له لرې والي او نژدې والي) زما نو بېشکه زه نژدې یم (دوی ته په علم او اجابت سره) قبلوم زه سوال د غوښتونکي په هغه وخت کې وبولي ما، نو ښایي چې دوی هم ومني حکم زما (طاعت) او ټینګ دې اوسي په ایمان په ما باندې ښایي چې دوی په سمه لاره

(١) فتح الرحمن في تفسير القران: ٢/٢٣٢ ط: دارالنوادر.
(٢) منح الروض الأزهر: ١٠٩ ط: دار البشائر.
(٣) والله تعالى يستجيب الدعوات ويقضي الحاجات. العقيدة الطحاوية ص: ٢٨.
(٤) سورة البقرة: ١٨٦.

محکم پاتې شي:

: وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ.(۱)

ژباړه: او فرمايي رب ستاسې (اې بنده ګانو زما!) تاسې وبولئ ما چې قبلوم تاسې ته (دعاء ستاسې) بې شکه هغه کسان چې تکبر (سرکشي) کوي له عبادت څخه زما ژر ده چې ننه به شي دوی په دوزخ کې په دې حال کې چې خوار او سپک به وي.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ.(۲)

ژباړه: بلکې هغه څوک (بهتر دی) چې قبلوي سوال د عاجز (بې کس، بې بس) کله چې وبولي دغه (مضطر) هغه (الله اکبر) او لرې کوي بدې سختۍ او ګرځوي (الله ﷻ) تاسې لره خليفه ګان په ځمکه کې (په ځای د تېرو خلکو) آيا شته بل معبود له الله سره؟ (نه نشته) لږ شانته پند قبلوئ (او غور چلوئ تاسې).

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟» وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ وَيَقُولُ: «مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ وَلَا ظَلُومٍ؟ حَتَّى ينفجر الْفَجْر.(۳)

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: نزول کوي الله ﷻ هره شپه د دنيا اسمان ته د شپې په آخري دريمه برخه کې او فرمايي: څوک شته چې له ما څخه سوال وکړي چې زه يې سوال قبول کړم؟ څوک شته چې له ما څخه بښنه وغواړي او زه يې وبښم، د مسلم په يو روايت کې دا الفاظ دي چې: بيا الله ﷻ د لطف او رحمت لاسونه خلاص کړي او وايي: څوک دی

(۱) سورة الغافر: ۶۰.
(۲) سورة النمل: ۶۲.
(۳) مشكوة المصابيح: ۱/۳۸۶، رقم الحديث: ۱۲۲۳.

چې داسې ذات ته پوروركړي چې نه خو فقير او نه ظالم دی؟ نو تر سهار كيدو

پورې الله ﷻ داسې فرمايي:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِيَسْأَلْ أَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتَّى يَسْأَلَهُ شِسْعَ نَعله إِذا انقَطع» زَادَ فِي رِوَايَةٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ مُرْسَلًا «حَتَّى يَسْأَلَهُ الْمِلْحَ وَحَتَّى يَسْأَلَهُ شِسْعَهُ إِذَا انقَطع». رَوَاهُ التِّرْمِذِيّ. (۱)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي كريم ﷺ وفرمايل: په كار ده چې تاسو خپل حاجتونه يوازې له الله ﷻ څخه وغواړئ تر دې چې د څپليو تسمه مو وشكيږي نو هغه هم له الله ﷻ څخه غواړئ، او د ثابت البناني رحمه الله په روايت كې دا الفاظ دي چې مالګه دې هم غواړي او تر دې چې د څپليو تسمه وشكيږي نو هغه دې هم له الله ﷻ څخه غواړي.

پنځلسمه عقيده: اللّه ﷻ غني او د هر څه مالک دی، له اللّه ﷻ څخه څوک يوه شېبه هم بې احتياجه او مستغني كېدلای نه شي، كه څوک ځان له اللّه ﷻ څخه مستغني كړي هغه كافر دی. (۲)

لقوله تعالى:

لَّهُ مَا فِي السَّمَٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ. (۳)

ژباړه: خاص هم دغه (الله) لره دي هر څه چې په آسمانونو كې او هر څه چې په ځمكه كې دي (سره له اسمانونو او ځمكې خلقاً ملكاً وعبيداً) او بې شكه الله خامخا هم دی غني بې پروا دی (له مخلوقاتو خپلو) ښه ستايلی شوی (په صفاتو او افعالو كې).

---

(۱) مشكوة المصابيح: ۲/۶۹۶، رقم الحديث: ۲۲۵۱-۲۲۵۲.

(۲) ويملك كل شيء ولا يملكه شيء ولا غنى عن الله تعالى طرفة عين ومن استغنى عن الله طرفة عين فقد كفر وصار من أهل الحين. العقيدة الطحاوية ص: ۲۸.

(۳) سورة الحج: ۶۴.

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.(۱)

ژباړه: ووایه (اې محمده ﷺ! دوی ته چې) څوک دی هغه ذات چې په ید (بلا کیف) د ده کې پاچاهي تصرف دی د هر څیز او دی پناه ورکوي (مخلوقاتو ته) او پناه نه ورکول کیږي (په ضرر د) ده باندې که یئ تاسې چې پوهېږئ.

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.(۲)

ژباړه: ډېر برکت کوي هغه (الله ﷻ) چې په لاس (بلا کیف) د ده کې دی ملک سلطنت او هم دغه (الله ﷻ) پر هر څیز باندې (چې اراده وفرمایي) ښه قادر دی.

يَاأَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ.(۳)

ژباړه: اې خلکو! تاسې فقیران محتاجان یئ الله ته، او الله هم دی دی غني بې پروا ښه حمد ثناء ویلی شوی، که اراده وفرمایي (الله ﷻ) د بیولو ستاسې (په هلاک سره نو بو به مو ځي) او رابه ولي نور مخلوق نوی (بدل د تاسې) او نه دی دغه (شړل ستاسې او راوستل د نورو) پر الله څه سخت مشکل.

وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ.(۴)

ژباړه: او الله غني بې پروا دی (له نفقې د تاسې او له هر څیزه) او تاسې فقیران محتاجان یئ (الله ﷻ ته)، او که وګرځیدئ تاسې (له ایمان او سخا نه نو الله ﷻ) به بدل کې راولي یو قوم بل بې له تاسې بیا به نه وي هغوی په شان د تاسې (ګرځیدونکي له احکامو د الله ﷻ بلکې فرمان بردار به وي.

(۱) سورة المؤمنون: ۸۸.
(۲) سورة الملك: ۱.
(۳) سورة الفاطر: ۱۵-۱۷.
(٤) سورة محمد: ۳۸.

شپاړسمه عقیده: الله ﷻ په غضب کیږي او راضي کیږي، غضب او رضايي د خلکو په څیر نه ده.[1]

لقوله تعالی:
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ.[2]

ژباړه: او مقرر کړی شو پر دوی (د نعمت د کفران او په خپل قسمت د نارضایۍ په سبب) ذلت او محتاجي او اخته شول دوی په غضب له (جانبه د) الله، دا (خواري او عاجزي) په سبب د دې وه چې بې شکه دوی وو کافران (منکران) په آیتونو (احکامو) د الله او وژل به یې انبیاء (لکه شعیب، زکریا او یحیی على نبينا و عليهم السلام) په ناحقه سره دا (کفر او قتل) په دې سبب و چې سرکشي یې کوله (له احکامو د الله نه) او وو دوی چې له حدودو به تیریدل (د عصیان په سبب).

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا.[3]

ژباړه: خامخا راضي او خوښ شوی دی الله تعالی له مؤمنانو نه هغه وخت چې بیعت یې کاوه له تا سره د لاندې د ونې، بیا معلوم کړ (الله ﷻ په ظاهري علم سره هم) هغه (اخلاص) چې په زړونو د دوی کې و، بیا رانښکته کړه (الله ﷻ) سکینه او ډاډینه (سکون) پر دوی باندې او عوض یې ورکړ (الله ﷻ) دوی ته بری نژدې، (چې فتح د خیبر ده) او ولجې (غنیمت) ډیری چې وا به خلي دوی هغه (ولجې).

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.[4]

(۱) والله يغضب ويرضى لا كأحد من الورى. العقيدة الطحاوية ص: ۲۸.
(۲) سورة البقرة: ۶۱.
(۳) سورة الفتح: ۱۸.
(٤) سورة الشورى: ۱۱.

ژباړه: نشته په شان د دغه (الله ﷻ) هيڅ څيز (په هيڅ څيز کې) او هم دغه (الله ﷻ) دی ښه اوريدونکی (د ټولو اقوالو) ښه ليدونکی (د ټولو اعمالو).

ولما روي:

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رِضَى الرَّبِّ فِي رِضَى الوَالِدِ، وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ».(۱)

ژباړه: رسول کريم صلى الله عليه وسلم فرمايي: د الله ﷻ رضامندي د پلار په رضامندۍ کې ده او د الله ﷻ ناراضګي د پلار په ناراضګۍ کې ده.

يد الله صفة من صفاته تعالى كالسمع والبصر والوجه لا يدرى كنهها الا الله تعالى ولا تذهب نفسك الى الجارحة وتكيّفها ويجب على العباد الايمان بها والتسليم قال ائمة السلف من اهل السنة فى هذه الصفات امرّوا كما جاءت بلا كيف.(۲)

ژباړه: «يد» د الله ﷻ له صفاتو يو صفت دی، لکه: «سمع، بصر، وجه» چې يې صفتونه دي، د دې صفتونو په حقيقت له الله ﷻ پرته څوک نه پوهيږي. ستا خيال دې د دې صفاتو څرنګوالي او (انساني) غړي ته نه ځي، او پر بنده ګانو د دې صفاتو منل او ايمان پر لرل واجب دي، د اهل سنت سلفو فرمايلي: دا صفات چې څنګه راغلي همداسې له کيفيت بيانولو پرته (پر خپل) پرېږدئ.

فَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَنْ تُحْمَلَ عَلَى صِفَتَيْنِ تَعَلَّقَتَا بِخَلْقِ آدَمَ تَشْرِيفًا لَهُ دُونَ خَلْقِ إِبْلِيسَ تَعَلُّقَ الْقُدْرَةِ بِالْمَقْدُورِ، لَا مِنْ طَرِيقِ الْمُبَاشَرَةِ وَلَا مِنْ حَيْثُ الْمُمَاسَّةُ.(۳)

ژباړه: نو (هيڅ تاويل) پاته نه شو، يوازې دا چې (يد) د هغه (آدم عليه السلام) د تشريف (عزتمندي) په موخه د هغه دوه صفتونو په معنی واخلو چې (يوازې) د آدم عليه السلام له تخليق سره اړه لري، نه د شيطان له تخليق سره (دا) تعلق نه د مباشرت له لارې دی، او نه هم د مماسيت (موښتلو) په ډول دی، (بلکې داسې

(۱) سنن الترمذي: ٤/٣١٠. رقم الحديث: ١٨٩٩ ط: مطبعة مصطفى الحلبي- مصر.
(۲) التفسير المظهري: ٣/ ١٤٠. ط رشيدية.
(۳) تفسير القرطبي: ٦/٢٣٩ط: دار الكتب المصرية – القاهرة.

تعلق دی) لکه له مقدور سره د قدرت تعلق.

ثم لا يحتمل أن يفهم من إضافة اليد إلى الله ما يفهم من الخلق؛ لما وجد إضافة اليد إلى من لا يحتمل أن يكون له اليد، من ذلك قوله – تعالى –: (لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ)، لا يفهم من القرآن اليد كما يفهم من الخلق؛ فعلى. ذلك لا يجوز أن يفهم من إضافة اليد إلى الله – تعالى – كما يفهم من الخلق؛ ألا ترى أنه قال: (ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ)، (فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ)، لم يفهم منه اليد نفسها؛ وكذلك قوله: (ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ)، لكن أضيف ذلك إلى اليد؛ لما باليد يقدم ويعطي ويكسب؛ ألا ترى أنه قال – تعالى –: (لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ)، ومعلوم أنه لم يفهم من اليد: اليد نفسها، ولكن أضيف ذلك إليها؛ لما ذكرنا، والله أعلم.(١)

ژباړه: نو دا احتمال نه لري چې الله ﷻ ته له شوي نسبت «يد» څخه (هغه معنى واخيستله شي) چې مخلوق(ته د «يد» له نسبت) څخه اخيستله کيږي؛ دا ځکه چې د «يد» نسبت داسې شي ته هم شوی چې هلته دا احتمال نشته چې د هغه دې لاس وي. لکه: الله ﷻ (د قرآن کريم په هکله) فرمايي: (لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ). دلته له قرآن کريم څخه داسې لاس نه پهميږي، کوم چې له خلکو څخه پهميږي؛ نو ځکه دا جائز نه ده چې الله ﷻ ته له شوي نسبت «يد» څخه (هغه معنى واخيستله شي) چې مخلوق(ته د «يد» له نسبت) څخه اخيستله کيږي؛ ته نه ګورې چې الله ﷻ (انسان ته نسبت شوی لاس هم په داسې معنى ياد کړی چې خپله لاس ترې مراد نه دی) لکه فرمايي: (ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ)، (فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ)، دلته خپله لاس ترې مراد نه دي(بل انسان مراد دی) او همدا راز الله ﷻ فرمايي: (ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ) (دلته مراد خپله انسانان دي) خو لاس «يد» ته بيا هم نسبت ورته شوی دی، له دې چې (انسان) په لاس (يو شیء) وړاندې کوي، ورکوي، او ترلاسه کوي، او ته نه ګورې الله ﷻ (بل ځای) فرمايي: (لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ) ښکاره خبره ده چې دلته له «يد» توري څخه خپله لاس مراد نه دی، خو له هغې وجې چې موږ يې يادونه وکړه. والله أعلم.

(١) تفسير الماتريدي: ٣/٥٥١-٥٥٢ ط دار الكتب العلمية، بيروت.

اوولسمه عقیده: د الله ﷻ صفتونه د مخلوق د صفتونو په شان نه دي. (١)

لقوله تعالی:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ. (٢)

ژباړه: نشته په شان د دغه (الله ﷻ) هیڅ څیز (په هیڅ څیز کې) او هم دغه (الله ﷻ) دی ښه اوریدونکی (د ټولو اقوالو) ښه لیدونکی (د ټولو اعمالو).

وکما قال الامام الاعظم رحمه الله: وصفاته کلها بخلاف صفات المخلوقین یعلم لا کعلمنا ویقدر لا کقدرتنا ویری لا کرؤیتنا ویتکلم لا ککلامنا ویسمع لا کسمعنا. (٣)

اتلسمه عقیده: موږ د الله ﷻ په ذات کې خبرې نه کوو. (٤)

لقوله تعالی:

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ. (٥)

ژباړه: او هغه کفار چې مخاصمه جګړې کوي په (دین د) الله کې وروسته دې نه چې قبولوالی کړی شوی دی (حکم د) دغه (الله ﷻ) لره، خصومت حجت د دوی باطل دی په نزد د رب د دوی او پر دوی غضب دی (د الله ﷻ) او شته دوی ته عذاب ډېر سخت

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ. (٦)

---

(١) ومن وصف الله بمعنى من معاني البشر فقد كفر، فمن أبصر هذا اعتبر، وعن مثل قول الكفار انزجر، وعلم أنه بصفاته ليس كالبشر. العقيدة الطحاوية ص:١٣.

(٢) سورة الشورى: ١١.

(٣) الفقه الأكبر: ٢٤ ط: مكتبة الفرقان.

(٤) ولا نخوض في الله. العقيدة الطحاوية ص: ٢٠.

(٥) سورة الشورى: ١٦.

(٦) سورة الحج: ٣.

ژباړه: او ځيني له خلکو څخه هغه دي چې جګړه کوي په (حق او خبرو د) الله کې بې له پوهې (له خپلې ناپوهۍ) او متابعت کوي د هر شيطان سرکش

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ثَانِيَ عِطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ (۱)

ژباړه: او ځيني له خلکو چې جګړه کوي په (حق يا قدر يا کلام د) الله کې بې له پوهې او بې له دليله، لياري سمې او بې له کتابه روښانه په داسې حال کې چې اړوي څنګ خپل (له ايمانه په تکبر او اعراض سره او جګړې کوي) چې ګمراه کړي خلق له لارې د الله، شته ده لره په دنيا کې رسوايي او وبه څکوو مونږ ده لره په ورځ د قيامت کې عذاب (د اور) سوځوونکی.

نولسمه عقيده: الله ﷻ د هر څه خالق (پيدا کوونکی) دی. (۲)

لقوله تعالی:

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ (۳)

ژباړه: هم دغه (ذات موصوف په دغو صفاتو سره) الله دی رب ستاسې، نشته هيڅ معبود (لائق د عبادت) مګر هم دی، پيدا کوونکی دی د هر شي نو عباد کوئ د دغه (الله يوازې) او هم دی پر هر شي وکيل (ساتونکی کار جوړوونکی) دی.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (۴)

ژباړه: خاص هم دغه الله لره دي کليګانې (چابيانې) د (خزانو) د اسمانونو او د ځمکې، او هغه کسان چې کافران شوي دي په آيتونو (دلائلو د قدرت) د الله، دغه کسان هم دوی زيانکاران دي (چې ځای يې ابدي دوزخ دی).

(۱) سورة الحج: ۸،۹.
(۲) خالق بلا حاجة.العقيدة الطحاوية ص: ۹.
(۳) سورة الأنعام: ۱۰۲.
(۴) سورة الزمر: ۶۲.

شلمه عقیده: مرګ او ژوند یواځې د الله ﷻ په اختیار کې دي.[1]

لقوله تعالی:

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ.[2]

ژباړه: وو وایه (اې محمده ﷺ! دوی ته) چې الله ژوندي کوي تاسې بیا مړه کوي تاسې بیا به سره راټولوي تاسې ورځې د قیامت ته چې نشته هیڅ شک په (راټلو د) هغې کې، ولیکن زیاتره (کافران) خلق نه پوهیږي (نو ځکه ترې انکار کوي.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ.[3]

ژباړه: هغه (الله) چې پیدا کړي یې دي مرګ او ژوندون.

یوویشتمه عقیده: رزق ورکول یوازې د الله ﷻ په اختیار کې دی.[4]

لقوله تعالی:

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ.[5]

ژباړه: بې شکه الله، هم دی به رزق روزي ورکوونکی دی څښتن (خاوند) د قوت محکم مضبوط دی.

وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.[6]

---

(١) ممیت بلا مخافة باعث بلا مشقة.العقیدة الطحاویة ص: ٩.
(٢) سورة الجاثیة: ٢٦.
(٣) سورة الملک: ٢.
(٤) رازق بلا مؤنة. العقیدة الطحاویة ص: ٩.
(٥) سورة الذاریات: ٥٨.
(٦) سورة البقرة: ٢١٢.

ژباړه: او الله روزي ورکوي هغه چا لره چې اراده وکړي بې له حسابه (د بېره پراخه)

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ.[1]

ژباړه: الله ډېر لطف کوونکی ښه مهربان دی پر بنده ګانو خپلو، رزق روزي ورکوي (الله) هغه چا ته چې اراده وفرمايي او هم دی قوي زورور ښه زبردست ډېر غالب دی.

(۱) سورة الشورى: ۱۹.

د اسلام په هکله عقائد

دوه ويشتمه عقيده: اسلام حق دين دی.[1]

لقوله تعالی:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ.[2]

ژباړه: بې شکه دين (چې په اديانو کې غوره دی) په نزد د الله دين د اسلام (يعني محمدي شريعت) دی.

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.[3]

ژباړه: او هر څوک چې غواړي غير له اسلامه (چې توحيد او د الله احکامو ته انقياد دی) بل دين نو له سره به ونه منه شي له ده نه، حال دا چې وي به دی په آخرت کې له زيانکارانو څخه (چې د اسلام د پريښودلو په سبب به تل په دوزخ کې پاتې کيږي).

درويشتمه عقيده: په ځمکه او اسمانونو کې د الله ﷻ په نزد حق دين يوازې اسلام دی.[4]

لقوله تعالی:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.[5]

ژباړه: او هر څوک چې غواړي غير له اسلامه (چې توحيد او د الله احکامو ته انقياد دی) بل دين نو له سره به ونه منه شي له ده نه، حال دا چې وي به دی په آخرت کې له

(۱) ودين الله في الأرض والسماء واحد وهودين الإسلام قال الله تعالى: (إن الدين عند الله الإسلام) وقال تعالى: (ورضيت لكم الإسلام دينا).العقيدة الطحاوية ص: ۳۱.

(۲) سورة آل عمران: ۱۹.

(۳) سورة آل عمران: ۸۵.

(۴) ودين الله في الأرض والسماء واحد وهودين الإسلام قال الله تعالى: (إن الدين عند الله الإسلام) وقال تعالى: (ورضيت لكم الإسلام دينا).العقيدة الطحاوية ص: ۳۱.

(۵) سورة آل عمران: ۸۵.

زيانكارانو څخه (چې د اسلام د پرېښودلو په سبب به تل په دوزخ کې پاتې کيږي).

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.(١)

ژباړه: نن ورځ مکمل (پوره) کړ ما تاسې ته دين ستاسې (اصولا وفروعا) او تمام (پوره) مې کړ پر تاسې (اې مؤمنانو!) نعمت (د دين په اکمال) او غوره کړ ما تاسې ته اسلام له جهت د دين (ډېر پاکيزه په ټولو اديانو کې).

هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.(٢)

ژباړه: دغه (الله) ونوموله تاسې مسلمانان پخوا (له دغه قرآن څخه په نورو آسماني کتابونو کې) او په دغه (قرآن) کې (هم) لپاره د دې چې رسول (ستاسې محمد) شاهد (ښوونکی) په تاسې (د تبليغ خپل) او چې شئ تاسې (اې مسلمانانو!) شاهدان (ښوونکي) په نورو خلکو (د تبليغ د نورو انبياوو).

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ الْأَنْبِيَاءُ أُخْوَةٌ مِنْ عَلَّاتٍ وَأُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ وَلَيْسَ بَيْنَنَا نَبِي. مُتَّفَق عَلَيْهِ(٣)

ژباړه: له حضرت ابوهريره رضی الله تعالی عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په دنيا او آخرت کې زه حضرت عيسی بن مريم عليهما السلام ته ډېر نژدې او متصل يم (د دواړو په منځ کې د بل نبي فاصله نشته او په آخر کې به عيسی عليه السلام د رسول الله ﷺ نائب وي) انبياء ميرني وروڼه دي يعني د ټولو پلار يو دی او ميندې مختلفې دي او د ټولو انبياوو دين يو دی او زموږ په منځ کې څوک نبي نشته (يعني د حضرت عيسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ په منځ کې بل نبي نشته).

---

(١) سورة المائدة: ٣.

(٢) سورة الحج: ٧٨.

(٣) مشكوة المصابيح: ١٥٩٤/٣، رقم الحديث: ٥٧٢٢.

څلور ویشتمه عقیده: موږ د الله ﷻ په دین کې بې ځایه بحثونه نه کوو.[1]

لقوله تعالى:

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ.[2]

ژباړه: او کله چې ووینې ته هغه کسان چې جګړې کوي (طعن ورپورې ترې مسخرې پرې کوي ننوځي غوتې وهي) په ایتونو زمونږ کې نو مخ واړوه له دوی نه (او ورسره مه کښینه او که ناست وې ترې پاڅېږه) تر هغې پورې چې مشغول شي دوی په خبرو (نورکې) غیر له قرآن څخه او که هېر کړ له تا نه (دا اعراض او څنګ کول) شیطان نو مه کېنه وروسته له یادېدلو (د دې منعې) سره له قوم ظالمانو.

ولما روي:

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا ضَلَّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدًى كَانُوا عَلَيْهِ إِلَّا أُوتُوا الْجَدَلَ».[3]

ژباړه: له حضرت ابو امامه رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: د هدایت تر لاسه کولو او پر هدایت باندې قائم پاته کېدو وروسته هیڅ یو قوم ګمراه شوی نه دی مګر دا چې (په دین کې) د ناحق جدل او جګړو ښکار شول (نو بیا ګمراهان شول)

(۱) ولا نماري في دين الله. العقيدة الطحاوية ص: ۲۰.
(۲) سورة الأنعام: ۶۸.
(۳) مشكوة المصابيح: ۶۳/۱، رقم الحديث: ۱۸۰.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُمَارِ أَخَاكَ وَلَا تُمَازِحْهُ وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ .(١)

ژباړه: حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنهما له نبي ﷺ څخه روایت کوي چې نبي ﷺ وفرمایل: له خپل ورور سره منازعه او جګړه مه کوه، مه ورسره ټوکې کوه او مه ورسره وعده کوه چې بیا یې خلاف کوې.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: «من تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهُ فِي ربض الْجَنَّة وَمن ترك المراء وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ وَمَنْ حَسَّنَ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ (٢)

ژباړه: حضرت انس رضی الله تعالی عنه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: څوک چې باطل دروغ ویل پریږدي نو د هغه لپاره د جنت پر غاړه یو ماڼۍ تیارېږي او څوک چې پر حق وي پر هغه سربېره جګړه پرېږدي د هغه لپاره د جنت په منځ کې ماڼۍ تیارېږي او چا چې خپل اخلاق ښه کړل د هغه لپاره د جنت په لوړو کې ماڼۍ جوړېږي.

(١) مشکوة المصابيح: ١٣٧١/٣، رقم الحديث: ۴٨٩٢.
(٢) مشکوة المصابيح: ٣/ ١٣٥٩، رقم الحديث: ۴٨٣١.

پنځویشتمه عقیده: اسلام د افراط او تفریط، د تشبیه او تعطیل، د جبر او قدر، د أمن او یأس ترمنځ دی. (١)

لقوله تعالى:

قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ. (٢)

ژباړه: ووایه (اې محمده ﷺ!) چې اې اهل د کتابو! مه کوئ تجاوز (له حده او مه کوئ مبالغه) په (خبره) د دین خپل کې په ناحقه سره.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ. (٣)

ژباړه: نشته په شان د دغه (الله ﷻ) هیڅ څیز (په هیڅ څیز کې) او هم دغه (الله ﷻ) دی ښه اوریدونکی (د ټولو اقوالو) ښه لیدونکی (د ټولو اعمالو).

وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ. (٤)

ژباړه: او مه ناامیده کیږئ له فیضه د الله بې شکه شان دا دی چې نه ناامیده کیږي له فیضه د الله څخه مګر قوم کافران (منکران له الله او صفاتو د الله).

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ. (٥)

ژباړه: آیا نو په امن کې دي دوی (بلکې نه دي) له مکره (ناڅاپه نیولو) د الله، نو نه په امن کیږي له مکره د الله مګر قوم زیانکاران (په کفر او نفاق سره).

ولما روي:

---

(١) وهو بين الغلو والتقصير وبين التشبيه والتعطيل وبين الجبر والقدر وبين الأمن والإياس. العقيدة الطحاوية ص: ٣٢.

(٢) سورة المائدة: ٧٧.

(٣) سورة الشورى: ١١.

(٤) سورة يوسف: ٨٧.

(٥) سورة الأعراف: ٩٩.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ جَاءَ ثَلَاثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أخبروا كَأَنَّهُمْ تقالوها فقَالُوا وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ أحدهم أما أنا فإني أُصَلِّي اللَّيْل أبدا وَقَالَ آخر أنا أصوم الدَّهْر وَلا أفطر وَقَالَ آخر أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: «أَنْتُمُ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي».(۱)

ژباړه: له حضرت انس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې درې نفره د رسول الله ﷺ د بیبیانو په خدمت کې د دې لپاره حاضر شول چې هغوی د رسول الله ﷺ د عبادت د حال پوښتنه وکړي کوم وخت چې هغوی ته د رسول الله ﷺ د عبادت حال بیان کړی شو نو هغوی د رسول الله ﷺ عبادت کم وګاڼه او په خپلو کې یې وویل: د رسول الله ﷺ په مقابله کې موږ څه یو الله پاک خو د هغه مخکې او وروسته ګناهونه معاف کړي دي د دې په اوریدو سره په هغوی کې یوه وویل: اوس به زه همیشه ټوله شپه لمونځ کوم دوهم کس وویل: او زه به همیشه د ورځې روژه نیسم او هیڅکله به یې نه ماتوم دریم کس وویل: زه به د ښځو څخه بیل اوسم او هیڅ کله به نکاح نه کوم په خپلو کې یې دا خبرې کولې چې رسول الله ﷺ تشریف راوړ او هغوی ته یې وفرمایل: آیا تاسو داسې ویلي دي؟ تاسو ته دې معلومه وي چې ستاسو څخه زیات زه د الله ﷻ څخه بیریږم او ستاسو څخه زیاته تقوی کوم سره ددې روژه هم نیسم او ماتوم یې هم، د شپې لمونځ هم کوم او بیده کیږم هم، او د ښځو سره نکاح هم کوم نو کوم سړی چې زما د طریقې څخه مخ اړوي هغه زما څخه نه دی.

(۱) مشكوة المصابيح: ۵۲/۱، رقم الحديث: ۱۴۵.

عن ابن عباس رضي الله عنهما أنه قال: قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم غداة العقبة: «هات القط لي حصيات من حصى الخذف». فلما وضعن في يده قال: «بأمثال هؤلاء، بأمثال هؤلاء، وإياكم والغلو في الدين، فإنما هلك من كان قبلكم بالغلو في الدين». (المستدرك علي الصحيحين للحاكم: ۶۳۷/۱)

عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ بِالْيَهُودِيَّةِ وَلَا بِالنَّصْرَانِيَّةِ وَلَكِنِّي بُعِثْتُ بِالْحَنِيفِيَّةِ السَّمْحَةِ.(١)

ژباړه: زه خو نه د يهوديت خپرولو لپاره رالېږل شوى يم او نه هم د نصرانيت خپرولو لپاره، بلکې پاک صفا شريعت سره رالېږل شوى يم چې آسان دين دى.

شپږويشتمه عقيده: په دين کې ثابت قدمي اسلام ته په ځان سپارلو کې نغښتې ده.(٢)

لقوله تعالى:

وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ.(٣)

ژباړه: او هغه کسان چې پاخه دي په علم کې وايې دوى چې ايمان راوړى دى (باور او يقين لرو) مونږ په دې (متشابه چې په معنا يې نه پوهېږو، په مثل د ايمان زمونږ په محکم باندې چې دواړه حق دي) دا ټول (محکم او متشابه) له طرفه د رب زمونږ دي او پند نه اخلي (په دې) مګر (خو پند اخلي) خاوندان د عقلونو (خالصو).

---

(١) مشكوة المصابيح: ٢/ ١١٣٠، رقم الحديث: ٣٨٤٩.
أورد الامام البخاري رحمه الله في صحيحه حديثا معلقا في كتاب الايمان تحت باب: الدين يسر: « أحب الأديان إلى الله الحنيفية السمحة» (صحيح البخاري: ١/ ١٦) قال الحافظ ابن حجر في الفتح (١/ ٩٤): وصله أحمد بن حنبل وغيره من طريق محمد بن إسحاق عن داود بن الحصين عن عكرمة عن ابن عباس، وإسناده حسن. وقال الهيثمي (١/ ٦٠): رواه أحمد والطبراني في الكبير والأوسط والبزار، وفيه ابن إسحاق، وهو مدلس ولم يصرح بالسماع.
(٢) ولا تثبت قدم الاسلام (أي: استقرار الاسلام ورسوخه) الا على ظهر التسليم والاستسلام.العقيدة الطحاوية ص: ١٤.
(٣) سورة آل عمران: ٧.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ
لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ. (١)

ژباړه: اې هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی (یعني اې مؤمنانو!) ننوځئ په
اسلام کې (د هغه له ټولو شرائطو سره) ټول، او مه کوئ پیروي د (اثر د) قدمو
شیطان، بې شکه دا (شیطان) تاسې لره دښمن دی ښکاره.

(١) سورة البقرة: ٢٠٨.

پر ملائکه وو ایمان

اوویشتمه عقیده: ملائکه د اللّٰه ﷻ غوره مخلوق دي، له نور څخه پیدا دي، د اللّٰه ﷻ فرمانبرداره دي، نه خوراک کوي نه څښاک، نه نارینه دي او نه هم ښځینه.[1]

لقوله تعالى:

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ.[2]

ژباړه: او وایي دغه (منکران) نیولی دی رحمن ولد، پاک دی دغه (الله ﷻ له ولد څخه) بلکې (دوی) بنده ګان (د الله ﷻ) دي مکرم مقرب معزز (د الله ﷻ) په دربار کې په عزت سره، چې نه شي ړومبی (مخته) کېدی دوی له دغه (الله ﷻ) څخه په خبره سره او دوی خاص په حکم د الله عمل کوي.

عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ.[3]

ژباړه: په دې اور باندې مقرري دي پرښتې کلکې قوتناکې زبردستې، نه کوي نافرماني دغه (پرښتې) له الله د هغه څه چې امر یې کړی دی دوی ته، او کوي دوی هغه کار چې پرې ماموري وي (من جانب الله ﷻ).

فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ.[4]

ژباړه: نو کله چې ولیده (ابراهیم علیه السلام) لاسونه د دوی چې نه رسیږي دغې (وریتې [کباب] غوښې) ته نو نا اشنا یې وګڼل (او ویې نه پېژندل) دوی او په زړه کې یې راوسته له دوی نه ویره، وویل (ملائکو) چې مه ویرېږه بېشکه چې مونږ

(١) ونؤمن بالملائكة. العقيدة الطحاوية ص: ٢٠.
(٢) سورة الأنبياء: ٢٦، ٢٧.
(٣) سورة التحريم: ٦.
(٤) سورة هود: ٧٠.

ليږلي شوي يو قوم د لوط ته (چې هلاک يې کړو).

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ.(١)

ژباړه: او ګرځوي (کفار) پرښتې هغه چې دوی عباد الرحمن (د الله ﷻ بنده ګان) دي ښځې (لونې د الله ﷻ)، آيا حاضر وو (دغه کفار په وخت د) پيدا کېدلو د دغو پرښتو کې (چې ښځې لونې پيدا شوي دي) ژر ده چې وبه ليکلی شي شاهدي د دوی او پوښتنه به هم ترې وکړی شي (په آخرت کې).

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنْثَى.(٢)

ژباړه: بې شکه هغه کسان چې ايمان نه راوړي په آخرت باندې خامخا نومونه ږدي پر ملائکو باندې په نوم اېښودلو د ښځو سره.

ولما روي:

عَنْ عَائِشَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وصف لكم». رَوَاهُ مُسلم.(٣)

ژباړه: حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها له رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: ملائکې د نور څخه پيدا کړی شوي دي او پيريان د اور د شغلو څخه پيدا کړی شوي دي او آدم عليه السلام د هغه شي څخه پيدا کړی شوی دی چې تاسو ته يې بيان شوی دی.

(١) سورة الزخرف: ١٩.
(٢) سورة النجم: ٢٧.
(٣) مشكاة المصابيح ٣/ ١٥٨٩ رقم الحديث ٥٧٠١. صحيح مسلم: ٤/٢٢٩٤، رقم الحديث: ٢٩٩٦، وأخرجه أيضا أحمد: ٦/ ١٥٣. رقم الحديث: ٢٥٢٣٥.

اته ويشتمه عقيده: دوی ته دا طاقت ورکول شوی چې په بېلابېلو شکلونو ښکاره شي.

لقوله تعالى:

﴿فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾(١)

ژباړه: نو ولېږه مونږ دې ته (پس له غسل او اغوستلو د جامو) روح خپل، پس شکل خپل یې جوړ کړ دې ته د سړي کامل (تام الخلقة د نوراني زلمي).

ولما روي:

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ الحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَأْتِيكَ الوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ، فَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ المَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ».(٢)

ژباړه: حارث بن هشام له رسول کریم ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله رسوله! تاسو ته وحي څنګه راځي؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: کله خو د هغه آواز د شپیلکي په ډول وي دا پر ما سخت ترین وحي وي بیا وحي موقوف شي او څه چې ما د ملائکې څخه اوریدلې وي هغه یاد کړم، او کله داسې وي چې د وحي ملائکې د یو سړي په شکل ما ته راشي او زما سره خبرې کوي او څه چې زه واورم هغه یاد کړم.

---

(١) سورة مريم: ١٧.

(٢) صحيح البخاري: ٦/١، رقم الحديث: ٢، وأخرجه أيضا مالك: ٢٠٢/١، رقم الحديث: ٤٧٥، وأحمد: ١٥٨/٦، رقم الحديث: ٢٥٢٩١.

نهه ویشتمه عقیده: له هر انسان سره د حفاظت لپاره ملائکه شته.

لقوله تعالی:

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ.(۱)

ژباړه: انسان لره (له جانبه د الله ﷻ ملائکې دي) نوبت په نوبت راتلونکي دي یو له بلې پسې، د مخې له طرفه د دغه (انسان) او د شا له طرفه د دغه (انسان) چې ساتنه کوي د ده په امر حکم د الله سره.

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلم قَالَ: «يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يصلونَ وأتيناهم وهم يصلونَ». متفق عليه(۲)

ژباړه: له حضرت ابوهریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: ستاسو سره د شپې او د ورځې ملائکې ځي راځي او دا ملائکې یو ځای کیږي د سهار او مازدیګر په لمونځونو کې هغه ملائکې چې ستاسو سره وي کله چې بیرته ولاړې شي نو د هغوی څخه د هغوی رب پوښتنه کوي حال دا چې رب د هغو څخه زیات پوهیدونکی دی چې تاسو زما بنده ګان په کوم حال کې پریښودل؟ هغوی وایي: موږ هغوی د لمانځه په حالت کې پریښودل او کوم وخت چې موږ هغوی ته ورغلو نو هغه وخت یې هم لمونځ کاوه.

---

(۱) سورة الرعد: ۱۱.

(۲) مشكوة المصابيح: ۱۹۷/۱، رقم الحديث: ۶۲۶، وأخرجه أيضا مسلم: ۴۳۹/۱، رقم الحديث: ۶۳۲، والنسائي: ۲۴۰/۱، رقم الحديث: ۴۸۵.

دېرشمه عقيده: موږ پر «كراما كاتبين» ايمان لرو، چې الله ﷻ دوی زموږ د اعمالو ساتونكې او ليكونكې مقرري كړي دي.(١)

لقوله تعالى:

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ.(٢)

ژباړه: حال دا چې بې شكه په تاسې باندې خامخا ساتونكې ملائكې (د عمل مقررې دي) عزتمنې (په نزد د الله ﷻ) ليكونكې (د اعمالو د تاسې).

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ.(٣)

ژباړه: نه وايې دغه بنده هيڅ خبره مګر خو وي له ده څخه دوه ساتونكې حاضر او تيار چې ژر يې وليكي.

يو دېرشمه عقيده: موږ پر ملك الموت (د مرګ په ملك / فرښته) ايمان لرو چې الله ﷻ د ارواحو اخيستلو ذمه واري ورسپارلې ده.(٤)

لقوله تعالى:

قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ.(٥)

ژباړه: ووايه (اې محمده ﷺ! دوی ته) قبض كوي ارواح ستاسې فرښته د مرګ (عزرائيل) هغه چې مقرره شوې ده په تاسې (لپاره د قبض د ارواحو) بيا به رب خپل ته بېرته بو تلل شئ (پس د مرګ نه د حساب لپاره).

---

(١) ونؤمن بالكرام الكاتبين فإن الله قد جعلهم علينا حافظين. العقيدة الطحاوية ص: ٢٥.
(٢) سورة الانفطار: ١٠. ١١.
(٣) سورة ق: ١٨.
(٤) ونؤمن بملك الموت الموكل بقبض أرواح العلمين. العقيدة الطحاوية ص: ٢٥.
(٥) سورة الم السجدة: ١١.

پر قرآن کریم ایمان

دوه دېرشـمه عقیـده: قـرآن کریـم د الله ﷻ کلام دی، او د وحـي پـه ذریعه پـر محمـد ﷺ یې نـازل کـړی دی.[1]

لقوله تعالی:

يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ.[2]

ژباړه: اراده لري دوی چې بدل کړي کلام الله (حکم د الله).

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ.[3]

ژباړه: او که یو تن له مشرکانو څخه امن (پناه) وغواړي له تا (له قتله) نو پناه ورکړه ته هغه ته، څو چې واوري دی کلام د الله بیا ورسوه ته دی ځای د امن (وطن) د ده ته (که ایمان یې رانه ووړ) دغه (امان د پاره د اوریدلو د قرآن) په سبب د دې دی چې بې شکه دوی (داسې) قوم دی چې نه پوهیږي (په قرآن او ایمان باندې).

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ.[4]

ژباړه: او بې شکه دغه (قرآن) خامخا نازل کړی شوی دی له (طرفه د) رب د عالمیانو (شعر، سحر او باطلې قصې نه دي) نازل شوی دی په دغه قرآن سره روح امانتګر (یعني راوړی دی دا قرآن جبریل امین) پر زړه ستا د پاره د دې چې شې ته له ویروونکو (د خلکو له عذابه د الله ﷻ).

(۱) إن القرآن كلام الله منه بدا بلا كيفية قولا و أنزله على رسوله وحيا.العقيدة الطحاوية ص: ۱۲.
(۲) سورة الفتح: ۱۵.
(۳) سورة التوبة: ۶.
(٤) سورة الشعراء: ۱۹۲-۱۹۴.

دري دېرشـمه عقيـده: د قـرآن كريـم قـدر او تعظيـم د مسـلمانانو پـه اجمـاع واجـب دى، سـپكاوى، بـې قـدري، د يـوه متواتـر حـرف انـكار او د يـوه داسـې حـرف زياتـول چـې قرائـت يـې ثابـت نـه وي كفـر دى.(١)

لقوله تعالى:

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ.(٢)

ژباړه: بې شكه دا (كتاب لوستى شوى په تا باندې) خامخا قرآن كريم عزت والا دى (چې ليكلى شوى دى) په كتاب كې پټ ساتلى شوي (لوح محفوظ) كې چې نه يې مسه كوي ده لره او نه دى مسه كوي مګر چې پاک كړى شوى وي (يعني پاكان)، (هغه قرآن چې ټوټه ټوټه) نازل كړى شوى دى له (طرفه د پالونكي) رب د عالميانو.

قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ.(٣)

ژباړه: وو ايه (اې محمده ! دوى ته) چې نه ښاييږي ما ته دا چې بدل كړم دغه (قرآن) له ځانه خپله، متابعت نه كوم زه مګر د هغه (حكم) چې راليږلى شوى دى ما ته (بې له زيادت او نقصان)، بې شكه زه ويرېږم كه بې فرماني وكړم د رب خپل (په تبديل د قرآن سره) له عذاب د ورځې لويې.

---

(١) قال النووي رحمه الله: أجمعوا على أن من جحد منه حرفا مما أجمع عليه أوزاد حرفا لم يقرأ به أحد وهو عالم بذلك فهو كافر. التبيان في آداب حملة القرآن: ١٦٤ ط: دار ابن حزم-بيروت.

(٢) سورة الواقعة: ٧٧-٨٠.

(٣) سورة يونس: ١٥.

قرآن کریم کې بې ځایه بحث نه کوو او کواهي ورکوو چې دا د رب العلمین کلام دی، د مخلوقاتو هیڅ ډول خبرې ورسره برابرې نه دي او موږ هغه مخلوق نه کڼو.[1]

لقوله تعالی:

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ.[2]

ژباړه: جګړې نه کوي (طعنې نه وایې) په آیتونو د الله مګر هغه کسان چې کافران شوي دي، پس نه دې تیر باسي تا ګرځېدل د دوی (په هوسایي سره) په ښارونو کې (ځکه چې عاقبت د دوی دوزخ دی).

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ.[3]

ژباړه: او کله چې ووینې ته هغه کسان چې جګړې کوي (طعن ورپورې ترې مسخرې پرې کوي ننوځي غوټې وهي) په ایتونو زمونږ کې نو مخ واړوه له دوی نه (او ورسره مه کښېنه او که ناست وې ترې پاځېږه) تر هغې پورې چې مشغول شي دوی په خبرو (نورو کې) غیر له قرآن څخه او که هېر کړله تا نه (دا اعراض او څنګ کول) شیطان نو مه کښېنه وروسته له یادېدلو (د دې منعې) سره له قوم ظالمانو.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.[4]

ژباړه: بې شکه هغه کسان چې مجادله (جګړه) کوي په (بطلان) د آیتونو د الله بې له کوم برهان (علمي سنده) چې راغلی (ښکاره شوی) وي دوی ته (بله هیڅ خبره نشته) بې شکه چې نه دی په سینو (زړونو) د دوی کې مګر کبر او سرکشي د

(۱) ولا نجادل في القرآن ونشهد أنه كلام رب العالمين، وهو كلام الله تعالى لا يساويه شيء من كلام المخلوقين ولا نقول بخلقه.العقيدة الطحاوية ص: ۲۰ .

(۲) سورة الغافر: ۴.

(۳) سورة الأنعام: ۶۸.

(٤) سورة الغافر: ۵۶.

چې نه دي دوی رسيدونکي هغه (برهان) ته، پس پناه ونيسه په الله پورې (له شره د دوی) بې شکه دغه (الله) هم دی ډېر اوريدونکی (د اقوالو) ښه ليدونکی (د افعالو نو جزاء به ورکړي دوی ته).

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ.(١)

ژباړه: او چې پوه شي هغه کسان چې مجادلې (جګړې) کوي په آيتونو زمونږ کې چې نشته دوی ته هيڅ د خلاصيدلو.

وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ.(٢)

ژباړه: او بې شکه ته (اې محمده!) خامخا دربنوولی کيږې (درسپارل کيږي) تا ته قرآن له نزده د ښه حکمت والا ښه علم والا (چې الله دی).

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ.(٣)

ژباړه: بې شکه دا (کتاب لوستی شوی په تا باندې) خامخا قرآن کريم عزت والا دی (چې ليکلی شوی دی) په کتاب پټ ساتلی شوي (لوح محفوظ) کې چې نه يې مسه کوي ده لره او نه دی مسه کوي مګر چې پاک کړی شوي وي (يعني پاکان)، (هغه قرآن چې ټوټه ټوټه) نازل کړی شوی دی له (طرفه د پالونکي) رب د عالميانو.

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا.(٤)

ژباړه: ووايه (اې محمده! دوی ته) خامخا که يو ځای (راټول) شي (ګرد) انسانان او (ګرد) پيريان په دې چې راوړي په شان ددې قرآن (په فصاحت، بلاغت او درايت کې) نو را به نه وړي په شان د دې (قرآن) اګر که شي ځينې د دوی له ځينو نور سره ملاتړي (او مرستيالان).

---

(١) سورة الشورى: ٣٥.
(٢) سورة النمل: ۶.
(٣) سورة الواقعة: ٧٧-٨٠.
(٤) سورة الاسراء: ٨٨.

ولما روي:

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قوما يتدارؤون في الْقُرْآنِ فَقَالَ: «إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِهَذَا: ضَرَبُوا كِتَابَ اللهِ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ وإنما نزل كتاب اللهِ يُصَدِّقُ بَعْضُهُ بَعْضًا فَلَا تُكَذِّبُوا بَعْضَهُ بِبَعْضٍ فَمَا عَلِمْتُمْ مِنْهُ فَقُولُوا وما جهلتم فكلوه إلى عَالِمِهِ». رَوَاهُ أَحْمد وَابْن مَاجَه.[1]

ژباړه: رسول کريم ﷺ د ځينې خلکو په اړه واوريدل چې هغوی په قرآن کريم کې يو د بل سره جګړه کوي نو رسول الله ﷺ وويل: ستاسو څخه وړاندې خلک په دې سبب هلاک شول چې هغوی د الله ﷻ د کتاب ځينې برخې د ځينې خلاف وګرځولې او حال دا چې د الله کتاب يوه برخه د بلې برخې تصديق کوي تاسو د قرآن کريم يوه برخه په بلې برخې مه درواغ کوئ او په قرآن کريم کې چې څومره تاسو پوهيږئ هغه بيانوئ او په کومه برخه چې نه پوهيږئ هغه پوهيدونکو ته پريږدئ.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمِرَاءُ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ» رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُد.[2]

ژباړه: حضرت ابوهريره رضی الله تعالی عنه روايت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په قرآن کريم کې جګړه کول کفر دی.

(۱) مشکوة المصابيح: ۷۹/۱، رقم الحديث: ۲۳۷.
(۲) مشکوة المصابيح: ۷۹/۱، رقم الحديث: ۲۳۶. واخرجه أيضا الحاکم: ۲۴۳/۲، رقم الحديث: ۲۸۸۲، والبيهقي في شعب الإيمان: ۴/۲ ۱۶، رقم الحديث: ۲۲۵۵. وأحمد: ۲۸۶/۲، رقم الحديث: ۷۸۳۵.

پنځــه دیرشــمه عقیــده: روح الامیــن (جبرائیــل علیــه الســلام) قــرآن کریــم راوړی او ســید المرسـلین محمــد ﷺ تــه یــې د هغــه درس او تعلیــم ورکــړی دی.[1]

لقوله تعالى:

وَإِنَّـهُ لَتَنزِيـلُ رَبِّ الْعَلَـمِينَ نَـزَلَ بِـهِ الـرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِـكَ لِتَكُـونَ مِـنَ الْمُنْذِرِيـنَ.[2]

ژباړه: او بې شکه دغه (قرآن) خامخا نازل کړی شوی دی له (طرفه د) رب د عالمیانو (شعر، سحر او باطلې قصې نه دي) نازل شوی دی په دغه قرآن سره روح امانتګر (یعني راوړی دی دا قرآن جبریل امین) پر زړه ستا د پاره د دې چې شې ته له ویروونکو (د خلکو له عذابه د الله).

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى.[3]

ژباړه: او خبرې نه کوي (محمد) له هوا (خپلې) نه، نه دی دغه (قرآن) مګر وحي دي چې ورته لیږلې شوي دي، ښوولې دي ده ته د سختو قوتونو مالک (جبرئیل).

ولما روي:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ وَكَانَ جِبْرِيلُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ يَعْرِضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهُ جِبْرِيلُ كَانَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ. متفق عليه[4]

ژباړه: رسول کریم ﷺ تر ټولو خلکو زیات سخي و او د خلکو سره به یې د ښیګڼې کولو او ګټې رسولو په اعتبار په خاصه توګه روژې په میاشت کې به یې سخاوت ډېر زیات شو جبریل علیه السلام به د روژې په هره شپه له رسول کریم ﷺ سره لیدنه

(۱) نزل به الروح الأمين فعلمه سيد المرسلين محمدا صلى الله عليه وسلم.العقيدة الطحاوية ص: ۲۰.

(۲) سورة الشعراء: ۱۹۲-۱۹۴.

(۳) سورة النجم: ۳-۵.

(٤) مشكوة المصابيح: ۶۴۸/۱، رقم الحديث: ۲۰۹۸، وأخرجه أيضا ابن حبان: ۲۲۵/۸، رقم الحديث: ۳۴۴۰، والنسائي في الكبرى: ۶۴/۲، رقم الحديث: ۲۴۰۶، وأحمد: ۲۳۰/۱، رقم الحديث: ۲۰۴۲.

کوله رسول علیه السلام به د هغه په مخ کې قرآن کریم وایه کله به چې جبریل علیه السلام ورسره ملاقات کاوه نو د رسول الله ﷺ سخاوت به د باران راوړونکې هوا څخه هم زیات تېزېده.

د محمد رسول الله ﷺ پر نبوت عقیده

شپږ دېرشمه عقيده: محمد ﷺ تر ټولو مخلوقاتو او انسانانو افضل او د الله ﷻ محبوب بنده دی، هيڅ انسان د ده په شان نه شي کېدای.(۱)

لقوله تعالی:

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ.(۲)

ژباړه: او بې شکه چې يې ته (اې محمده!) هرومرو (خامخا) په خلق خويونو (دين ډېر لوی باندې).

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ(۳)

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د قيامت په ورځ به زه د آدم عليه السلام د اولاد سردار يم او تر ټولو مخکې به زه د قبر څخه پاڅم او تر ټولو وړاندې شفاعت به زه کوم او تر ټولو وړاندې به زما شفاعت قبلېږي.

---

(۱) وأن محمدا عبده المصطفى ونبيه المجتبى ورسوله المرتضى، وإمام الأتقياء وسيد المرسلين وحبيب رب العلمين. العقيدة الطحاوية ص: ۱۲.

(۲) سورة القلم: ۴.

(۳) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۶۰۰، رقم الحديث: ۵۷۴۱.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: إِنَّ اللهَ تَعَالَى فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الأَنْبِيَاءِ وَعَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ فَقَالُوا يَا ابْنَ عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ اللهُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ؟ قَالَ: إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ [وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ] وَقَالَ اللهُ تَعَالَى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: [إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ] قَالُوا: وَمَا فَضْلُهُ عَلَى الأَنْبِيَاءِ؟ قَالَ: قَالَ اللهُ تَعَالَى: [وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللهُ مَنْ يَشَاءُ] الآيَةَ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسلم: [وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ] فَأَرْسَلَهُ إِلَى الْجِنِّ وَالْإِنْسِ.(1)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی چې: الله تعالی محمد ﷺ ته فضیلت ورکړی دی پر ټولو انبیاوو او اسمان والاوو، خلکو پوښتنه وکړه: ای ابن عباس! پر اسمان والاوو په کومه خبره کې فضیلت ورکړی شوی دی؟ ابن عباس وویل: الله تعالی اسمان والاوو ته فرمایلي دي: څوک دا ووایي چې زه له الله تعالی څخه پرته بل معبود یم نو موږ به د دې په بدله کې ورته جهنم ورکړو او موږ ظالمانو ته همداسې بدله ورکوو، او محمد ﷺ ته الله تعالی فرمایلي دي: موږ ستا لپاره د برکتو دروازې خلاصې کړې دي او الله تعالی ستاسو مخکني او وروستني گناهونه وبښل، بیا خلکو پوښتنه وکړه او پر انبیاوو رسول الله ﷺ ته څنگه فضیلت ورکړی شوی دی؟ ابن عباس وویل: الله تعالی د نورو انبیاوو په اړه فرمایلي دي: موږ چې کوم پیغمبر ولیږو د هغه د قوم د ژبې سره مو ولیږه چې هغوی په وړاندې د الله احکام بیان کړي بیا چا ته چې الله وغواړي گمراه کوي، او الله ﷻ د محمد ﷺ په اړه فرمایلي دي: موږ ته ټولو خلکو ته رسول لیږلی یې، یعني الله تعالی رسول کریم ﷺ د جن او انس ټولو لپاره پیغمبر رالیږلی دی.

(1) مشكوة المصابيح: ٣/١٦٠٧، رقم الحديث: ٥٧٧٣. وأخرجه أيضا الحاكم: ٢/١٣٨، رقم الحديث: ٣٣٣٥، (قال الذهبي: صحيح «هذا حديث صحيح الإسناد» فإن الحكم بن أبان قد احتج به جماعة من أئمة الإسلام ولم يخرجه الشيخان). والهيثمي في مجمع الزوائد: ٨/٤٥٦، رقم الحديث: ١٣٩٢٧.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: ثنا جُنْدُبٌ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَبْلَ أَنْ يُتَوَفَّى: «إِنَّ اللهَ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا» لو كنت متخذاً خليلا لاتخذت أبا بكر خليلاً ، ولكنه أخي وصاحبي ، وقد اتخذ الله عز وجل صاحبكم خليلاً.[۱]

ژباړه: حضرت جندب رضي الله عنه له رسول کریم ﷺ څخه قبل الوفاة واوریدل چې ویل: الله تعالی د ابراهیم علیه السلام په څېر زه هم خلیل ګرځولی یم که ما یو څوک خپل خلیل نیولی نو ابو بکر رضي الله عنه به مې نیولی وای خو هغه مې (اسلامي) ورور او (نژدې) صحابي دی او په تحقیق سره الله ﷻ ستاسو ملګری خلیل ګرځولی دی.

قال الامام الرازي رحمه الله: فلما أمر محمد عليه الصلوة والسلام بأن يقتدي بالكل فكانه أمر بمجموع ما كان متفرقا فيهم، ولما كان ذلك درجة عالية لم تتيسر لأحد من الأنبياء قبله، لا جرم وصف الله خلقه بأنه عظيم.[۲]

ژباړه: امام رازي رحمه الله تعالی لیکي: کله چې محمد ﷺ ته امر وشو چې په ټولو په سې اقتداء وکړه، نو ګواکې په هغه ټولو (أحکامو) مأمور شو چې پر هغوی وېشل شوي وو، او کله چې دا لوړه درجه وه، او تر (رسول الله ﷺ) وړاندې هېڅ نبي ته نه ورکړل شوې، نو هرومرو الله ﷻ د هغه (رسول الله ﷺ) اخلاق په عظیم(لويي) سره وستایل.

(۱) المستدرك على الصحيحين: ۵۹۹/۲، رقم الحديث: ۴۰۱۸، وأخرجه أيضا مسلم: ۱۰۸/۷، وابن ماجة: رقم الحديث: ۹۳. والترمذي: رقم الحديث: ۳۶۵۶.

(۲) تفسیرالرازي: ۶۰۱/۳۰. ط داراحياء التراث العربي.

اووه دېرشـمه عقيـده: محمـد ﷺ اخيرنـي نبـي دی، تـر ده وروسـته بـل نبـي دنيـاتـه نـه راځـي.[1]

لقوله تعالی:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا.[2]

ژباړه: نه دی محمد ﷺ (حقيقي) پلار د هيڅ يو تن له سړيو ستاسې وليکن رسول د الله دی (خلکو ته په شان د معنوي پلار) او مهر د (ټولو) انبياوو دی (چې پس له ده نه بل نبي نه دی) او دی الله پر هر څيز ښه عالم.

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ أُحْسِنَ بُنْيَانُهُ تُرِكَ مِنْهُ مَوضِع لبنة فَطَافَ النظَّارُ يتعجَّبونَ من حُسنِ بنيانِه إِلَّا مَوْضِعَ تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ أَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِي الرُّسُلُ». وَفِي رِوَايَةٍ: «فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ». مُتَّفق عَلَيْهِ.[3]

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: زما او د نورو انبياوو عليهم السلام مثال د هغه ماڼۍ په ډول دی چې د هغه عمارت يا ديوالونه ډېر ښه وي په ديوال کې د يوې خښتې ځای خالي پرې ښودل شوی وي او کتونکي د هغه ماڼۍ تعجب کوي چې څنګه ښه ماڼۍ ده مګر دا يوه خښته يې کمه ده زه د هغه خښتې ځای ډکوونکی يم او زه هغه ماڼۍ پوره کوونکی يم او پر ما باندې رسولان ختم شوي دي او په يوه روايت کې دي چې زه هغه خښته يم او زه د نبوت د لړۍ ختموونکی يم.

(۱) وأنه خاتم الأنبياء. العقيدة الطحاوية ص: ۱۲.
(۲) سورة الأحزاب: ۴۰.
(۳) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۶۰۱، رقم الحديث: ۵۷۴۵.

عن ثوبان – في حديث طويل – مرفوعا: وإنه سيكونُ في أمّتي كذّابون ثلاثون، كلُّهُمْ يزعُم أنه نبيّ، وأنا خَاتمُ النبيين لا نَبيَّ بعدي.[1]

ژباړه: حضرت ثوبان رضي الله عنه له رسول کريم ﷺ څخه روايت کوي: چې زما په امت کې به ژر ديرش درواغجن نبيان پيدا شي او په هغوی کې به هر يو سړی دا خيال لري چې هغه د الله ﷻ نبي دی او حال دا دی چې زه خاتم النبيين يم زما څخه وروسته به هيڅوک نبي نه وي.

اته دېرشمه عقيده: د محمد ﷺ له نبوت وروسته د هر چا د نبوت دعوه کفر ده.[2]

لقوله تعالى:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ الله.[3]

ژباړه: او څوک دی ډېر ظالم؟ (يعني هيڅوک نشته) له هغه چا نه چې تړلي پر الله دروغ يا وايي چې وحی کړی شوې ده ما ته حال دا چې وحي نه وي کړی شوي ده ته هيڅ شی او (بل څوک دی ډېر ظالم؟ يعني نشته) له هغه چې وايي زر ده چې (زه به هم) نازل کړم (وبه ليکم له ځانه) په مثل د هغه کتاب چې نازل کړی دی الله (تا ته اې محمده! چې قرآن دی.

(۱) سنن أبي داود: ۳۰۶/۶، رقم الحديث: ۴۲۵۲، وأخرجه أيضا أحمد: ۲۷۸/۵، رقم الحديث: ۲۲۴۴۸.
(۲) وكل دعوى النبوة بعده فغي وهوى. العقيدة الطحاوية ص: ۱۲.
(۳) سورة الأنعام: ۹۳.

ولما روي:

عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ كَذَّابُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيُّ اللَّهِ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.(۱)

ژباړه: رسول کريم ﷺ فرمايي: زما په امت کې به ژر ديرش درواغجن نبيان پيدا شي او په هغوی کې به هر يو سړی دا خيال لري چې هغه د الله ﷻ نبي دی او حال دا دی چې زه خاتم النبيين يم زما څخه وروسته به هيڅوک نبي نه وي.

نهه دېرشمه عقيده: محمد ﷺ ټولو انسانانو او پيريانو ته په حق او هدايت سره رالېږل شوی دی.(۲)

لقوله تعالى:

تَبَارَكَ الَّذِى نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا.(۳)

ژباړه: ډېر برکتناک څښتن (خاوند) د ډېر خير او پورته دی هغه (ذات) چې نازل کړی يې دی قرآن پر بنده خپل (محمد ﷺ) لپاره د دې چې شي دی خلکو ته ويروونکی (له جحيمه).

هُوَ الَّذِى أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا.(۴)

ژباړه: دغه (الله ﷻ) هغه ذات دی چې رالېږلی يې دی رسول خپل په (ښوونه د) سمې لارې، او دين حق سره (چې دين د اسلام دی) لپاره د دې چې غلبه ورکړي (پورته کړي هغه دين) پر دينونو ټولو باندې او کافي بس دی الله ښه شاهد (حق ثابت کوونکی).

---

(۱) سنن الترمذي: ۴/۴۹۹، رقم الحديث: ۲۲۱۹، وقال: هذا حديث حسن صحيح، وأخرجه أيضا الحاكم: ۴/۴۹۶، رقم الحديث: ۸۳۹۰، وقال: صحيح على شرط الشيخين.

(۲) وهو المبعوث إلى عامة الجن وكافة الورى بالحق والهدى وبالنور والضياء. العقيدة الطحاوية ص: ۱۲.

(۳) سورة الفرقان: ۱.

(۴) سورة الفتح: ۲۸.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (۱)

ژباړه: او نه يې لېږلی مونږ ته مګر په دې حال کې چې جامع يې خلکو ته زيری ورکوونکی (د جنت مؤمنانو ته) او ويروونکی يې (له دوزخ کفارو ته) وليکن اکثر خلک (له کفارو) نه پوهيږي (په فضائلو ستا او په رذائلو خپلو).

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ قَالُوا يَاقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ يَاقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۲)

ژباړه: او ياد کړه (هغه وخت اې محمده!) کله چې وګرځول مونږ تا ته يو ټولی له پيريانو څخه چې غوږ به يې ايښود قرآن ته پس کله چې حاضر شول دوی (دې قرآن ته) وويل دوی په منځ خپل کې چپ شئ تاسې اې پيريانو بيا کله چې تمام شو (د قرآن تلاوت) بيرته وګرځېدل قوم خپل ته ويروونکي (له عذابه که هم هغسې کافران پاتې شي) وويل دوی اې قومه زمونږ! بې شکه مونږ واورېده داسې يو کتاب چې نازل کړی شوی دی وروسته له موسی په دې حال کې چې تصديق کوونکی موافق دی له هغو (کتابونو) سره چې پخوا له دې نه وو لاره ښيي حق دين ته او لارې سمې ته، اې قومه زمونږ! قبول کړئ تاسې قوم د بلونکي د الله او ايمان راوړئ په ده باندې چې مغفرت کړي (الله ﷻ) تاسې ته ګناهونه ستاسې او خلاص به کړي (الله ﷻ) تاسې له عذاب دردناک څخه او هغه څوک چې ونه مني (بلنه د) د بلونکي د الله پس نه به وي عاجز کوونکی (د الله ﷻ په تېښته سره) په ځمکه کې (بلکې هيچيرې) او نه به وي ده ته بې له هغه (الله ﷻ) څخه دوستان مددګاران،

(۱) سورة سبأ: ۲۸.
(۲) سورة الأحقاف: ۲۹-۳۳.

دغه کسان په ګمراهي ښکاره کې دي، آیا نه ویني فکر نه کوي (منکران د بعث) چې بې شکه الله هغه (ذات) دی چې پیدا کړي یې دي آسمانونه او ځمکه حال دا چې نه دی ستړی شوی په پیدا کولو د هغوی کې، قادر په دې باندې چې ژوندي کړي مړي؟ بلکې قادر دی بې شکه دغه (الله ﷻ) پر هر څیز باندې (چې اراده وفرمايي) ښه قادر دی (چې څیني یې بعث بعد الموت دی).

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا.(۱)

ژباړه: ووایه (اې محمده ! دوی ته) وحي راغلې ما ته چې بې شکه شان دا چې واورېده (قراءت زما) یو ټولي له پیریانو نه، نو وویل (دوی نورو قومونو خپلو ته کله چې بیرته ورغلل چې) بې شکه مونږ واورېدو یو قرآن عجیب (په فصاحت او بلاغت سره) چې هدایت کوي لاره ښیي رشد (ایمان او حق ته) نو ایمان راوړ مونږ پر هغه (قرآن) او هرګز به شریک نه کړو (پس له دې ورځې) له رب خپل سره بل هیڅوک.

ولما روي:

عن ابن عباس رضي الله عنهما أنه قال: «إِنَّ اللَّهَ فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ، وَفَضَّلَهُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ. قَالُوا: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ فَبِمَا فَضَّلَهُ اللَّهُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ، قَالَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ {وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ} وَقَالَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ {إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ} قَالُوا: فَبِمَا فَضَّلَهُ اللَّهُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ؟ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ {وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ} وَقَالَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا} فَأَرْسَلَهُ إِلَى الْجِنِّ وَالْإِنْسِ».(۲)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی چې: الله تعالی محمد ﷺ ته فضیلت ورکړی دی پر ټولو انبیاوو او اسمان والاوو، خلکو پوښتنه وکړه اې

(۱) سورة الجن: ۱.۲.

(۲) المستدرك على الصحيحين للحاكم: ۳۸۱/۲، رقم الحديث: ۳۳۳۵، (قال الذهبي: صحيح «هذا حديث صحيح الإسناد» فإن الحكم بن أبان قد احتج به جماعة من أئمة الإسلام ولم يخرجه الشيخان)، وأخرجه أيضا الهيثمي في مجمع الزوائد: ۴۵۶/۸، رقم الحديث: ۱۳۹۲۷.

ابن عباس! پر اسمان والاوو په کومه خبره کې فضیلت ورکړی شوی دی؟ ابن عباس وویل: الله تعالی اسمان والاوو ته فرمایلي دي: څوک دا ووایي چې زه له الله تعالی څخه پرته بل معبود یم نو موږ به د دې په بدله کې ورته جهنم ورکړو او موږ ظالمانو ته همداسې بدله ورکوو، او محمد ﷺ ته الله تعالی فرمایلي دي: موږ ستا لپاره د برکتو دروازې خلاصې کړې دي او الله تعالی ستا سو مخکني او وروستني گناهونه وبښل، بیا خلکو پوښتنه وکړه او پر انبیاوو رسول الله ﷺ ته څنگه فضیلت ورکړی شوی دی؟ ابن عباس وویل: الله تعالی د نورو انبیاوو په اړه فرمایلي دي: موږ چې کوم پیغمبر ولیږو د هغه د قوم د ژبې سره مو ولیږه چې د هغوی په وړاندې د الله احکام بیان کړي بیا چا ته چې الله وغواړي گمراه کوي، او الله ﷻ د محمد ﷺ په اړه فرمایلي دي: موږ ته ټولو خلکو ته رسول لیږلی یې، یعني الله تعالی رسول کریم ﷺ د جن او انس ټولو لپاره پیغمبر رالیږلی دی.

څلوېښتمه عقیده: محمد ﷺ د ټول عالم لپاره رحمت او هدایت دی.

لقوله تعالی:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَلَمِينَ.[1]

ژباړه: او نه یې لیږلی مونږ ته (اې محمده!) مگر رحمت د پاره د (ټولو) عالمیانو.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا.[2]

ژباړه: دغه (الله ﷻ) هغه ذات دی چې رالیږلی یې دی رسول خپل په (ښوونه د) سمې لارې، او دین حق سره (چې دین د اسلام دی) لپاره د دې چې غلبه ورکړي (پورته کړي هغه دین) پر دینونو ټولو باندې او کافي بس دی الله ښه شاهد (حق ثابت کوونکی).

(۱) سورة الأنبياء: ۱۰۷.
(۲) سورة الفتح: ۲۸.

د محمد ﷺ د فيصلې او حکم په وړاندې يو څلوېښتمه عقيده: د هيڅا فيصلې ته اعتبار نشته.[1]

لقوله تعالى:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا.[2]

ژباړه: او نه دی (روا) هيڅ مؤمن سړي او نه هيڅ مؤمنې ښځې ته کله چې حکم وکړي الله او رسول د دغه (الله ﷻ) په يو امر کار کې دا چې وي دوی ته اختيار له امره کاره خپله (په خلاف د امر د الله او د رسول) هيڅ او هر څوک چې اطاعت نه کوي د الله او د رسول د دغه (الله) پس په تحقيق ګمراه شو په ګمراهي ښکاره سره

النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ.[3]

ژباړه: (محمد د الله ﷺ) نبي ډېر وړ (لائق) دی له مؤمنانو سره له نفسونو د دوی (د احکامو په انجام).

دوه څلوېښتمه عقيده: له محمد ﷺ سره تر ځان، مور، پلار، اولادونو او ترټولو خلکو زيات محبت کول فرض دي.

لقوله تعالى:

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ.[4]

---

(١) ما سلِم في دينه إلا من سلَّم لله عزوجل ولرسوله - صلى الله عليه وسلم -، ولا تثبت قدم الاسلام (أي: استقرار الاسلام ورسوخه) الا على ظهر التسليم والاستسلام.العقيدة الطحاوية ص: ١٤.

(٢) سورة الأحزاب: ٣٦.

(٣) سورة الأحزاب: ٦.

(٤) سورة التوبة: ٢٤.

ژباړه: وو ایه (اې محمده ! عذر ویونکو ته د هجرت له ترکه) که وي پلرونه ستاسې او زامن ستاسې او ورونه ستاسې او ښځې ستاسې او خپلوان ستاسې او هغه مالونه چې ګټلي دي تاسې هغه او (هغه) تجارت (سوداګري) چې ویریږئ تاسې د ناچلیدلو د هغې او هغه ځایونه د هستوګنې چې خوښوئ تاسې هغه ډېر محبوب تاسې له الله نه او له رسول د الله نه او له جهاده په لاره د الله کې (لپاره د ترقي د دین) نو انتظار کوئ تاسې تر هغه پورې چې راولي (راولیږي) الله امر (حکم د عذاب) خپل او الله نه ښیي سمه صافه لاره قوم فاسقانو ته.

النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ.(١)

ژباړه: (محمد د الله ﷺ) نبي ډېر وړ (لائق) دی له مؤمنانو سره له نفسونو د دوی (د احکامو په انجام).

ولما روي:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». متفق عليه(٢)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: تر هغه وخته پورې څوک پوره مؤمن نه شي کېدلای تر څو چې د هغه په نزد زه د هغه د پلار، زوی او ټولو خلکو زیات محبوب نه شم.

(١) سورة الأحزاب: ٦.
(٢) مشكوة المصابيح: ١/ ١٠، رقم الحديث: ٧.

دريم خلوېښتمه عقیده: د محمد ﷺ اطاعت او پیروي فرض او لازمه ده او د محمد ﷺ اطاعت د الله ﷻ اطاعت او پیروي ده.(١)

لقوله تعالی:

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ.(٢)

ژباړه: ووایه (اې محمده! دوی ته) چې اطاعت کوئ تاسې د الله او د رسول (د الله ﷺ چې محمد دی) پس که وګرځېدل دوی (له دې اطاعت نه) پس بې شکه الله دوستي نه کوي له کافرانو سره (نو په عذابوي یې).

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ.(٣)

ژباړه: هر چا چې حکم ومانه د رسول (د الله ﷻ) نو په تحقیق چې حکم یې ومانه د الله

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ.(٤)

ژباړه: او هر څوک چې نافرماني کوي د الله او د رسول د ده او وځي له حدوده د الله نو داخل به کړي (الله ﷻ) دغه (معتدي) اور ته چې همیشه به وي (دی) په هغه (اور د دوزخ) کې او (شته) ده ته عذاب ډېر سپکوونکی.

---

(١) ما سلِم في دينه إلا من سلَّم لله عزوجل ولرسوله - صلى الله عليه وسلم -، ولا تثبت قدم الاسلام (أي: استقرار الاسلام ورسوخه) الا على ظهر التسليم والاستسلام.العقيدة الطحاوية ص: ١٤.

(٢) سورة آل عمران: ٣٢.

(٣) سورة النساء: ٨٠.

(٤) سورة النساء: ١٤.

څلور څلویښتمه عقیده: د محمد ﷺ ټولې خبرې چې له دین سره اړه لري، د الله ﷻ له طرفه وحې دي یوه خبره یې هم له ځانه نه ده کړې.(۱)

لقوله تعالی:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى.(۲)

ژباړه: او خبرې نه کوي (محمد) له هوا (خپلې) نه، نه دی دغه (قرآن) مګر وحې دي چې ورته لیږلې شوې دي.

پنځه څلویښتمه عقیده: محمد ﷺ بشر دی، ملک (فرښته) او نور نه دی.(۳)

لقوله تعالی:

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ.(۴)

ژباړه: او که ګرځولی وای مونږ دا رسول فرښته (نه بشر) نو خامخا ګرځولی به وو مونږ دغه فرښته (په صورت د یوه) سړي او (که ګرځولی وای مونږ فرښته په صورت د سړي نو) خامخا په شبهه کې به اچولی وو مونږ دوی په همغسې اشتباه کې چې اوس پکې پراته دي.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ.(۵)

ژباړه: وو ایه (اې محمده!) بې شکه هم دا خبره ده چې زه یو بشر سړی یم په شان ستاسې چې وحې راځي ما ته.

---

(۱) وجميع ما صح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم من الشرع والبيان كله حق العقيدة الطحاوية ص: ۲۲.
وقوله الحق. العقيدة الطحاوية ص: ۳۰.

(۲) سورة النجم: ۳.۴.

(۳) وهو المبعوث الى عامة الجن وكافة الورى بالحق والهدى. العقيدة الطحاويةص: ۱۲.

(٤) سورة الأنعام: ۹.

(۵) سورة الكهف: ۱۱۰.

ولما روي:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ فَأَقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ مِنْهُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِشَيْءٍ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ فَلَا يَأْخُذَنَّهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ». متفق عليه(۱)

ژباړه: له حضرت ام سلمه رضي الله عنها څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: بې له شکه زه یو انسان یم او تاسو خپلې جګړې ما ته راوړئ کېدای شي چې په تاسو کې څوک داسې وي چې په دلیل سره ژبه ور وي پر ځینو ستاسو، او زه پر هغه بیان چې اورم حکم ورکوم چې د هغه په حق کې زه پریکړه وکړم او په حقیقت کې هغه شی چې د هغه پریکړه شوې وي د هغه د ورور وي نو هغه دې نه اخلي؛ ځکه په داسې صورت کې زه د هغه لپاره چې د دوزخ د اور یوه ټوټه فیصله کوم.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: «وَمَا ذَاكَ؟» قَالُوا: صَلَّيْتَ خَمْسًا. فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَمَا سَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يسْجد سَجْدَتَيْنِ» متفق عليه(۲)

ژباړه: حضرت عبد الله بن مسعود رضي الله عنه فرمایي چې: رسول الله ﷺ لمونځ وکړ یو ماسپښین پنځه رکعته، له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وشوه: آیا په لمانځه کې زیاتوب شوی دی؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: څنګه؟ صحابه کرامو وویل: تاسو پنځه رکعته کړي دي، رسول الله ﷺ د سلام ګرځولو څخه وروسته دوې سجدې وکړې او په یو روایت کې دا الفاظ دي: چې رسول الله ﷺ د صحابه کرامو د دې خبرې په اورېدو سره وفرمایل: زه هم ستاسو په ډول یو انسان یم څنګه چې له تاسو څخه هېرېږي هم داسې زما څخه هم هېرېږي، هر کله چې زما څخه هېر شي نو تاسو یې را یادوئ او په تاسو کې چې چا ته په لمانځه کې شک پیدا شي نو د هغه دې د

(۱) مشكوة المصابيح: ۲/ ۱۱۱۱، رقم الحديث: ۳۷۶۱، وأخرجه أيضا مالك: ۲/ ۷۱۹، رقم الحديث: ۱۳۹۹، وأحمد: ۶/ ۳۰۸، رقم الحديث: ۲۶۶۶۸.

(۲) مشكوة المصابيح: ۱/ ۳۲۰، رقم الحديث: ۱۰۱۶، وأخرجه أيضا أبو داود: ۱/ ۲۶۸، رقم الحديث: ۱۰۲۰، والنسائي: ۳/ ۲۸، رقم الحديث: ۱۲۴۲.

یوې صحیح رایې قایمولو قصد وکړي او د رایې پر بناء دې لمونځ پوره کړي بیا دې سلام وګرځوي دوې سجدې دې وکړي.

في حديث طويل: فقام العباس فقال: إن رسول الله صلى الله عليه وسلم قد مات، وإنه لبشر.(۱)

ژباړه: په یو اوږد حدیث کې راځي چې حضرت عباس رضي الله عنه پورته شو او ویې ویل: په تحقیق سره رسول الله ﷺ وفات شوی دی او له شک پرته هغه یو انسان دی.

عن عائشة، قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «خلقت الملائكة من نور، وخلق الجان من مارج من نار، وخلق آدم مما وصف لكم».(۲)

ژباړه: ملائکې د نور څخه پیدا کړی شوي دي او پیریان د اور د شغلو څخه پیدا کړی شوي دي او آدم علیه السلام د هغه شي څخه پیدا کړی شوی دی چې تاسو ته یې بیان شوی دی.

وقد سئل الشيخ ولي الدين العراقي هل العلم بكونه بشرا ومن العرب شرط في صحة الإيمان أو من فروض الكفاية فأجاب بأنه شرط في صحة الإيمان ثم قال: فلو قال شخص: أو من برسالة محمد صلى الله تعالى عليه وسلم إلى جميع الخلق لكن لا أدري هل هو من البشر أو من الملائكة أو من الجن أو لا أدري هل هو من العرب أو العجم فلاشك في كفره لتكذيبه القرآن وجحده ما تلقته قرون الإسلام خلفا عن سلف وصار معلوما بالضرورة عند الخاص والعام ولا أعلم في ذلك خلافا.(۳)

(۱) سنن الدارمي: ۱/ ۲۲۰، رقم الحديث: ۸۴.

(۲) صحيح مسلم: ۴/۲۲۹۴، رقم الحديث: ۲۹۹۶، وأخرجه أيضا أحمد: ۶/ ۱۵۳، رقم الحديث: ۲۵۲۳۵، وعبد بن حميد: ۴۳۰ ص، رقم الحديث: ۱۴۷۹، وإسحاق بن راهويه: ۲/۲۷۷، رقم الحديث: ۷۸۶، و ابن حبان: ۱۴/۲۵، رقم الحديث: ۶۱۵۵، والبيهقي: ۹/۳، رقم الحديث: ۱۷۴۸۷، والديلمي: ۲/ ۱۹۱، رقم الحديث: ۲۹۵۳.

(۳) روح المعاني: ۴/ ۱۳۱، ط: دار الكتب.

قَدْ قَدَّمْنَا أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَائِرَ الْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ مِنَ الْبَشَرِ وَأَنَّ جِسْمَهُ وَظَاهِرَهُ خَالِصٌ لِلْبَشَرِ يَجُوزُ عَلَيْهِ مِنَ الْآفَاتِ وَالتَّغْيِيرَاتِ وَالْآلَامِ وَالْأَسْقَامِ وَتَجَرُّعِ كَأْسِ الْحِمَامِ مَا يَجُوزُ عَلَى الْبَشَرِ. وَهَذَا كُلُّهُ لَيْسَ بِنَقِيصَةٍ فِيهِ.(١)

فإن قلت: هل العلم بكونه صلى الله عليه وسلم بشرًا، ومن العرب شرط في صحة الإيمان، وهو من فروض الكفاية» على الأبوين مثلًا، فإذا علم أحدهما ولده المميز ذلك سقط طلبه عن الآخر.(٢)

"أجاب الشيخ ولي الدين» أحمد «بن» عبد الرحيم «العراقي»، الحافظ. ابن الحافظ: «أنه شرط في صحة الإيمان، قال: فلو قال شخص أؤمن برسالة محمد ﷺ إلى جميع الخلق، ولكن لا أدري هل هو من البشر، أو من الملائكة، أو من الجن أو لا أدري، أو هو من العرب، أو العجم، فلا شك في كفره لتكذيبه القرآن» لقوله تعالى: {هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ} [الجمعة: ٢]، وقال تعالى: {وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ} [هود: ٣١]، «وجحده ما تلقته قرون الإسلام خلفًا عن سلف، وصار معلومًا بالضرورة عند الخاص والعام، ولا أعلم في ذلك خلافًا.(٣)

لان النبي عليه السلام بشر والبشر جنس يلحقهم المعرة الا من اكرمهم الله تعالى.(٤)

(١) الشفا بتعريف حقوق المصطفى: ٢/٤٠٦.
(٢) شرح الزرقاني على المواهب اللدنية بالمنح المحمدية: ٨/٣٥٦، ط: دار الكتب العلمية.
(٤) الفتاوي البزازية على هامش الهندية: ٦/٣٢١، ٣٢٢.

شپږ ځلوېښتمه عقيده: محمد ﷺ د شپې مهال په ويښه په جسم او روح سره له مسجد حرام څخه مسجد اقصى ته بېول شوى، بيا په هماغه شپه له مسجد اقصى څخه اسمانونو ته پورته شوى او بيا له اسمانونو څخه هغه لوړ ځاى ته پورته شوى چې د الله ﷻ اراده وه.(١)

لقوله تعالى:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.(٢)

ژباړه: پاکي د هغه ذات چې بيولى يې و بنده خپل (محمد) په (يوه برخه د) شپې كې له (منځه يا له څنګه د) مسجد حرام څخه تر مسجد اقصى پورې هغه چې بركت اچولى دى مونږ چار چاپېر د هغه (بيول د محمد د دې لپاره و) چې هلته وښيو مونږ د غه (محمد) ته ځينې له دلائلو (د قدرت) خپل، بې شكه چې دغه (الله ﷻ) هم دى دى ښه اوريدونكى (د ټولو اقوالو) ښه ليدونكى (عالم په ټولو ښكاروو).

ولما روي:

(١) والمعراج حق وقد أسري بالنبي صلى الله عليه وسلم وعرج بشخصه في اليقظة إلى السماء ثم إلى حيث شاء الله من العلا وأكرمه الله بما شاء وأوحى إليه ما أوحى (ما كذب الفؤاد ما رأى) فصلى الله عليه وسلم في الآخرة والأولى. العقيدة الطحاوية ص: ١٥.

(٢) سورة الاسراء: ١.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالك بن صعصعة أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حدثهم ليلة أسري بِهِ: «بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ - وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ - مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِي آتٍ فَشقَّ ما بين هذه إلى هَذِهِ» يَعْنِي مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ «فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مملوء إيمانا فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ» - وَفِي رِوَايَةٍ: « ثُمَّ غُسِلَ الْبَطْنُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ ملئ إيمانا وحكمة - ثُمَّ أُتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ يُقَالُ لَهُ: الْبُرَاقُ يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طرفه فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ. قَالَ: نَعَمْ. قيل: مرحبا به فنعم المجيء جاء فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ فَقَالَ: هَذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فردّ السلام ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بالابن الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صعد بِي حَتَّى السَّمَاءَ الثانية فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: من هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مرحبا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ. فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يَحْيَى وَعِيسَى وَهُمَا ابْنَا خَالَةٍ. قَالَ: هذا يحيى وهذا عِيسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صعد بي إلى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قيل: وقد أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ ففتح فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ قال: هَذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ. ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صعد بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فإذا إِدْرِيسُ فَقَالَ: هَذَا إِدْرِيسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ: هَذَا هَارُونُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَهل أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا مُوسَى قَالَ: هَذَا مُوسَى فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا جاوزت بَكَى قِيلَ: مَا يبكيك؟ قَالَ: أَبْكِي لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِي يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ: هَذَا أَبُوكَ إِبْرَاهِيمُ فسلّم

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرد السَّلَام ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالابن الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ رُفِعْتُ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى فَإِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيلَةِ قَالَ: هَذَا سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى فَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ: نَهْرَانِ بَاطِنَانِ وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ. قُلْتُ: مَا هَذَانِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: أَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ وَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ: هِيَ الْفِطْرَةُ أَنْتَ عَلَيْهَا وَأُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَاةُ خَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ: بِمَا أُمِرْتَ؟ قُلْتُ: أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ: إِنَّ أمتك لَا تستطع خَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّي وَاللهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلى مُوسَى فقال مثله فرجعت فوضع عني عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِي عَشْرًا فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ: بِمَا أُمِرْتَ؟ قُلْتُ: أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِكَ قَالَ: سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ وَلَكِنِّي أَرْضَى وَأُسَلِّمُ. قَالَ: فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادَى مُنَادٍ: أَمْضَيْتُ فريضتي وخففت عن عبادي. مُتَّفق عَلَيْهِ.[1]

ژباړه: حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه د مالک بن صعصعه په روایت سره وايي چې نبي کريم ﷺ د اسراء او د معراج د شپې د احوالو او واقعاتو تفصيل صحابوو ته بيانولو سره وفرمايل: نن شپه زه په حطيم کې پروت وم او په بعضې روايتونو کې حضور ﷺ په حجر کې د پريوتلو ذکر وفرمايلو چې ناڅاپه يو راتلونکی يعني فرښته ماته راغله او هغه زما د جسم د دې ځای نه دې ځای پورې حصه وڅيرله، راوي وايي: د دې ځای نه دې ځای پورې د حضور عليه السلام مراد د مرۍ د لاندې نه زير ناف ويښتانو پورې حصه وه.

بيا حضور عليه السلام وفرمايل: هغه فرشتې دارنګه زما سينې څېرلو سره زما زړه راوکښلو دې نه وروسته زما مخکې د سرو زرو لګن راوړل شو چې د ايمان ډک او په هغه کې زما زړه ومينځل شو بيا زما زړه د الله د عظمت او محبت يا د علم او

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۶۳۵، رقم الحديث: ۵۸۶۲، وأخرجه أيضا أحمد: ۴/ ۲۰۸، رقم الحديث: ۱۷۸۶۹.

ايمان د دولت نه ډک کړی شو او بیا زړه په سینه کې پر خپل ځای کېښودل شو او
په یوه روایت کې دا الفاظ دي چې: زما په نس کې دننه تمام څیزونه یا د زړه ځای
د زمزم په اوبو سره ومینځل شو او هغه د ایمان او حکمت نه ډک کړی شو دې نه
وروسته د سورلۍ یو حیوان را وستل شو چې د قچر نه کوچنی او د خره نه غټ و.
دا حیوان د سپین رنګ و او د هغه نوم براق و او چې تر کومه ځایه پورې به د هغه
نظر تلو د هغې پورې به هغه یو قدم کېښود، زه پر هغه سپور شوم او جبرائیل
علیه السلام زه روان کړم.

تر دې پورې چې زه د دنیا آسمان ته ورسیدم جبرائیل علیه السلام د دروازې خلاصول
وغوښتل نو د پیره دارو فرشتو د طرف نه پوښتنه وشوه چې څوک یې؟ جبرائیل
وویل: زه جبرائیل، بیا پوښتنه وشوه او ستا سره څوک دي؟ جبرائیل جواب ورکړ:
محمد ﷺ دی، د دې نه وروسته پوښتنه وشوه د دوی بللو لپاره څوک لیږل شوي و؟
جبرائیل ځواب ورکړ: هو، بللو سره راغلی دی، بیا هغه فرشتو وویل: مونږ محمد
ﷺ ته په خیر راغلاست وایو راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي، د دې نه وروسته
آسمان دروازه پرانیستل شوه او کوم وخت چې زه اسمان ته داخل شوم نو څه ګورم
چې حضرت آدم علیه السلام مخ ته ولاړ دی، جبرائیل علیه السلام وویل: دا ستا پلار دی
ته سلام وکړه، ما آدم علیه السلام ته سلام وکړ، هغوی د سلام ځواب راکړ او ویې
فرمایل: زه نیک زوی او صالح پیغمبر ته په خیر راغلاست وایم.

د دې نه وروسته جبرائیل علیه السلام زه پورته دویم اسمان ته راوستم جبرائیل:
دروازې خلاصول وغوښتل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائیل وویل: زه جبرائیل
یم، بیا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دي؟ هغه وویل: محمد دی، بیا پوښتنه وشوه
دوی راغوښتل شوي دي؟ جبرائیل وویل: هو، بیا پیره دارو پرښتو وویل: مونږ
محمد ته پخیر راغلاست وایو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي له دې وروسته
د اسمان دروازه خلاصه شوه، کوم وخت چې زه په اسمان کې داخل شوم نو چې
ګورم حضرت یحیی علیه السلام او حضرت عیسی علیه السلام ولاړ دي چې د یو او بل
خاله زاد وروڼه وو جبرائیل وویل: دا یحیی دی او دا عیسی دی دوی ته سلام وکړه

ما دواړو ته سلام وکړ او دواړو زما د سلام ځواب راکولو سره وويل: نيک بخت ورور او پيغمبرِ صالح ته مونږ په خير راغلاست وايو.

د دې نه پس جبرائيل زه په اخيستو سره پورته بوتلم او دريم اسمان ته راغلو هغه دروازه خلاصولو لپاره وويل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائيل وويل: زه جبرائيل يم، بيا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دی؟ هغه وويل: محمد ﷺ دی، بيا پوښتنه وشوه: دوی رابلل شوي دي؟ جبرائيل وويل: هو، بيا پيره دارو پرښتو وويل: مونږ محمد ﷺ ته په خير راغلاست وايو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي، له دې نه پس د آسمان دروازه خلاصه شوه زه چې په دريم اسمان کې داخل شوم نو چې ګورم حضرت يوسف عليه السلام مخ ته ولاړ دی جبرائيل وويل: دا يوسف دی ده ته سلام وکړه، ما هغه ته سلام ووايه هغه زما د سلام ځواب راکولو سره وويل: زه نيک بخت او صالح ورور پيغمبر ته په خير راغلاست وايم.

له دې نه پس جبرائيل عليه السلام زه پورته بوتلم او څلورم اسمان ته راغلو هغه دروازه خلاصولو لپاره وويل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائيل وويل: زه جبرائيل يم، بيا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دی؟ هغه وويل: محمد ﷺ دی، بيا پوښتنه وشوه: دوی رابلل شوي دي؟ جبرائيل وويل: هو، بيا پيره دارو پرښتو وويل: مونږ محمد ﷺ ته په خير راغلاست وايو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي، له دې نه وروسته د اسمان دروازه خلاصه شوه او کله چې زه څلورم اسمان کې داخل شوم نو حضرت ادريس عليه السلام مخ ته ولاړ دی جبرائيل وويل: دا ادريس عليه السلام دی، ده ته سلام وکړه، ما هغه ته سلام وکړ او هغه زما د سلام ځواب راکولو سره وويل: زه نيک ورور او پيغمبر صالح ته په خير راغلاست وايم.

له دې نه وروسته زه جبرائيل عليه السلام پورته بوتلم او پنځم آسمان ته راغلو هغه دروازه خلاصولو لپاره وويل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائيل وويل: زه جبرائيل يم، بيا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دی؟ هغه وويل: محمد ﷺ دی، بيا پوښتنه وشوه: دوی رابلل شوي دي؟ جبرائيل وويل: هو، بيا پيره دارو پرښتو

راتلل مبارک وي، ته په خیر راغلاست وایو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک

وویل: مونږ محمد ﷺ ته په خیر راغلاست وایو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي، له دې نه وروسته د اسمان دروازه خلاصه شوه زه چې پنځم اسمان ته داخل شوم نو چې ګورم حضرت هارون علیه السلام مخ ته ولاړ دی جبرائیل وویل: دا هارون علیه السلام دی، ده ته سلام وکړه، ما هغه ته سلام وکړ او هغه زما د سلام ځواب راکولو سره وویل: زه نیک بخت ورور او پیغمبرِ صالح ته ښه راغلاست وایم

له دې نه وروسته جبرائیل علیه السلام زه پورته بوتلم او شپږم آسمان ته راغلو هغه دروازه خلاصولو لپاره وویل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائیل وویل: زه جبرائیل یم، بیا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دی؟ هغه وویل: محمد ﷺ دی، بیا پوښتنه وشوه: دوی رابلل شوي دي؟ جبرائیل وویل: هو، بیا پیره دارو پرښتو وویل: مونږ محمد ﷺ ته په خیر راغلاست وایو او راتلونکي ته دې راتلل مبارک وي، له دې نه وروسته د اسمان دروازه خلاصه شوه کوم وخت چې شپږم آسمان ته داخل شوم نو چې ګورم حضرت موسی علیه السلام زما مخ ته ولاړ دی جبرائیل وویل: دا موسی علیه السلام دی، ده ته سلام وکړه ما هغه ته سلام وکړ او هغه زما د سلام ځواب راکولو سره وویل: زه نیک بخت ورور او پیغمبرِ صالح ته ښه راغلاست وایم.

له دې نه وروسته چې زه مخکې روان شوم نو حضرت موسی علیه السلام په ژړا شو پوښتنه وشوه: ته ولې ژاړې؟ موسی علیه السلام وویل: یو زلمی چې له ما نه وروسته دنیا ته رسول رالیږل شوی دی د هغه د امت خلک به زما د امت د خلکو نه ډېر زیات په جنت کې داخلیږي.

بهر حال شپږم اسمان نه تیریدو سره جبرائیل زه پورته بوتلم او اووم اسمان ته راغلو هغه دروازه خلاصولو لپاره وویل نو پوښتنه وشوه: څوک دی؟ جبرائیل وویل: زه جبرائیل یم، بیا پوښتنه وشوه: تا سره څوک دی؟ هغه وویل: محمد ﷺ دی، بیا پوښتنه وشوه: دوی رابلل شوي دي؟ جبرائیل وویل: هو، بیا پیره دارو پرښتو وویل: مونږ محمد ﷺ ته په خیر راغلاست وایو او راتلونکي ته دې راتلل

مبارک وي، لـه دې نـه وروستـه د اسمان دروازه خلاصـه شوه او زه اووم اسمان تـه داخل شوم نو چې ګورم حضرت ابراهيم عليـه السلام زما مخ تـه ولاړ دی جبرائيل وويـل: دا ستا پلار ابراهيـم عليـه السلام دی ده تـه سلام وکـړه ما هغـه تـه سلام وکـړ هغوی د سلام ځواب راکولو سره وويـل: زه نيک بخت زوی او نبي صالح تـه پـه خير راغلاست وايم.

دې نه پس زه سدرة المنتهى تـه ورسول شوم ما وليدل چې د هغه ميوې يعني بيرې د مقام هجر د لويو لويو منګيو برابرې وې او د هغه پاڼې د فيل د غوږونو برابرې وې جبرائيـل هلتـه رسيدو سره وويـل: دا سدرة المنتهـى ده ما هلتـه څلور نهرونـه وليدل دوه نهرونـه باطن وو او دوه نهرونـه ښکاره وو ما پوښتنه وکـړه: اې جبرائيـل! دا دوه نهرونـه څرنګـه دي؟ جبرائيـل عليـه السلام وويـل: دا د باطن دوه نهرونـه د جنت دي او دا دوه ښکاره نهرونـه نيل او فرات دي، بيا ماتـه بيت المعمور وښودل شو او د دې نـه وروستـه يـوه پيالـه د شرابو او يـوه پيالـه د شيدو او يـوه پيالـه د شاتو زما مخ تـه راوړل شوه او ماتـه اختيار راکـړی شو چې دې درې واړو کې کومـه پيالـه دې خوښـه وي هغـه واخلـه نو ما د شيدو پيالـه واخيستـه جبرائيـل وويـل: شيدې فطرت دی او يقينا تـه او ستا د امت خلک بـه پـه دې فطرت قائم وي د دې نـه وروستـه هغـه مقام راغلـی دی چې هلتـه ما بانـدې پـه يـوه ورځ او شپـه کې پنځـوس لمونځونـه فرض شو بيا چې د ملأ اعلى سفر تمام شو اووم اسمان باندې ابراهيم عليـه السلام نه رخصت کېدو سره شپږم اسمان باندې حضرت موسى عليـه السلام تـه راغلـم نو هغـه پوښتنه وکـړه تا تـه د کوم عبادت حکم شوی دی؟ ما ورتـه وويـل: پـه شپـه او ورځ کې د پنځـوسو لمونځـونو حکم راتـه شوی دی، موسى عليـه السلام وويـل: ستا امت بـه پـه شپـه او ورځ کې پنځوس لمونځونـه ادا نـه کـړی شي قسم پـه الله ما ستاسو نـه مخکې خلک ازمايلي دي او دبني اسرائيلو د اصلاح سخت ترين کوښښ مې کـړی دی ليکن د هغوی اصلاح ونـه شوه باوجود د دې چې هغوی زيات مضبوط ول ستا لـه امت نـه. نو ستا امت بـه څرنګـه برداشت کـړي؟ تـه خپل پروردګار تـه بيا لاړ شـه او د خپل امت پـه حق کې د تخفيف او آسانتيا غوښتنه وکـړه.

نو زه د خپل رب په دربار کې دوباره حاضر شوم او زما رب زما عرض اورېدو سره لس لمونځونه کم کړل بیا حضرت موسی علیه السلام ته راغلم لیکن هغه بیا هغه وویل څه چې یې مخکې ویلي و، نو زه دوباره بارګاه خداوندي ته حاضر شوم ځلو بنتو نه لس لمونځونه نور هم کم شو بیا حضرت موسی علیه السلام ته راغلم هغه بیا هغه وویل څنګه چې یې مخکې ویلي و زه بیا د الله دربار ته حاضر شوم او دیرشو نه لس لمونځونه نور هم کم شو بیا زه حضرت موسی علیه السلام ته راغلم هغه بیا هغه څه وویل کوم چې یې مخکې ویلي و، نو زه بارګاه خداوندي کې بیا حاضر شوم نو شلو نه د لسو لمونځونو حکم راته وشو په هره ورځ کې، بیا حضرت موسی علیه السلام ته راغلم هغه بیا هغه څه وویل کوم چې یې مخکې ویلي و، نو زه بیا بارګاه خداوندي ته حاضر شوم او د لسو نه آخر د پنځو لمونځونو په شپه او ورځ کې د کولو حکم راته وشو بیا حضرت موسی علیه السلام ته راغلم هغه پوښتنه وکړه: اوس درته څه حکم شوی دی؟ ما ورته وویل: اوس ما ته په شپه او ورځ کې د پنځو لمونځونو حکم شوی دی حضرت موسی علیه السلام وویل: حقیقت دا دی چې ستا د امت اکثره خلک به په پوره پابندي سره شپه او ورځ کې پنځه لمونځونه هم ونه کړي ما ستاسو نه مخکې خلک ازمایلي دي او د بني اسرائیلو امت لپاره پنځه لمونځونو کې هم د تخفیف غوښتنه وکړه حضور علیه السلام وویل: ما بیا بیا خپل رب ته د تخفیف سوال کړی دی اوس ما ته شرم راځي زه د خپل رب دا حکم په رضا او رغبت سره قبلوم.

حضور ﷺ فرمایي: له حضرت موسی علیه السلام سره دې ګفتګو نه وروسته چې زه د هغه ځای نه رخصت شوم نو د الله د طرف نه دا اواز راغی ما مخکې خو خپل فرض جاري کړل بیا د خپل خوږ رسول په خاطر د خپلو بنده ګانو په حق کې مې تخفیف وکړ.

اووه څلوېښتمه عقيده: حوض كوثر حق دى، الله ﷻ پرې رسول الله ﷺ د خپل امت د اوبه کولو لپاره نازولى دى.(۱)

لقوله تعالى:

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (۲)

ژباړه: بې شکه مونږ درکړى مو دى تا ته کوثر (ډېر خير يا وياله په جنت کې).

ولما روي:

عَنْ أنسٍ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ماالكوثر؟ قَالَ: «ذَاكَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ اللَّهُ يَعْنِي فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ فِيهِ طَيْرٌ أَعْنَاقُهَا كَأَعْنَاقِ الْجُزُرِ» قَالَ عُمَرُ: إِنَّ هَذِهِ لَنَاعِمَةٌ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَكَلَتُهَا أَنْعَمُ مِنْهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيّ (۳)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دى چې له رسول الله ﷺ څخه د حوض كوثر په اړه پوښتنه وشوه هغه وفرمايل: کوثر يوه وياله ده (په جنت کې) چې الله تعالى ما ته راکړې ده د دې اوبه د شيدو څخه زياتې سپينې او له شاتو څخه زياتې خوږې دي د دې ويالې پر غاړه مرغان دي چې د هغوى غاړې به د اوښانو په ډول وي حضرت عمر رضي الله عنه وويل: دا مرغان خو به ډېر آباد او خوشاله وي، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: د هغه مرغانو خوړونکي به تر هغوى زيات آباد وي.

(۱) والحوض الذي أكرمه الله تعالى به غياثا لأمته حق. العقيدة الطحاوية ص: ۱۶.
(۲) سورة الكوثر: ۱.
(۳) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۵۶۸، رقم الحديث: ۵۶۴۱.

اتـــه څلوېښـــتمه عقيـــده: هغـــه شـــفاعت حـــق دی چـــې رســـول الله ﷺ د خپـــل امـــت لپـــاره خونـــدي كـــړی دی.[1]

لما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي إِلَى يوم القيامة فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا». رواه مسلم[2]

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د هر نبي يوه دعاء قبليږي هر نبي په خپلې دعاء غوښتلو کې تلوار وکړ خو ما هغه دعاء د قيامت په ورځ د خپل امت د شفاعت لپاره پټه ساتلې ده زما دا دعاء به ان شاء الله زما په امت کې هغه چاته رسيدونکې ده چې په داسې حال کې مړ شوی وي چې د الله تعالی سره يې هيڅوک نه وي شريک کړی.

---

(۱) والشفاعة التي ادخرها لهم حق كما روي في الأخبار. العقيدة الطحاوية ص: ۱۶.

(۲) مشكوة المصابيح: ۶۹۱/۲. رقم الحديث: ۲۲۲۳، وأخرجه أيضا أحمد: ۳۸۱/۲رقم الحديث: ۸۹۴۶، والبخاري: ۶۷/۸، رقم الحديث: ۶۳۰۴، رقم الحديث: ۵۹۴۵، ومسلم: ۱/ ۱۸۸، رقم الحديث: ۱۹۸.

پر ازلي عهد ايمان

نهـه څلويښـتمه عقيـده: هغـه وعـده حـق ده چـې الله ﷻ پـه ازل كـې لـه آدم عليـه السـلام او د هغـه لـه اولاد څخـه اخيسـتې ده.(۱)

لقوله تعالى:

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ.(۲)

ژباړه: او (ياد كړه اې محمده!) هغه وخت چې واخيست رب ستا له بني آدمو څخه له شاګانو د دوی څخه اولادې د دوی او شاهدان يې كړل دوی پر ځانونو خپلو باندې (او وفرمايل الله دوی ته) آيا نه يم زه رب ستاسې؟ وويل دوی (او اقرار يې وكړ) هو! (ته رب زمونږ يې، په ربوبيت د الله ﷻ) ګواه كړه مونږ خپل نفسونه. (د دې جهته) چې و (نه) وايئ تاسې په ورځ د قيامت كې چې بې شكه مونږ وو له دغه (توحيده) غافلان (ناخبران).

(۱) والميثاق الذي أخذه الله تعالى من آدم وذريته حق. العقيدة الطحاوية ص: ۱۶.
(۲) سورة الأعراف: ۱۷۲.

پر تقدير ايمان

پنځوسمه عقيده: تقدير حق دی، الله ﷻ د کائناتو له پيداکولو مخکې له خپل ازلي علم سره سم د هر څه اندازه ليکلې ده.(۱)

لقوله تعالى:

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ.(۲)

ژباړه: بې شکه مونږ هر شی پيدا کړی مو دی (په ړومبني ازلي) اندازه سره.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ.(۳)

ژباړه: او هر هغه شی چې کړی دی هغوی (ليکلی شوی دی) په (پاڼو د اعمال نامې د دوی او په) لوح محفوظ کې، او هر وړوکی او لوی (عمل که خير وي که شر وي) ليکلی شوی دی (په لوح محفوظ کې).

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا.(٤)

ژباړه: او پيدا کړی دی (الله ﷻ) هر شی پس په اندازه کړی يې دی هغه (شی) په اندازه کولو سره.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ.(٥)

ژباړه: الله عالم دی (لا پخوا له تولده) په هغه څه چې بار اخلي هره ښځه او (الله ﷻ عالم دی) په هغه څه چې کموي يې ارحام (او ناقص يې څېروي) او (الله ﷻ عالم په هغه چې زياتوي يې (من حيث الأعضاء والجثة والعدد والمدة) او هر شی په نزد د دغه (الله ﷻ) په اندازه دی.

---

(۱) خلق الخلق بعلمه وقدرلهم أقدارا وضرب لهم آجالا. العقيدة الطحاوية ص: ۱۰.

(۲) سورة القمر: ۴۹.

(۳) سورة القمر: ۵۲، ۵۳.

(٤) سورة الفرقان: ۲.

(٥) سورة الرعد: ۸.

ولما روي:

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَتَبَ اللهُ مقادير الخَلَائق قبل أن يخلق السَّمَوَات وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ» قَالَ: «وَكَانَ عَرْشُهُ على الماء». رَوَاهُ مُسلم (۱)

ژباړه: د عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: د آسمانونو او ځمکې پیدا کولو څخه پنځوس زره کلونه وړاندې الله تعالی د مخلوقاتو تقدیرونه لیکلي دي کوم وخت چې د هغه تخت (عرش) پر اوبو و.

في حديث جبريل : فأخبرني عن الإيمان قال أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره قال: صدقت. (۲)

ژباړه: په «حدیثِ جبریل» کې راځي: (هغه سړي پوښتنه وکړه) د ایمان حقیقت راته بیان کړئ؟ نبي کریم ﷺ ورته وفرمایل: ایمان دا دی چې ته په الله ﷻ، د هغه په ملائکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو، د قیامت په ورځې او د تقدیر په خیر او شر ایمان ولرې چې دا د الله ﷻ له لوري دي، د دې په اوریدو سره هغه سړي وویل: تاسو رښتیا وفرمایل.

يو پنځوسمه عقيده: تقدير د اللّه ﷻ راز دی، هيڅ نږدې ملائکه يا ليږل شوي رسول ته پر هغه اطلاع او خبر نه دی ورکول شوی. (۳)

لما روي:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَكَلَّمُوا بِشَيْءٍ مِنَ الْقَدَرِ، فَإِنَّهُ سِرُّ اللهِ فَلَا تُفْشُوا سِرَّ اللهِ». (٤)

ژباړه: له عبد الله بن عمر رضي الله تعالی عنهما څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ

(۱) مشكوة المصابيح: ۳۰/۱، رقم الحديث: ۷۹.
(۲) صحيح مسلم: ۳٦/۱، رقم الحديث: ۸، وأخرجه أيضا أبو داود: ۲۲۳/۴، رقم الحديث: ۴۶۹۵ وابن حبان: ۳۸۹/۱، رقم الحديث: ۱۶۸، والدارقطني: ۲۸۲/۲، والبيهقي: ۲۰۳/۱۰، رقم الحديث: ۲۰۶۶۰.
(۳) وأصل القدر سر الله تعالى في خلقه، لم يطلع على ذلك ملك مقرب ولا نبي مرسل. العقيدة الطحاوية ص: ۱۷.
(٤) شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة للشيخ هبة الله الطبري: ۶۹۵/۴، رقم الحديث: ۱۱۲۲.

وفرمایل: په تقدیر کې هیڅ ډول خبرې اترې مه کوئ ځکه دا د الله راز دی نو تاسو د الله راز مه افشاء کوئ.

دوه پنځوسمه عقیده: خیر او شر د الله ﷻ په تقدیر سره دي.[1]

لقوله تعالی:

مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ.[2]

ژباړه: نه رسیږي هیڅ مصیبت آفت غم په ځمکه او نه ستاسې په ځانونو کې مګر هغه خو لیکلی شوی دی په کتاب (لوح محفوظ) کې پخوا له هغې څخه چې پیدا کړو موږ هغه (په دنیا کې) بې شکه دا (اندازه پخوا له پیدا کولو) پر الله ډېره آسانه ده.

ولما روي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ... وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتْ الصُّحُفُ.[3]

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی هغه وایي: چې یو ځل زه د رسول کریم ﷺ سره پر سپرلۍ سپور وم، رسول کریم ﷺ راته وویل: او دا خبره په یاد لره که ټول مخلوق را جمع شي او تا ته ګټه رسول وغواړي نو هیڅکله به ګټه نشي دررسولای مګر یوازې دومره څومره چې الله ﷻ ستا په مقدر کې لیکلي وي او که ټول خلک را ټول شي په دې چې تا ته ضرر ورسوي په یو شي سره، نو ضرر به ونه رسوي تا ته مګر په هغه اندازه څومره چې الله ﷻ ستا په تقدیر کې لیکلي دي قلمونه پورته شوي دي او صحیفې وچې شوي دي.

(١) الإيمان بالله ... والقدر خيره وشره وحلوه ومره من الله تعالى ونحن مؤمنون بذلك كله العقيدة الطحاوية ص: ٢٢.

- والخير والشر مقدران على العباد. العقيدة الطحاوية ص:٢٦.

(٢) سورة الحديد: ٢٢.

(٣) سنن الترمذي: ٦٦٧/٤، رقم الحديث: ٢٥١٦.

پنځوسمه عقیده: موږ عقیده لرو چې الله ﷻ تر پیدایښت وړاندې په هر مخلوق علم لري او هغه یې په دقیق او محکمه توګه داسې اندازه کړی چې د هغه ماتوونکی، وروسته کوونکی، بدلوونکی، کموونکی او زیاتوونکی په مخلوقاتو کې نشته.(١)

لقوله تعالى:

وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا.(٢)

ژباړه: او دی امر حکم د الله یو حکم مقرر کړی شوی (په قطع او جزم سره).

إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا.(٣)

ژباړه: بې شکه الله رسیدونکی دی امر کار خپل ته په تحقیق ګرځولې ده الله هر څيز لره اندازه (نو هر څه کیږي په تقدیر د الله سره نو هم ده ته په کار ده سپارل د هر کار خپل).

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا.(٤)

ژباړه: او پیدا کړی دی (الله ﷻ) هر شی پس په اندازه کړی یې دی هغه (شی) په اندازه کولو سره.

وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ.(٥)

---

(١) وعلى العبد أن يعلم أن الله قد سبق علمه في كل كائن من خلقه، فقدرذلک محكما مبرما، ليس فيه ناقض، ولا معقب ولا مزيل ولا مغير ولا ناقص ولا زائد من خلقه في سماواته وأرضه وذلك من عقد الإيمان وأصول المعرفة والاعتراف بتوحيد الله تعالى وربوبيته كما قال تعالى في كتابه : (وخلق كل شيء فقدره تقديرا) وقال تعالى : (وكان أمر الله قدرا مقدورا) فويل لمن صارلله تعالى في القدر خصيما وأحضر للنظر فيه قلبا سقيما لقد التمس بوهمه في محض الغيب سرا كتيما وعاد بما قال فيه أفاكا أثيما.العقيدة الطحاوية ص: ١٨، ١٩.

(٢) سورة الأحزاب: ٣٨.

(٣) سورة الطلاق: ٣.

(٤) سورة الفرقان: ٢.

(٥) سورة الأنعام: ٣٤.

ژباړه: او نشته هیڅ اړوونکی د کلماتو د الله.

لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمٰتِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ.(۱)

ژباړه: نشته هیڅ بدلول د کلماتو د الله (تعالی) ته، دغه (زیری د دواړو جهانو) هم دغه دی بری ډېر لوی.

اللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ.(۲)

ژباړه: الله عالم دی (لا پخوا له تولده) په هغه څه چې بار اخلي هره ښځه او (الله ﷻ عالم دی) په هغه څه چې کموي يې ارحام (او ناقص يې څېروي) او (الله ﷻ عالم دی) په هغه چې زیاتوي يې (من حیث الأعضاء والجثة والعدد والمدة) او هر شی په نزد د دغه (الله ﷻ) په اندازه دی.

وَاللّٰهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ.(۳)

ژباړه: او الله حکم کوي (په هر څه چې اراده وفرمايي) نشته هیڅوک رد کوونکی د پاره د حکم د الله او الله ډېر ژر دی حساب (د ده، نو ژر حساب به ورسره کوي په آخرت کې هم).

---

(۱) سورة یونس: ۶۴.
(۲) سورة الرعد: ۸.
(۳) سورة الرعد: ۴۱.

ځلورپنځوسمه عقیده: د تقدیر په اړه ژور بحث او پوښتنې کول د ناکامۍ او محرومیت وسیله او د سرکښۍ او طغیان درجه ده.(۱)

لما روي:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ تَكَلَّمَ فِي شَيْءٍ مِنَ الْقَدَرِ سُئِلَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ لَمْ يَتَكَلَّمْ فِيهِ لَم يسْأَل عَنهُ». رَوَاهُ ابْن مَاجَه (۲)

ژباړه: له حضرت عائشې رضي الله عنها څخه روایت دی چې ما له رسول کریم ﷺ څخه واوریدل: څوک چې د تقدیر په مسئله کې بحث کوي د هغه څخه به د قیامت په ورځ د هغه پوښتنه کیږي او کوم سړی چې پټه خوله شي د هغه څخه به هیڅ پوښتنه نه کیږي.

عَن أبي هُرَيْرَة قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وجنتيه الرُّمَّانُ فَقَالَ أَبِهَذَا: «أُمِرْتُمْ أَمْ بِهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلُكُمْ حِينَ تنازعوا فِي هَذَا الْأَمر عزمت عَلَيْكُم أَلا تتنازعوا فِيهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ (۳)

ژباړه: له حضرت ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې: موږ ناست وو او د تقدیر پر مسئله مو خبرې اترې کولې چې رسول الله ﷺ تشریف راوړ او د غصې څخه د هغه مبارک مخ داسې سور شو لکه چې د انار دانې د ده مبارک په مخ کې انښتېدلې دي، بیا رسول الله ﷺ وفرمایل: آیا تاسو ته د دې لپاره رالیږل شوی یم ستاسو څخه وړاندې چې کوم قومونه تېر شوي دي هر کله چې هغوی په دې

---

(۱) والتعمق والنظر في ذلك ذريعة الخذلان وسلم الحرمان ودرجة الطغيان فالحذر كل الحذر من ذلك نظرا وفكرا ووسوسة فان الله تعالى طوى علم القدر عن أنامه ونهاهم عن مرامه كما قال الله تعالى في كتابه: (لا يسأل عما يفعل وهم يسألون) فمن سأل: لم فعل؟ فقد رد حكم الكتاب ومن رد حكم الكتاب كان من الكافرين.العقيدة الطحاوية ص: ۱۷.

(۲) مشكوة المصابيح: ۴۰/۱، رقم الحديث: ۱۱۴.

(۳) مشكوة المصابيح: ۳۶/۱، رقم الحديث: ۹۸.

عن ابي بكر حدثنا أبو بكر عبد الرحمن رفع الحديث إلى علي أنه سأله فقال: يا أبا الحسن ما تقول في القدر؟ فقال: طريق مظلم فلا تسلكه، فقال: يا أبا الحسن ما تقول في القدر؟ فقال: بحر عظيم فلا تلجه، فقال: يا أبا الحسن ما تقول في القدر؟ فقال: سر الله فلا تكلفه. (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة للشيخ هبة الله الطبري: ۶۹۵/۴، ۶۹۶، رقم الحديث: ۱۱۲۳).

مسئله کې مناقشه (جګړه) وکړه نو هغوی هلاک شول، زه تاسو ته قسم درکوم او دوهم ځل قسم درکوم چې آینده په دې مسئله کې جګړه مه کوئ.

پر لوح محفوظ او قلم ايمان

پنځه پنځوسمه عقيده: موږ پر لوح محفوظ او قلم ايمان لرو او په ټول هغه څه هم ايمان او باور لرو چې په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي.(١)

لقوله تعالى:

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ.(٢)

ژباړه: بلکې دا قرآن دی شانداره لوی (لفظا معنا اعجازا په ټولو کتابونو کې نه ده داسې لکه چې ګومان کوي کافران چې قرآن سحر، شعر يا کهانت دی)، ليکلی شوی دی په لوح محفوظ کې.

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ.(٣)

ژباړه: قسم دی په قلم او په هغه څه چې دوی يې ليکي.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ.(٤)

ژباړه: او هر هغه شی چې کړی دی هغوی (ليکلی شوی دی) په (پاڼو د اعمال نامې د دوی او په) لوح محفوظ کې، او هر وړوکی او لوی (عمل که خير وي که شر وي) ليکلی شوی دی (په لوح محفوظ کې).

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.(٥)

ژباړه: او نشته هيڅ تلونکی (خوځيدونکی ذي روح) په ځمکه کې مګر چې دی پر الله رزق (روزي) د هغه (تفضلا ترحما نه وجوبا) او عالم دی (الله ﷻ) په ځای

(١) ونؤمن باللوح والقلم وبجميع ما فيه قد رقم. العقيدة الطحاوية ص: ١٨.
(٢) سورة البروج: ٢١، ٢٢.
(٣) سورة القلم: ١.
(٤) سورة القمر: ٥٢، ٣٥.
(٥) سورة هود: ٦.

(دا مذکوره اشیاء) په کتاب د اوسیدلو د هغه او ځای د سپاریدلو د هغه، ټول (دا مذکوره اشیاء) په کتاب واضح کې دي.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.(۱)

ژباړه: معلوم دي (الله ﷻ ته) هر هغه شی چې ښکته ننوځي په ځمکه کې او هر هغه شي چې بیرون راوځي له دغې (ځمکې) څخه او هر هغه څیز چې را ښکته کیږي له آسمانه او هر هغه شي چې پورته خیږي په دغه (آسمان) کې، او هم دغه (الله ﷻ) ډېر رحم والا دی (په انعام د اجر او ثواب سره) ښه ښښونکی دی (د خطیاتو)، او وايي هغه کسان چې کافران شوي دي چې رابه نه شي مونږ ته قیامت، وو ایه (اې محمده! دوی ته چې ولې به رانه شي) بلکې رابه شي قسم دی زما په رب خپل چې خامخا رابه شي هرومرو (لازما) دا قیامت تاسې ته، (هسې رب) چې عالم دی په غیبو، نه پټیږي له ده په اندازه د یوې ذرې په آسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه وړوکی له هغې ذرې او نه لوی (ترې) مګر (چې دا ټول لیکلي پراته دي) په کتاب ښکاره (لوح محفوظ) کې.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ.(۲)

ژباړه: او الله پیدا کړي یئ تاسې (اول ځلې نیکه د تاسې) له خاورو بیا (تاسې اولاده یې پیدا کړي) له څاڅکي (د مني) بیا یې وګرځولئ تاسې جوړې جوړې (ښځه او مېړه لپاره د توالد او تناسل) او نه اخلي حمل هیڅ ښځه او نه زیږدي (حمل هیڅ ښځه) مګر په علم د الله سره، او نه شي اوږدیدلی عمر د هیڅ عمر اوږد کړي

(۱) سورة سبأ: ۳،۲.
(۲) سورة فاطر: ۱۱.

او نه هيڅ قدر کمولى شي له عمر د دغه (معمر) څخه (يا له عمره د بل معمر څخه يعني تزييد او تنقيص د عمر نه دى) مګر په کتاب (د لوح محفوظ کې ليکلي دي) بې شکه دغه (لنډول او اوږدول د عمر) پر الله ډېر آسان دي.

ولما روي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ... وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتْ الصُّحُفُ.(١)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دى هغه وايي: چې يو ځل زه د رسول کريم ﷺ سره پر سپرلۍ سپور وم، رسول کريم ﷺ راته وويل: او دا خبره په ياد لره که ټول مخلوق را جمع شي او تا ته ګټه رسول وغواړي نو هيڅکله به ګټه نشي دررسولای مګر يوازې دومره څومره چې الله ستا په مقدر کې ليکلي وي او که ټول خلک راټول شي په دې چې تا ته ضرر ورسوي په يو شي سره، نو ضرر به ونه رسوي تا ته مګر په هغه اندازه څومره چې الله ﷻ ستا په تقدير کې ليکلي دي قلمونه پورته شوي دي او صحيفې وچې شوي دي.

(١) سنن الترمذي: ٦٦٧/٤، رقم الحديث: ٢٥١٦.

شپږ پنځوسمه عقیده: موږ باور لرو که ټول مخلوقات راټول شي پر هغه څه چې الله ﷻ په لوح محفوظ کې لیکلي دي چې هغه به پیدا کیږي، نو دوی به ونه توانیږي چې د هغه د پیدا کېدو مخه ونیسي او که دوی راټول شي پر هغه څه چې الله ﷻ په لوح محفوظ کې لیکلي دي چې هغه به نه پیدا کیږي، نو دوی به ونه توانیږي چې هغه پیدا کړي.(١)

لقوله تعالى:

وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا.(٢)

ژباړه: او که ورسیږي دوی ته څه نیکي (لکه پراخي) نو وایي دوی دا (نیکي) له (جانبه د) الله ده او که ورسیږي دوی ته څه بدي (لکه قحط) نو وایي دوی دا (بدي) له جانبه ستا ده، ووایه (اې محمده! دوی ته) دا ټول (خیر او شر) له جانبه د الله دی پس څه سبب دی دې قوم لره چې نه دی نږدې (دې ته) چې پوه شي دوی په هیڅ خبره باندې

ولما روي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ:... وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَجَفَّتْ الصُّحُفُ.(٣)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی هغه وایي: چې یو ځل زه

(١) فلو اجتمع الخلق كلهم على شيء كتبه الله تعالى فيه أنه كائن ليجعلوه غير كائن لم يقدروا عليه، ولو اجتمعوا كلهم على شيء لم يكتبه الله تعالى فيه ليجعلوه كائنا لم يقدروا عليه جف القلم بما هو كائن الى يوم القيامة. العقيدة الطحاوية ص: ١٨.

(٢) سورة النساء: ٧٨.

(٣) سنن الترمذي: ٤/٦٦٧، رقم الحديث: ٢٥١٦.

✍ عن أبي حفصة، قال: قال عبادة بن الصامت لابنه: يا بني إنك لن تجد طعم حقيقة الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن ليخطئك، وما أخطاك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله -صلى الله عليه وسلم- يقول: «إن أول ما خلق الله القلم، فقال له: اكتب، قال: رب، وماذا أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم

د رسول کريم ﷺ سره پر سپرلۍ سپور وم، رسول کريم ﷺ راته وويل: او دا خبره په ياد لره که ټول مخلوق را جمع شي او تا ته ګټه رسول وغواړي نو هيڅکله به ګټه نشي دررسولای مګر يوازې دومره څومره چې الله ستا په مقدر کې ليکلې وي او که ټول خلک راټول شي په دې چې تا ته ضرر ورسوي په يو شي سره، نو ضرر به ونه رسوي تا ته مګر په هغه اندازه څومره چې الله ﷻ ستا په تقدير کې ليکلي دي قلمونه پورته شوي دي او صحيفې وچې شوي دي.

اووه پنځوسمه عقيده: قلم په هغه څه وچ شوی دی چې تر قيامته پيدا کيږي، نو څه چې بنده ته ونه رسيږي ورته ليکل شوي دي چې نه به ور رسيږي او څه چې ورته رسيږي ليکل شوي دي چې هغه به ور رسيږي.(1)

لقوله تعالی:

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ (2)

ژباړه: نه رسيږي هيڅ مصيبت آفت غم په ځمکه او نه ستاسې په ځانونو کې مګر هغه خو ليکلی شوی دی په کتاب (لوح محفوظ) کې پخوا له هغې څخه چې پيدا کړي وي مونږ هغه (په دنيا کې) بې شکه دا (اندازه پخوا له پيدا کولو) پر الله ډېره آسانه ده.

الساعة»، يا بني، إني سمعت رسول الله -صلى الله عليه وسلم يقول: «من مات على غير هذا فليس مني» (سنن ابي داود: ۲۲۵/۴، رقم الحديث: ۴۷۰۰).

(۱) فلو اجتمع الخلق كلهم على شيء كتبه الله تعالى فيه أنه كائن ليجعلوه غير كائن لم يقدروا عليه، ولو اجتمعوا كلهم على شيء لم يكتبه الله تعالى فيه ليجعلوه كائنا لم يقدروا عليه جف القلم بما هو كائن الى يوم القيامة. العقيدة الطحاوية ص: ۱۸.

(۲) سورة الحديد: ۲۲.

ولما روي:

عن أبي هريرة رضي الله عنه، في حديث طويل قال : ... فقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا أَنْتَ لَاقٍ فَاخْتَصِ على ذَلِك أَو ذَر». رَوَاهُ الْبُخَارِيّ[١]

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کې مرفوعا روايت دي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل: اې ابو هريره! څه چې تا ته پېښېدونکي دي قلم د هغه په ليکلو وچ شوى دى اوس که څه هم ته نامرد شې يا نه.

(١) مشكوة المصابيح: ١/٣٢، رقم الحديث: ٨٨.

پر عرش او کرسی ایمان

اته پنځوسمه عقيده: عرش او کرسي حق دي.[1]

لقوله تعالى:

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ.[2]

ژباړه: ارته (محيطه) ده کرسي د ده پر ټولو آسمانونو او ځمکې باندې او نه ستوماني کوي ده لره ساتنه د آسمانونو او ځمکې او هم دی (الله ﷻ) دی (له ټولو څخه) خورا پورته (په پاچاهي او غلبه خپله کې) خورا لوی (په کماليه صفاتو کې).

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا.[3]

ژباړه: او دغه (الله ﷻ) هغه ذات دی چې پيدا کړي يې دي اسمانونه او ځمکه په (مقدار د) شپږو ورځو کې حال دا چې و عرش (تخت) دده پر اوبو (پيدا کړي دي الله دا ټول اسمانونه او ځمکه او ما فيهما لپاره د منافعو ستاسې او) لپاره د دې چې وازمويي تاسې چې کوم يو له تاسې ډېر ښه دی له جهته د عمل.

وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ.[4]

ژباړه: او ملائکې پرښتې به وي په څنډو (غاړو) د هغه (آسمان) کې او پورته به کړي عرش د رب ستا د پاسه د دوی په هغه ورځ کې اته (پرښتې).

---

(۱) والعرش والكرسي حق. العقيدة الطحاوية ص: ۱۹.
(۲) سورة البقرة: ۲۵۵.
(۳) سورة هود: ۷.
(٤) سورة الحاقة: ۱۷.

نهـه پنځوسـمه عقيـده: الله ﷻ لـه عـرش او تـر هغـه لانـدې لـه هر څـه څخـه مسـتغني او بـې حاجتـه دی.(١)

لقوله تعالى:

وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِينَ.(٢)

ژباړه: او هر څوک چې کافر شو (ویې نه مانه) نو بې شکه الله بې پروا دی له ټول عالم (يعني له هر جا او هر شي) نه.

وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ.(٣)

ژباړه: او الله غني بې پروا دی (له عبادت) او ډېر ستايلی شوی دی (بې له ستايلو د خلکو څخه).

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ.(٤)

ژباړه: خبره معروفه نيکه (خوږه پسته فقير ته) او عفوه (ده ته که الحاح يا شور وکړي) ډېره ښه ده له خيراته چې په هغه پسې وي ضرر (رسونه په منت يا په پېغور د سوال سره) او الله غني دی (بې پروا له هر چا او هر شي) نهايت تحمل والا (د عذاب په وروسته والي د پښېمانتيا لپاره).

شـپېتمه عقيـده: الله ﷻ پـه خپـل قـدرت سـره پـر هـر شـي احاطـه کـړې ده او پـر هـر شـي لـوړ دی او مخلـوق د هغـه د احاطـې کولـو تـوان نه لـري.(٥)

لقوله تعالى:

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا.(٦)

---

(١) وهو مستغن عن العرش وما دونه. العقيدة الطحاوية ص: ١٩.
(٢) سورة آل عمران: ٩٧.
(٣) سورة التغابن: ٦.
(٤) سورة البقرة: ٢٦٣.
(٥) محيط بكل شيء وفوقه وقد أعجز عن الاحاطة خلقه. العقيدة الطحاوية ص: ١٩.
(٦) سورة النساء: ١٢٦.

ژباړه: او خاص الله لره دي هر هغه شیان چې په اسمانونو کې دي او هر هغه شیان چې په ځمکه کې دي (سره له اسمانونو او ځمکې ملکا خلقا او عبیدا) او په دې الله پر هر شي ښه احاطه کوونکی (په خپل علم او قدرت سره).

وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ.[1]

ژباړه: او الله پر هغو کارونو چې کوي يې دوی محيط (چاپېر دی علم او قدرت د ده نو جزا به پرې ورکړي).

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا.[2]

ژباړه: عالم دی الله پر هر هغه څه چې په منځ کې د دوی وي (له اخروي امورو) او هر هغه څيز چې پسې شا د دوی دی (د دنيوي امورو) او نه به شي احاطه کولی دوی په (ذات او په معلوماتو) د دغه (الله ﷻ) له جهته د علم.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ.[3]

ژباړه: او هم دی غالب زورور دی د پاسه د بنده ګانو خپلو (په قدرت، قوت، قهر، غلبه نه په مکان) او هم دی ښه حکمت والا ښه خبردار دی (له هر شي).

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ.[4]

ژباړه: نشي موندلی (او احاطه نه شي کولی) پر الله سترګې او الله مومي سترګې (ويني يې) او هم دی نهايت لطيف ښه خبردار دی.

---

(۱) سورة الأنفال: ۴۷.
(۲) سورة طه: ۱۱۰.
(۳) سورة الأنعام: ۱۸.
(۴) سورة الأنعام: ۱۰۳.

د اهل قبله په هکله عقیده

يــو شــپېتمه عقيــده: مــوږ د خپلــې قبلــې خلكــو تــه مسلمانان او مؤمنان وايــو تــر څــو چــې د رســول الله ﷺ پــه راوړل شــويو احكامــو اقــرار كــوي او د رســول الله ﷺ د وينــاوو تصديــق كــوي.(۱)

لقوله تعالى:

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.(۲)

ژباړه: او زيار (كوښښ) كوئ په (لاره د جهاد، طاعت او رضاء د) الله په حق جهاد د هغه سره (چې ورته وړ او لائق دى) دغه (الله) غوره كړي يئ تاسي او نه يې دي ګرځولى (نه يې دى ايښى) په تاسي په دين كې هيڅ (مشقت او اشكال)، (متابعت وكړئ د) دين د پلار خپل چې ابراهيم دى، دغه (الله) ونومولئ تاسي مسلمانان پخوا (له دغه قرآن څخه په نورو آسماني كتابونو كې) او په دغه (قرآن) كې (هم) لپاره د دې چې رسول (ستاسي محمد) شاهد (ښوونكى) په تاسي (د تبليغ خپل) او چې شئ تاسي (اې مسلمانانو!) شاهدان (ښوونكي) په نورو خلكو (د تبليغ د نورو انبياوو).

ولما روي:

عَن أنس أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفِرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيّ.(۳)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: څوك

(۱) ونسمي أهل قبلتنا مسلمين مؤمنين، ما داموا بما جاء به النبي صلى الله عليه وسلم معترفين، وله بكل ما قاله وأخبر مصدقين. العقيدة الطحاوية ص: ۲۰.

(۲) سورة الحج: ۷۸.

(۳) مشكوة المصابيح: ۱/ ۱۱، رقم الحديث: ۱۳.

چې زمونږ په شان لمونځ کوي زمونږ په شان قبلې ته مخ کوي او زمونږ حلال شوی حيوان وخوري هغه مسلمان دی او هغه د خدای او د خدای د رسول په عهد او امان کې دی نو (خدای ﷻ) چې څوک په خپل امان کې اخيستی دی تاسو د هغه عهد مه ماتوئ.

دوه شپېتمه عقيده: موږ د مسلمانې ټولنې سره مخالفت نه کوو.(۱)

لقوله تعالى:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا.(۲)

ژباړه: او منګولې ولګوئ (اې مؤمنانو !) په رسۍ د الله (چې قرآن دی) ټول او مه سره مختلف کيږئ (وروسته له اسلامه).

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.(۳)

ژباړه: او مه کيږئ تاسې په شان د هغو کسانو چې سره جلا (جدا) شول او اختلاف (جګړې) يې وکړې د دين په اصولو کې وروسته له هغه چې راغلي وو دوی ته دلائل ښکاره (د اسلام د حقيقت) او دا (متفرقان، مختلفان مقرر دی) دوی ته عذاب ډېر لوی (د دوزخ).

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ.(۴)

ژباړه: بې شکه هغه کسان چې تار په تار کړی يې دی دين خپل (چې ځينې يې مني او ځينې يې نه مني) او شول دوی فرقې فرقې، نه يې ته له دوی نه په هيڅ شي کې (يعني هيڅ ورته مه کوه) بې شکه هم دا خبره ده چې امر (کار) د دوی (سپارلی شوی دی) الله ته بيا به خبر کړي (الله) دوی په هغه چې وو دوی چې کول به يې.

(۱) ولا نخالف جماعة المسلمين. العقيدة الطحاوية ص: ۲۰.
(۲) سورة آل عمران: ۱۰۳.
(۳) سورة آل عمران: ۱۰۵.
(۴) سورة الأنعام: ۱۵۹.

ولما روي:

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلم: «من رأى أميره يَكْرَهُهُ فليصبر فإنه لَيْسَ أَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شبرًا فَيَمُوت إِلَّا مَاتَ ميتَة جاهلِيَّة». متفق عليه[1]

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په تاسو کې چې څوک د خپل حاکم د لوري داسې خبره ووينې چې پر هغه نېسه نه لګيږي نو صبر دې وکړي ځکه چې څوک د ډلې څخه يوه لوېشت بېل شو او په دې حال کې مړ شو نو د هغه مرګ به د جاهليت مرګ وي.

درېيمه عقيده: موږ هيڅوک د اهل قبله و څخه د ګناه په وجه کافر نه ګڼو، مګر دا چې په قطعي دليل ثابته ګناه حلاله وګڼي.[2]

لقوله تعالى:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ.[3]

ژباړه: بې شکه چې الله نه بښي دا چې شريک ونيول شي له الله سره او بښي هغه (ګناه) چې ښکته وي له شرکه (لويه وي که وړه) هغه چا ته چې اراده وفرمايي (د مغفرت يې).

ولما روي:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: «بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ إِلَى اللَّهِ: إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ « فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِك». متفق عليه[4]

ژباړه: له حضرت عباده بن صامت رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ د

(١) مشكوة المصابيح: ٢/ ١٠٨٦، رقم الحديث: ٣٦٦٨.
(٢) ولا نكفر أحدا من أهل القبلة بذنب ما لم يستحله.العقيدة الطحاوية ص: ٢١.
(٣) سورة النساء: ٤٨.
(٤) مشكوة المصابيح: ١٣/١، رقم الحديث: ١٨، وأخرجه أيضا أحمد: ٣٢٠/٥، رقم الحديث: ٢٢٧٨٥، والترمذي:

صحابه کرامو هغه ډلې ته کوم چې شاوخوا ناست وو وفرمايل: په دې خبره زما سره بيعت وکړئ چې تاسو به د خدای سره هيڅوک نه شريکوئ، غلا به نه کوئ، زنا به نه کوئ، خپل اولاد به نه وژنئ (د مفلسۍ د ويرې)، پر چا به د ځانه تهمت نه وايا ست چې درواغ جوړوئ مخامخ (يعني ځای پر ځای) او په نيکو کارونو کې به نافرماني نه کوئ، نو کوم سړی چې په تاسو کې دا عهد پوره کړي د هغه ثواب د الله ﷻ پر ذمه دی او چا چې د دې خلاف وکړل او په دنيا کې هغه ته د دې سزا ورکړې شوه نو دا سزا د هغه کفاره ده او چا چې په دې کې د يوې خبرې خلاف عمل وکړ او خدای جل جلاله پر هغه پرده واچول نو هغه د خدای خوښه ده که يې معاف کوي يا د هغې سزا ورکوي، عباده وايې: موږ ټولو پر دې بيعت وکړ.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتناً كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِن الدُّنْيَا». رَوَاهُ مُسلم[1]

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په نيکو اعمالو کې تلوار کوئ او ددې فتنو د راتلو څخه مخکې چې د تاريکې شپې د ټکړو په ډول به وي چې (هغه وخت به) څوک په سهار کې د ايمان په حالت کې پورته کيږي او ماښام ته به کافر شي او په ماښام کې به مؤمن وي او سهار ته به کافر شي خپل دين به د دنيا په لږ سامان خرڅ کړي.

استحلال المعصية كفر اذا ثبت كونها معصية بدليل قطعي.[2]

ژباړه: ګناه روا بلل کفر دی خو چې ګناه توب يې په دليل قطعي سره ثابت شي.

۴۵/۴، رقم الحديث: ۱۴۳۹، وقال: «حسن صحيح»، والنسائی: ۷/ ۱۴۸، رقم الحديث: ۴ ۱۷۸.

(۱) مشکوة المصابيح: ۳/ ۱۴۸۲، رقم الحديث: ۵۳۸۳.

(۲) الدرمع الرد: ۲/۲۹۲.ط: دارالفکر-بيروت.

څلور شپیتمه عقیده: مونږ دا نه وایو چې له ایمان سره ګناهګار ته ګناه ضرر نه رسوي.(۱)

لقوله تعالی:

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا.(۲)

ژباړه: بې شکه هغه کسان چې خوري دوی مالونه د یتیمانو په ظلم سره (بې له شرعي اذنه) خبره دا ده چې خوري دوی په (ډکو) ګېډو [نسونو] خپلو سره اور او ژر به ورسیږي (ننه به وځي) دوی اور سخت ته.

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ.(۳)

ژباړه: بې شکه هم دا خبره چې جزا د هغو کسانو چې جنګ کوي دوی له (دوستانو) د الله او د رسول د ده سره او سعي کوي (منډې وهي) دوی په ځمکه (په ملک) کې لپاره د فساد (او بدامني غورځولو) چې دوی وژلی شي یا دې په دار کړی شي یا دې پرې کړی شي لاسونه د دوی او پښې د دوی سره مخالفې (یعني ښی لاس او کیڼه پښه یا عکس د دې) یا دې وشړلی شي له ځمکې (په حبس سره یا له هغه ځایه بل لرې ځای ته) دا (مذکوره جزا) د غو (غلو) ته رسوایي ده په دنیا کې او (شته) د غو (غلو) ته په آخرت کې عذاب ډېر لوی.

(۱) ولا نقول: لا يضر مع الايمان ذنب لمن عمله. العقيدة الطحاوية ص: ۲۱.
(۲) سورة النساء: ۱۰.
(۳) سورة المائدة: ۳۳.

ولما روي:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: «بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ إِلَى اللهِ: إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ». متفق عليه(1)

ژباړه: له حضرت عباده بن صامت رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ د صحابه کرامو هغه ډلې ته کوم چې شاوخوا ناست وو وفرمایل: په دې خبره زما سره بیعت وکړئ چې تاسو به د خدای سره هیڅوک نه شریکوئ، غلا به نه کوئ، زنا به نه کوئ، خپل اولاد به نه وژنئ (د مفلسۍ د ویرې)، پر چا به د ځانه تهمت نه وایاست چې درواغ جوړوئ مخامخ (یعني ځای پر ځای) او په نیکو کارونو کې به نافرماني نه کوئ، نو کوم سړی چې په تاسو کې دا عهد پوره کړي د هغه ثواب د الله ﷻ پر ذمه دی او چا چې د دې خلاف وکړل او په دنیا کې هغه ته د دې سزا ورکړی شوه نو دا سزا د هغه کفاره ده او چا چې په دې کې د یوې خبرې خلاف عمل وکړ او خدای ﷻ پر هغه پرده واچول نو هغه د خدای خوښه ده که یې معاف کوي یا د هغې سزا ورکوي، عباده وایي: موږ ټولو پر دې بیعت وکړ.

---

(1) مشكوة المصابيح: ١/ ١٣، رقم الحديث: ١٨، وأخرجه أيضا أحمد: ٥/ ٣٢٠، رقم الحديث: ٢٢٧٨٥، والترمذي: ٤/ ٤٥، رقم الحديث: ١٤٣٩، وقال: «حسن صحيح»، والنسائي: ٧/ ١٤٨، رقم الحديث: ٤ ١٧٨، والدارقطني: ٣/ ٢ ١٥.

پنځمه شپېتمه عقيده: موږ د نيکو مؤمنانو لپاره د عفوې هيله لرو، چې الله ﷻ به يې په خپل رحمت جنت ته داخل کړي، خو په يقيني توګه د هغوی په خونديتوب ډاډه نه يو او نه هم داګواهي ورکوو چې دوی به خامخا جنت ته ځي او ګناهکارانو ته يې له الله ﷻ څخه بخښنه غواړو، پر دوی وېره لرو، خو نا اميده کوو يې نه.(١)

لقوله تعالى:

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ.(٢)

ژباړه: بې شکه چې الله تعالى هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی او کړي يې دي ښه (عملونه په داسې) جنتونو کې چې بهيږي له لاندې (د ونو او مانيو د هغو ځلور قسمه) ويالې، بې شکه چې الله کوي هر هغه چې اراده يې وکړي.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ.(٣)

ژباړه: آيا نو په امن کې دي دوی (بلکې نه دي) له مکره (ناڅاپه نيولو) د الله، نو نه په امن کيږي له مکره د الله مګر قوم زيانکاران (په کفر او نفاق سره).

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ.(٤)

ژباړه: او (اموال) هغو (کسانو لره دي) چې راغلي دي راځي وروسته له دغو (مهاجرو او انصارو) نه، وايې دوی چې اې ربه زمونږ! مغفرت وکړه مونږ ته او هغو (ديني) وروڼو زمونږ ته چې ړومبی داخل شوي دي (له مونږ څخه) په ايمان کې او مه ګرځوه په زړونو زمونږ کې بغض کينه د هغو کسانو سره چې ايمان يې راوړی دی بې شکه ته (يا الله) ښه مهرباني کوونکی خورا (ډېر) رحم والا يې.

---

(١) نرجو للمحسنين من المؤمنين أن يعفو عنهم ويدخلهم الجنة برحمته ولا نأمن عليهم ولا نشهد لهم بالجنة ونستغفر لمسيئهم ونخاف عليهم ولا نقنطهم.العقيدة الطحاوية ص: ٢١.

(٢) سورة الحج: ١٤.

(٣) سورة الأعراف: ٩٩.

(٤) سورة الحشر: ١٠.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱)

ژباړه: (خاص) الله لره دي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي (له مواليدو، عناصرو او نورو ټولو علويياتو او سفلياتو، سره له آسمانونو او ځمکې ملکا وخلقا وعبيدا) او که ښکاره کړئ تاسې هغه (ارادې او بد نيتونه) چې په زړونو ستاسې کې دي يا پټ کړئ تاسې هغه، حساب به وکړي له تاسې سره په هغه باندې الله، پس مغفرت کوي هغه چا ته چې اراده وکړي (الله د مغفرت يې) او په عذابوي به هغه څوک چې اراده وکړي (الله د عذابولو يې) او الله په هر شي باندې ښه قادر دی (له ثوابه او عقابه او حسابه هم).

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۲)

ژباړه: او (خاص) الله لره دي هر هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي (سره له اسمانونو او ځمکې ملکا خلقا او عبيدا) بښنه کوي الله هر هغه ته چې اراده وفرمايي د بښنې يې او په عذابوي الله هر چا ته چې اراده وفرمايي د عذاب يې او الله ښه بښونکی (د خطياتو) ډېر رحم والا دی (د اجر او ثواب په انعام سره).

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (۳)

ژباړه: ووايه (اې محمده! چې فرمايي الله) اې بنده ګانو! (مؤمنانو) زما هغو کسانو چې اسراف يې کړی دی پر نفسونو خپلو مه نا اميده کيږئ له رحمته د الله (ځکه چې) بې شکه الله مغفرت کوي ټولو ګناهونو ته (اګر که ډېر هم وي بې له

(۱) سورة البقرة: ۲۸۴.
(۲) سورة آل عمران: ۱۲۹.
(۳) سورة الزمر: ۵۳.

شرکه) بې شکه چې الله هم دی ښه ښونکی (د خطیاتو) ډېر رحم والا (په انعام د اجر او ثواب سره).

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَنْ يُنْجِيَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ» قالوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا واغدُوا وروحوا وشيءٌ من الدُّلْجَةِ والقَصدَ القصدَ تبلغوا». متفق عليه(۱)

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: نجات نه شي ورکولی هيچا ته د هغه عمل، صحابه کرامو پوښتنه وکړه: اې د الله رسوله! تاسو هم نه؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: هو، زه هم نه، پرته د دې څخه چې د الله تعالی رحمت ما په غېږ کې واخلي، له دې کبله تاسو ته په کار ده چې خپل اعمال سم کړئ او ميانه روي غوره کړئ او سهار ماښام او څه برخه د شپې په تېرېدو سره عبادت کوئ او په هر کار کې ميانه روي غوره کړئ نو خپل مقصد به تر لاسه کړئ.

عن سعيد بن المسيب قال: «لو شهدت على أحد أنه من أهل الجنة لشهدت على ابن عمر».(۲)

ژباړه: مشهور تابعي عالم سعيد بن المسيب رحمه الله فرمايلي دي: که چېرته ما د يو چا په هکله داګواهي ورکولای چې هغه جنتي دی نو خامخا به مې د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما په هکله داګواهي ورکړې وای.

(۱) مشکوة المصابيح: ۷۳۲/۲، رقم الحديث: ۲۳۷۱.
(۲) المستدرك على الصحيحين للحاكم: ۶۴۴/۳، رقم الحديث: ۶۳۶۶.

شپږشپېتمه عقيــده: (د اللّه ﷻ لـه عذابــه) داډ او (لـه رحمـت څخـه يـې) ناهيلـي بنـده لـه اسلامـه باسـي او تـر منـځ يـې د اهـل قبلـه لپـاره د حـق لاره ده (مسـلمان بـه د داډ او ناهيلـي تـر منـځ وي).[1]

لقوله تعالى:

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ.[2]

ژباړه: وويـل (ابراهيم چې زه نـه يم نا اميده) او څوک دي چې نا اميده کيږي بـه لـه رحمتـه د رب خپـل (نـه نا اميـده کيـږي هيڅوک) مګر خو ګمراهـان (کافـران).

وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ.[3]

ژباړه: او مه نا اميـده کيږئ لـه فيضـه د الله بې شکه شان دا دی چې نه نا اميده کيږي له فيضـه د الله څخه مګر قوم کافـران (منکران لـه الله او صفاتو د الله).

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ.[4]

ژباړه: آيا نو پـه امـن کې دي دوی (بلکې نه دي) لـه مکـره (ناڅاپـه نيولـو) د الله، نو نه پـه امـن کيـږي لـه مکـره د الله مګر قـوم زيانـکاران (پـه کفـر او نفـاق سـره).

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا.[5]

ژباړه: دغـه (معبـودان) هغـه دي چې عبادت يې کـوي کفـار، لټـوي دغـه (کفـار) طرف د رب خپـل تـه وسيله (د نږدې والـي) چې کـوم يـو لـه دوی څخـه ډېر نږدې دی الله تـه او اميد لري د رحمت د دغـه (الله ﷻ) او ويريـږي دوی لـه عذابـه د دغـه (الله ﷻ، نو څنګـه يې بولئ خدايان؟) بې شـکه عـذاب د رب ستا (وړ او لائـق د دې) دی چې ويره ترې

(۱) والأمن والإياس ينقلان عن ملة الإسلام وسبيل الحق بينهما لأهل القبلة. العقيدة الطحاوية ص: ۲۱.
(۲) سورة الحجر: ۵۶.
(۳) سورة يوسف: ۸۷.
(٤) سورة الأعراف: ۹۹.
(۵) سورة الاسراء: ۵۷.

وکړی شي (تل تر تله).

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ.(۱)

ژباړه: او مه کوئ فساد (اې انسانانو) په ځمکه کې وروسته له اصلاح د دې (د انبیاوو په بعثت سره) او بولئ تاسې الله (عبادت یې کوئ) په خوف (ویرې) سره (له عذابه د الله ﷻ) او په طمع (امید د رحمت د الله ﷻ) بې شکه چې رحمت (مهرباني) د الله ډېره نژدې ده محسنانو (نیکي کوونکو) ته.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ.(۲)

ژباړه: پس قبوله کړه مونږ دعاء د دغه (زکریا) او ومو باښه دغه (زکریا) ته یحیی او صالحه مو کړه ده ته ښځه د ده (د ولادت لپاره له شنډوالي څخه وروسته) بې شکه دغه (مذکور انبیاء) وو دوی چې تلوار به یې کاوه په (کولو د نیکو عملونو او طلب) د خیراتونو او بللو به یې مونږ له جهته د مینې (د ثواب) او له جهته د ویرې (د عذاب) او وو دوی خاص مونږ ته ویریدونکي متواضع.

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ.(۳)

ژباړه: او هغه کسان (هم هلوع نه دي) چې مصدق (باور کوونکي) په ورځ د انصاف جزاء باندې، او هغه کسان (هم هلوع نه دي) چې دوی له عذاب د رب خپل ویریدونکي وي (اګر که په عبادت کې یې ډېر کوښښ هم کړی وي) بې شکه له عذابه د رب دوی نه دي پر امن کړی شوي (بلکې تل ترې ویرېږي).

---

(۱) سورة الأعراف: ۵۶.
(۲) سورة الأنبياء: ۹۹.
(۳) سورة المعارج: ۲۶-۲۸.

اووه شپېتمه عقيده: مسلمان له ايمان څخه يوازې د هغه څه په انكار سره وځي، په كوم څه چې نوموړى په ايمان كې داخل شوى وي. (۱)

لقوله تعالى:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ. (۲)

ژباړه: او څوک دى ډېر ظالم له هغه چا چې پند وركړى شي په آيتونو د رب خپل (قرآن) بيا مخ وګرځوي ترې (فكر او غور ونه كړي پكې او وروسته له پوهېدلو ترې بيرته وګرځي بلكې له دې نه ډېر ظالم نشته) بې شكه چې مونږ له دغو مجرمانو څخه انتقام اخيستونكي يو (په عذاب سره).

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِى كَانُوا يَعْمَلُونَ ذَٰلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ. (۳)

ژباړه: (فرمايي الله تعالى چې) پس خامخا به څكوو مونږ هرومرو (خامخا) هغو كسانو ته چې كافران شوي دي عذاب سخت او خامخا جزاء به وركړو مونږ هرومرو دوى ته ډېره بده سزا د هغو اعمالو چې وو دوى چې كول به يې، دغه (سخت عذاب) جزاء ده د دښمنانو د الله يعني چې اور دى، شته دوى ته په دغه اور كې كور د هميشه والي (لپاره د جزاء) په جزاء وركولو په سبب د هغه چې وو دوى (په دنيا كې) چې په آيتونو زمونږ (قرآن) انكار به يې كاوه.

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِى يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ. (۴)

ژباړه: په تحقيق مونږ پوهيږو بې شكه شان دا دى چې خامخا خپه كوي تا (اې

(۱) ولا يخرج العبد من الايمان الا بجحود ما أدخله فيه. العقيدة الطحاوية ص: ۲۱.
(۲) سورة الم السجدة: ۲۲.
(۳) سورة حم السجدة: ۲۷، ۲۸.
(۴) سورة الأنعام: ۳۳.

محمده !) هغه شي چې وايې دوی (ستا په تکذیب کې) نو بې شکه دوی نه کوي تکذیب ستا (په واقع کې) ولیکن دا ظالمین په آیتونو د الله انکار (او مسخرې) کوي.

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ.(۱)

ژباړه: او منکران شول دوی په دغو (آیتونو) حال دا چې یقین کړی و په دغو معجزاتو نفسونو د دوی (چې حق او له جانبه د الله دي لیکن انکار ترې وکړ دوی) له جهته د ظلم او سرکشي پس وګوره څرنګه و عاقبت (آخره خاتمه) د مفسدانو (من الغرق والحرق).

اتـه شـپېتمه عقیـده: د لویـو ګناهونـو خاونـدان کـه څـه هـم توبـه ونـه باسـي خـو چـې پـر توحیـد مـړه شـي، پـه جهنـم کـې د تـل لپـاره نـه پاتـې کیـږي، نـو کـه اللّه ﷻ وغـواړي هغـوی بـه پـه خپـل فضـل وبخښـي او کـه وغـواړي پـه خپـل عـدل بـه عـذاب ورکـړي او بیـا یـې پـه خپـل رحمـت او د اطاعـت کوونکـو شـافعینو پـه شـفاعت لـه اور څخـه راوباسـي او جنـت تـه بـه یـې بوځـي.(۲)

لقوله تعالی:

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.(۳)

ژباړه: او (خاص) الله لره دي هر هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هر څه چې په ځمکه کې دي (سره له اسمانونو او ځمکې ملکا خلقا او عبیدا) ببښنه کوي الله

(۱) سورة النمل: ۱۴.

(۲) وأهل الكبائر من أمة محمد صلى الله عليه وسلم في النار لا يخلدون إذا ماتوا وهم موحدون وإن لم يكونوا تائبين بعد أن لقوا الله عارفين مؤمنين، وهم في مشيئته وحكمه: إن شاء غفر لهم وعفا عنهم بفضله كما ذكر عز وجل في كتابه: «ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء»، وإن شاء عذبهم في النار بعدله ثم يخرجهم منها برحمته وشفاعة الشافعين من أهل طاعته ثم يبعثهم إلى جنته وذلك بأن الله تعالى تولى أهل معرفته ولم يجعلهم في الدارين كأهل نكرته الذين خابوا من هدايته ولم ينالوا من ولايته اللهم يا ولي الإسلام وأهله ثبتنا على الإسلام حتى نلقاك به. العقيدة الطحاوية ص: ۲۲، ۲۳.

(۳) سورة آل عمران: ۱۲۹.

هر هغه ته چې اراده وفرمايي د ښښني يې او په عذابوي الله هر چا ته چې اراده وفرمايي د عذاب يې او الله ښه ښښونكى (د خطياتو) ډېر رحم والا دى (د اجر او ثواب په انعام سره).

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ.(۱)

ژباړه: بې شكه چې الله نه ښښي دا چې شريك ونيولى شي له الله سره او ښښي هغه (گناه) چې ښكته وي له شركه (لويه وي كه وړه) هغه چا ته چې اراده وفرمايي (د مغفرت يې).

ولما روي:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: « بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ إِلَى اللَّهِ: إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ». متفق عليه(۲)

ژباړه: له حضرت عباده بن صامت رضي الله عنه څخه روايت دى چې رسول الله ﷺ د صحابه كرامو هغه ډلې ته كوم چې شاوخوا ناست وو وفرمايل: په دې خبره زما سره بيعت وكړئ چې تاسو به د خداى ﷻ سره هيڅوك نه شريكوئ، غلا به نه كوئ، زنا به نه كوئ، خپل اولاد به نه وژنئ (د مفلسۍ د ويرې)، پر چا به د ځانه تهمت نه وایاست چې دروغ جوړوئ مخامخ (يعني ځاى پر ځاى) او په نيكو كارونو كې به نافرماني نه كوئ، نو كوم سړى چې په تاسو كې دا عهد پوره كړي د هغه ثواب د الله پر ذمه دى او چا چې د دې خلاف وكړل او په دنيا كې هغه ته د دې سزا وركړى شوه نو دا سزا د هغه كفاره ده او چا چې په دې كې د يوې خبرې خلاف عمل وكړ او خداى جل جلاله پر هغه پرده واچول نو هغه د خداى خوښه ده كه يې معاف كوي يا د هغې سزا وركوي، عباده وايي: موږ ټولو پر دې بيعت وكړ.

(۱) سورة النساء: ۴۸.

(۲) مشكوة المصابيح: ۱۳/۱، رقم الحديث: ۱۸، وأخرجه أيضا أحمد: ۳۲۰/۵، رقم الحديث: ۲۲۷۸۵، والترمذي: ۴۵/۴، رقم الحديث: ۱۴۳۹، وقال: «حسن صحيح»، والنسائي: ۷/ ۱۴۸، رقم الحديث: ۴ ۱۷۸.

عن أنس ـ في حديث طويل ـ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزِنُ مِنَ الخَيْرِ ذَرَّةً.(۱)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کې مرفوعا روايت دی چې: له اور څخه به هغه څوک راوځي چې «لا اله الا الله» کلمه یې ویلې وي او په زړه کې یې د اوربشې د دانې په اندازه خیر وي، بیا به له اور څخه هغه څوک راووځي چې «لا اله الا الله» کلمه یې ویلې وي او په زړه کې یې د غنم د دانې په اندازه خیر وي، بیا به له اور څخه هغه څوک راووځي چې «لا اله الا الله» کلمه یې ویلې وي او په زړه کې یې د ذرې برابر خیر وي.

نهمه شپېتمه عقیده: موږ د اهل قبله و څخه په هر صالح او فاسق پسې لمونځ کوو او چې مړه شي جنازه یې کوو.(۲)

لما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عَلَيْهِ وَسلم: «الْجِهَادُ وَاجِبٌ عَلَيْكُمْ مَعَ كُلِّ أَمِيرٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ. وَالصَّلَاةُ وَاجِبَةٌ عَلَيْكُمْ خَلْفَ كُلِّ مُسْلِمٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ. وَالصَّلَاةُ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ بَرًّا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَبَائِرَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُد(۳)

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: پر تاسو جهاد واجب دی سره د هر امیر که هغه نیک وي یا بد، که څه هم هغه لویه ګناه کوي، او پر تاسو لمونځ واجب دی په هر مسلمان پسې که هغه نیک وي یا بد وي که څه هم هغه لویه ګناه کوي او جنازه کول واجب دي پر هر مسلمان که نیک وي یا بد وي که څه هم هغه لویه ګناه کوي.

---

(۱) صحيح البخاري: ۱۲۱/۹، رقم الحديث: ۷٤۱۰.

(۲) ونرى الصلوة خلف كل بروفاجرمن أهل القبلة ونصلي على من مات منهم.العقيدة الطحاوية ص:۲۳.

(۳) مشكوة المصابيح: ۳۵۱/۱، رقم الحديث: ۱۱۲۵.

عن أبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: « صلوا خلف كل بروفاجر وصلوا على كل بروفاجر وجاهدوا مع كل بروفاجر». (السنن الكبرى للبيهقي: ۲۹/۴، رقم الحديث: ۶۸۳۲)

اوويايمه عقيده: موږ هيڅوک جنتي يا دوزخي نه کنو او د هغوی په وړاندې د کفر، شرک او نفاق شاهدي نه ورکوو، ترڅو چې له دوی څخه په ښکاره توګه کفر، شرک او يا نفاق ښکاره شوی نه وي او د هغوی رازونه الله ﷻ ته پرېږدو.(۱)

لقوله تعالى:

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا.(۲)

ژباړه: رب ستاسې ښه عالم خبردار دی پر تاسې، که اراده وفرمايي (د رحمت ستاسې) نو رحمت به وکړي پر تاسې (په عطاء د ايمان او قبول د توبې) يا که اراده وفرمايي (د عذابولو د تاسې) نو عذاب به درکړي تاسې ته (په کفر او عصيان سره) او نه يې لېږلی مونږ ته پر دوی وکيل (ذمه وار).

ولما روي:

في حديث طويل: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إني لم أومر أن أنقب عن قلوب الناس ولا أشق بطونهم.(۳)

ژباړه: په يو اوږد حديث کې راځي: رسول کريم ﷺ فرمايي: ما ته دا حکم نه دی شوی چې زه د خلکو له زړونو څخه پردې پورته کړم يا يې خېټې وڅيرم.

(۱) ولا ننزل أحدا منهم جنة ولا نارا ولا نشهد عليهم بكفر ولا بشرك ولا بنفاق ما لم يظهر منهم شيء من ذلك ونذر سرائرهم إلى الله تعالى.العقيدة الطحاوية ص: ۲۳، ۲۴.

(۲) سورة الاسراء: ۵۴.

(۳) صحيح البخاري: ۵/ ۱۶۳، رقم الحديث: ۴۳۵۱.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا رَجُلٍ قَالَ لِأَخِيهِ كَافِرٌ فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحدهما». مُتَّفق عَلَيْهِ. (١)

ژباړه: له حضرت ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمایل: کوم څوک چې خپل مسلمان ورور ته کافر ووایي نو په هغو دواړو کې یو کس د کفر د دې کلمې وړ گرځيدلی دی.

(١) مشكوة المصابيح: ٣/ ١٣٥٦، رقم الحديث: ٤٨١٥، وأخرجه أيضا أحمد: ٢/ ٤٧، رقم الحديث: ٥٠٧٧، والترمذي: ٥/ ٢٢، ٢٦٣٧.

- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إذا قال الرجل لأخيه يا كافر فقد باء به أحدهما. (صحيح البخاري: ٨/ ٢٦، رقم الحديث: ٦١٠٣)
- عن ثابت بن الضحاك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من حلف بملة غير الإسلام كاذبا فهو كما قال ومن قتل نفسه بشيء عذب به في نار جهنم ولعن المؤمن كقتله ومن رمى مؤمنا بكفر فهو كقتله. (صحيح البخاري: ٨/ ٢٦، رقم الحديث: ٦١٠٥)
- عن عبد الرحمن بن أبي بكرة عن أبيه قال أثنى رجل على رجل عند النبي صلى الله عليه وسلم فقال ويلك قطعت عنق صاحبك قطعت عنق صاحبك مرارا ثم قال من كان منكم مادحا أخاه لا محالة فليقل أحسب فلانا والله حسيبه ولا أزكي على الله أحدا أحسبه كذا وكذا إن كان يعلم ذلك منه. (صحيح البخاري: ٣/ ١٧٦، رقم الحديث: ٢٦٦٢).

د ایمان تفصیل

یو اویایمه عقیده: په ژبه اقرار او په زړه تصدیق ایمان دی.(۱)

لقوله تعالی:

يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ.(۲)

ژباړه: وايي دوی (منافقان) په خولو خپلو سره هغه (خبره) چې نشته (پرې تصدیق) په زړونو د دوی کې، او الله ښه پوه دی په هغه څه (هم) چې پټوي يې دوی (په زړونو خپلو کې له حسد او کفره).

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ.(۳)

وویل صحرائیانو ایمان راوړی دی مونږ، ووایه (اې محمده! دوی ته) له سره ایمان نه دی راوړی تاسې ولیکن ووایئ اسلام راوړی دی مونږ او له سره نه دی ننوتی ایمان په زړونو ستاسې کې.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ.(۴)

ژباړه: نه به مومې ته (اې محمده! او نه ښايېږي چې بیا مومې) یو قوم چې ایمان یې راوړی وي په الله او په ورځې آخرې (د قیامت) چې دوستي به کوي دوی له هغه چا سره چې مخالفت کوي له [د] الله او له [د] رسول د دغه (الله ﷺ) نه [ځخه] اګر که وي (دغه مخالفین) پلرونه د دوی او زامن د دوی یا ورونه د دوی یا (نور قبیله) خپلوان د دوی دغه (قوم چې له اعداء الله سره دوستي نه کوي)

---

(۱) والإيمان هو الإقرار باللسان والتصديق بالجنان. العقيدة الطحاوية ص: ۲۱.
(۲) سورة آل عمران: ۱۶۷.
(۳) سورة الحجرات: ۱۴.
(۴) سورة المجادلة: ۲۲.

لیکلی دی (الله ﷻ) په زړونو د دوی کې ایمان.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ.(١)

ژباړه: اې (زما) رسوله (محمده!) په غم کې دې نه اچوي تا (فعل د) هغو کسانو چې بېړه کوي (او عنادا ځانونه غورځوي) په کفر کې له هغو کسانو چې ویل دوی ایمان راوړی دی مونږ (تش) په خولو خپلو، حال دا چې ایمان نه و راوړی زړونو د دوی.

ولما روي:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَٰلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وحسابهم على الله. إِلَّا أَنَّ مُسْلِمًا لَمْ يَذْكُرْ» إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ». متفق عليه.(٢)

ژباړه: له حضرت ابن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: ما ته (د خدای له لوري) دا حکم راکول شوی دی چې زه تر هغه وخته پورې له خلکو سره وجنګیږم تر څو چې هغوی د دې خبرې په ژبه او زړه سره اقرار نه وي کړی چې د الله څخه پرته بل معبود نشته او محمد ﷺ د خدای رسول دی او بیا هغوی لمونځ کوي او زکات ورکوي بیا چې هغوی دا سې کوي نو زما څخه به خپل ځانونه او مالونه خلاص کړي او بیا به پر هغوی یوازې د اسلام حقوق وي او د هغوی حساب د خدای پر ذمه دی هغه به یې اخلي او په صحیح مسلم کې د دې الفاظو «الا بحق الاسلام» ذکر نشته.

---

(۱) سورة المائدة: ۴۱.
(۲) مشكوة المصابيح: ۱/ ۱۱، رقم الحديث: ۱۲.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنْ يَسْتَقْبِلُوا قِبْلَتَنَا وَيَأْكُلُوا ذَبِيحَتَنَا، وَأَنْ يُصَلُّوا صَلَاتَنَا، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ حُرِّمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ». (١)

ژباړه: له انس بن مالک رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: ما ته د خدای له لوري حکم راکول شوی دی چې له خلکو سره تر هغه وجنګېږم ترڅو چې دوی کلمه د شهادت «لا اله الا الله محمد رسول الله» ووایي، او زموږ قبلې ته (د لمانځه په موخه) مخ کړي، او زموږ حلال شوی حیوان وخوري او زموږ لمونځ وکړي، کله چې دوی دا کار وکړي نو په موږ باندې د دوی وینې او مالونه حرام شول مګر په حق سره (به یې وینو او مالونو ته تعرض کیږي) د دوی لپاره هغه حقوق دي کوم چې نورو مسلمانانو ته دي او په دوی هغه څه ذمه واریاني او فرائض دي کوم چې په نورو مسلمانانو دي.

دوه اویایمه عقیده: هغه شرعي حکمونه او د هغو تفصیلونه حق دي چې له رسول الله ﷺ څخه په مستند ډول نقل شوي دي. (٢)

لقوله تعالی:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ. (٣)

ژباړه: او هغه څه چې درکړي تاسې ته رسول (د الله ﷺ) نو واخلئ ويئ او هغه څه چې منع کوي (رسول الله ﷺ) تاسې له هغه څخه نو بېرته شئ ترې (مه يې غواړئ) او وويرېږئ له (عذاب د) الله په ځان ساتلو له معاصيو، بې شکه الله سخت دی عذاب (د ده).

(١) سنن الترمذي ٤/٥ رقم الحديث ٢٦٠٨.
(٢) وجميع ما صح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم من الشرع والبيان كله حق. العقيدة الطحاوية ص: ٢٢.
(٣) سورة الحشر: ٧.

ولما روي:

عَن أبي رَافع وَغَيره رَفعه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لا أُلْفِيَنَّ أَحَدَكُمْ مُتَّكِئًا عَلى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ أمر مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ فَيَقُولُ لا أَدْرِي مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللهِ اتَّبَعْنَاهُ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَالْبَيْهَقِيّ فِي دَلَائِل النُّبُوَّة. وَقَالَ التِّرْمِذِيّ حسن صَحِيح.(۱)

ژباړه: له حضرت ابو رافع رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: زه دې هيڅوک په تاسې کې په دې حال و نه وينم چې هغه په چپرکټ کې تکيه وي او زما د هغه احکامو چې د هغو ما حکم ورکړی وي يا د کوم څخه چې مې منعه کړې وي يو حکم هغه ته راشي او هغه دا وايي چې زه په هيڅ نه پوهيږم څه چې مو د الله په کتاب کې پيدا کړل د هغه اطاعت کوو.

درې اويايمه عقيده: ايمان يو دی او مومنان په اصل ايمان کې سره برابر دي، د دوی تر منځ د غوره والي او توپير معيار له الله ﷻ څخه وېره، تقوی، د خواهشاتو مخالفت او د اولی کارونو پيروي ده.(۲)

لقوله تعالى:

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ(۳)

ژباړه: تصديق (باور) کړی دی رسول په هغه شي چې نازل کړی شوی دی ده ته له (طرفه د) رب د ده او مؤمنانو (هم تصديق او باور کړی دی) ټولو (د دوی) تصديق (باور) کړی دی په الله باندې او په پرښتو د ده او په کتابو د ده او په رسولانو د ده (په داسې حال کې چې وايي دوی) فرق نه کوو په منځ د هيڅ يو (رسول) له رسولانو د الله کې، او وايي (رسول الله او مؤمنان) واوريده مونږ (پيغام ستا) او قبول کړ مونږ

(۱) مشكوة المصابيح: ۵۷/۱، رقم الحديث: ۱۶۲، وأخرجه أيضا ابن حبان: ۱/ ۱۹۰، رقم الحديث: ۱۳، والطبراني: ۳/۱ ۱۶، رقم الحديث: ۹۳۴، والحاكم: ۱/ ۱۹۰، رقم الحديث: ۳۶۸.

(۲) والإيمان واحد وأهله في أصله سواء والتفاضل بينهم بالخشية والتقى ومخالفة الهوى وملازمة الأولى. العقيدة الطحاوية ص: ۲۲.

(۳) سورة البقرة: ۲۸۵.

(حکم ستا، غواړو) مغفرت ستا اې ربه زمونږ او (خاص) تا ته دي درتلل (د هر چا).

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ.(۱)

ژباړه: بې شکه چې ډېر مکرم او معزز له تاسې څخه په نزد د الله ډېر متقي ادب لرونکی ستاسې دی بې شکه چې الله تعالی ښه عالم ډېر خبردار دی.

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ.(۲)

ژباړه: بې شکه همدا خبره ده چې ویریږي له الله څخه له بنده ګانو د دغه (الله ﷻ) پوهنده عالمان.

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى.(۳)

ژباړه: او هر هغه څوک چې ویریږي له ودریدلو (په مخ د) رب خپل او منع کړي یې وي نفس خپل له هوا فاحشاتو بدو غوښتنو څخه.

څلور اویایمه عقیده: مؤمنان ټول د الله ﷻ دوستان دي او د الله ﷻ په نزد په دوی کې تر ټولو عزتمند هغه څوک دی چې اطاعت وکړي او د قرآن پیروي وکړي.(۴)

لقوله‌تعالی:

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.(۵)

ژباړه: الله دوست (مرستیال-مددګار) دی د هغو کسانو چې مؤمنان دي چې باسي دوی له تیارو (د کفر او ګمراهي نه) د رڼا (د ایمان او هدایت) لوري ته او هغه کسان

(۱) سورة الحجرات: ۱۳.
(۲) سورة الفاطر: ۲۸.
(۳) سورة النازعات: ۴۰.
(٤) العقيدة الطحاوية: والمؤمنون كلهم أولياء الرحمن وأكرمهم عند الله أطوعهم وأتبعهم للقرآن. ۲۲ ص.
(٥) سورة البقرة: ۲۵۷.

چې کافران (منکران) شوي دي دوستان د دوی شیطانان دي چې باسي دوی له رڼا (د فطري ایمان او هدایت نه) د تیارو (د کفر او ګمراهي) لوري ته، دغه کسان (چې فطري ایمان یې په عملي کفر سره بدل کړی دی) صاحبان د اور (د دوزخ) دي، هم دوی په دې اور کې تل پاتې کېدونکي دي.

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ.(۱)

ژباړه: واورئ خبردار شئ چې بې شکه دوستان د الله نیشته هیڅ قسم یره په دوی (له کوم مکروه) او نه به دوی خفه کیږي (هیڅیري له فوت د کوم مامول نه)، (دغه دوستان) هغه کسان دي چې ایمان لري او وي دوی چې ځان ساتي (له معاصیو او ویریږي له الله تعالی نه).

پنځه اوپایمه عقیده: موږ پر الله ﷻ، د هغه پر ملایکو، د هغه پر کتابونو، د هغه پر رسولانو، د اخرت پر ورځ او د خیر او شر، د خوږو او تریخ پر تقدیر ایمان لرو، او په رسولانو کې هیڅ فرق نه کوو او موږ په هغه ټولو ایمان لرو چې دوی را وړي دي.(۲)

لقوله تعالی:

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ.(۳)

ژباړه: تصدیق (باور) کړی دی رسول په هغه شي چې نازل کړی شوی دی ده ته له (طرفه د) رب د ده او مؤمنانو (هم تصدیق او باور کړی دی) ټولو (د دوی) تصدیق (باور) کړی دی په الله باندې او په پرښتو د ده او په کتابو د ده او په رسولانو د ده (په داسې حال کې چې وایې دوی) فرق نه کوو په منځ د هیڅ یو (رسول) له

(۱) سورة یونس: ۶۲، ۶۳.
(۲) والإیمان هو الإیمان بالله وملائكته وكتبه ورسله والیوم الآخر والقدر خیره وشره وحلوه ومره من الله تعالی، ونحن مؤمنون بذلك كله لا نفرق بین أحد من رسله ونصدقهم كلهم على ما جاؤوا به. العقیدة الطحاویة ص: ۲۲.
(۳) سورة البقرة: ۲۸۵.

رسولانو د الله کې، او وايي (رسول الله ﷺ او مؤمنان) واوريده مونږ (پيغام ستا) او قبول کړ مونږ (حکم ستا، غواړو) مغفرت ستا اې ربه زمونږ او (خاص) تا ته دي درتلل (د هر چا).

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ.(١)

ژباړه: او هغه کسان چې ايمان لري (دوی) په هغه (کتاب) چې نازل کړی شوی دی تا ته او (په) هغو (کتابونو) چې نازل کړی شوی دی له مخه د تا [ستا تر مخه] او په آخرت دوی يقين کوي (چې ضرور راتلونکی دی).

ولما روي:

في حديث جبريل: فأخبرني عن الإيمان قال أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره قال: صدقت.(٢)

ژباړه: په «حديثِ جبريل» کې راځي: (هغه سړي پوښتنه وکړ) د ايمان حقيقت راته بيان کړئ؟ نبي کريم ﷺ ورته وفرمايل: ايمان دا دی چې ته په الله، د هغه په ملائکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو، د قيامت په ورځې او د تقدير په خير او شر ايمان ولرې چې دا د الله له لوري دي، د دې په اوريدو سره هغه سړي وويل: تاسو رښتيا وفرمايل.

(١) سورة البقرة: ۴.

(٢) صحيح مسلم: ١/٣٦، رقم الحديث: ٨، وأخرجه أيضا أبو داود: ۴/٢٢٣، رقم الحديث: ۴۶٩٥ وابن حبان: ١/٣٨٩، رقم الحديث: ١۶٨، والدارقطني: ٢/٢٨٢، والبيهقي: ١٠/٢٠٣، رقم الحديث: ٢٠۶۶٠.

شپږ اويايمه عقيده: موږ عقيده لرو چې الله ﷻ ابراهيم عليه الصلاة والسلام خپل خليل (دوست) كرځولى او له موسى عليه الصلاة والسلام سره يې خبرې كړي دي. (١)

لقوله تعالى:

وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا. (٢)

ژباړه: او نيولى دى الله ابراهيم دوست (خاص خپل).

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا. (٣)

ژباړه: او كلام كړى دى الله له موسى سره په كلام كولو.

اووه اويايمه عقيده: الله ﷻ خپل بنده ګان يوازې په هغه څه مكلف كړي دي چې د هغوى په وس كې وي. (٤)

لقوله تعالى:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا. (٥)

ژباړه: نه كوي تكليف الله پر هيڅ نفس باندې مګر (په اندازې د) طاقت د ده.

رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ. (٦)

ژباړه: او مه باروه پر مونږ باندې هغه (تكليف) چې نه وي هيڅ طاقت مونږ ته په هغه سره.

---

(١) ونقول إن الله اتخذ إبراهيم خليلا وكلم الله موسى تكليما إيمانا وتصديقا وتسليما. العقيدة الطحاوية ص: ٢٠.

(٢) سورة النساء: ١٢٥.

(٣) سورة النساء: ١٦٤.

(٤) ولم يكلفهم الله تعالى إلا ما يطيقون ولا يطيقون إلا ما كلفهم. العقيدة الطحاوية ص: ٢٧.

(٥) سورة البقرة: ٢٨٦.

(٦) سورة البقرة: ٢٨٦.

اتــه اويايمــه عقيــده: مــوږ د محمــد ﷺ لــه امــت څخــه د هيچــا پــر خلاف د تــوري (جنــګ) عقيــده نــه لــرو، پرتــه لــه هغــو کســانو څخــه چــې تــوره (جنــګ) ورســره واجــب وي.(۱)

لما روي:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِ الْإِسْلَام وحسابهم على الله. إِلَّا أَنَّ مُسْلِمًا لَمْ يَذْكُرْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَام». متفق عليه.(۲)

ژباړه: له حضرت ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل: ما ته (د خداى له لوري) دا حکم راکول شوى دى چې زه تر هغه وخته پورې له خلکو سره وجنګېږم تر څو چې هغوى د دې خبرې په ژبه او زړه سره اقرار نه وي کړى چې د الله څخه پرته بل معبود نشته او محمد ﷺ د خداى رسول دى او بيا هغوى لمونځ کوي او زکات ورکوي بيا چې هغوى دا سې کوي نو زما څخه به خپل ځانونه او مالونه خلاص کړي او بيا به پر هغوى پوازې د اسلام حقوق وي او د هغوى حساب د خداى پر ذمه دى هغه به يې اخلي او په صحيح مسلم کې د دې الفاظو «الا بحق الاسلام» ذکر نشته.

(۱) ولا نرى السيف على أحد من أمة محمد صلى الله عليه وسلم إلا من وجب عليه السيف.العقيدة الطحاوية ص: ۲۴.

(۲) مشكوة المصابيح: ۱/ ۱۱، رقم الحديث: ۱۲.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنْ يَسْتَقْبِلُوا قِبْلَتَنَا وَيَأْكُلُوا ذَبِيحَتَنَا، وَأَنْ يُصَلُّوا صَلَاتَنَا، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ حُرِّمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ».(۱)

ژباړه: له انس بن مالک رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: ما ته د خدای له لوري حکم راکول شوی دی چې له خلکو سره تر هغه وجنګيږم تر څو چې دوی کلمه د شهادت «لا اله الا الله محمد رسول الله» ووايي، او زموږ قبلې ته (د لمانځه په موخه) مخ کړي، او زموږ حلال شوی حيوان وخوري او زموږ لمونځ وکړي، کله چې دوی دا کار وکړي نو په موږ باندې د دوی وينې او مالونه حرام شول مګر په حق سره (به يې وينو او مالونو ته تعرض کيږي) د دوی لپاره هغه حقوق دي کوم چې نورو مسلمانانو ته دي او په دوی هغه څه ذمه واريانې او فرائض دي کوم چې په نورو مسلمانانو دي.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا». رَوَاهُ الْبُخَارِيّ.(۲)

ژباړه: له حضرت ابن عمر او ابو هريره رضي الله عنهم څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: څوک چې پر موږ باندې اسلحه پورته کړي (که د مقابلې لپاره وي او که د مسخرو لپاره) هغه زموږ څخه نه دی.

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: بَايَعْنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ وَعَلَى أَثَرَةٍ عَلَيْنَا وَعَلَى أَنْ لَا نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ وَعَلَى أَنْ نَقُولَ بِالْحَقِّ أَيْنَمَا كُنَّا لَا نَخَافُ فِي اللهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ. وَفِي رِوَايَةٍ: وَعَلَى أَنْ لَا نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللهِ فِيهِ بُرْهَانٌ. متفق عليه(۳)

ژباړه: له حضرت عباده بن صامت رضي الله عنه څخه روايت دی چې موږ د رسول کريم ﷺ پر

(۱) سنن الترمذي ۴/۵ رقم الحديث ۲٦۰۸.
(۲) مشكوة المصابيح: ۲/ ۱۰۴۵، رقم الحديث: ۳۵۲۰.
(۳) مشكوة المصابيح: ۲/ ۱۰۸۶، رقم الحديث: ۳٦٦٦.

لاس بیعت وکړ او مونږ پردې خبره عهد وکړ چې پر مونږ چا ته ترجیح ورکړل شي نو مونږ به صبر کوو او پردې خبره مو عهد وکړ چې مونږ به حکومت د وړ کس د لاسو څخه په زوره نه اخلو او پردې خبره مو عهد وکړ چې مونږ به حقه خبره کوو په هر ځای کې چې یو، د الله ﷻ په حق کې به د ملامت کس څخه نه ویریږو او په یوه روایت کې د الفاظ دي چې مونږ پردې خبره عهد وکړ چې مونږ به امر (یعني حکومت) د وړ خلکو د لاسو څخه نه کاږو پرته ددې څخه چې ځرګند کفر ووینو او د الله ﷻ له لوري څخه ستاسو لپاره د هغه تینګ دلیل موجود وي

نهه اویایمه عقیده: مونږ د خپلو امیرانو خلاف بغاوت نه کوو، که څه هم هغوی ظلم وکړي او هغوی ته ښېرا نه کوو، د هغوی اطاعت فرض کڼو، له اطاعت څخه یې لاس نه اخلو، تر څو چې دوی د الله ﷻ د حکم خلاف امر ونه کړي او د دوی د صلاح او حفاظت لپاره دعا کوو.[1]

لقوله تعالى:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ[2]

ژباړه: اې هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی (اې مؤمنانو!) حکم ومنئ تاسې د الله، او حکم ومنئ تاسې د رسول (د الله ﷺ) او (حکم ومنئ د خاوندانو د حکم له تاسې (مسلمانانو یعني حاکمانو او مشرانو).

(۱) ولا نرى الخروج على أئمتنا وولاة أمورنا وإن جاروا ولا ندعوا عليهم ولا ننزع يدا من طاعتهم ونرى طاعتهم من طاعة الله عز وجل فريضة ما لم يأمروا بمعصية وندعو لهم بالصلاح والمعافاة.العقيدة الطحاوية ص: ۲۴.

(۲) سورة النساء: ۵۹.

ولما روي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللهَ وَمَنْ يُطِعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي وَإِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ فَإِنْ أَمَرَ بِتَقْوَى اللهِ وَعَدَلَ فَإِنَّ لَهُ بِذَلِكَ أَجْرًا وَإِنْ قَالَ بِغَيْرِهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ مِنْهُ». متفق عليه(۱)

ژباړه: له حضرت ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: چا چې زما اطاعت وکړ هغه د الله تعالی اطاعت وکړ او چا چې زما نافرماني وکړه هغه د الله نافرماني وکړه او چا چې د امیر اطاعت وکړ هغه زما اطاعت وکړ او چا چې د امیر نافرماني وکړه هغه زما نافرماني وکړه او څرګنده دې وي چې امام د سپر په ډول دی چې د هغه شا ته جګړه کیږي (یعني د هغه تر قومندې لاندې د دښمن سره جګړه کیږي) او د هغه په نګرانۍ کې امن عافیت تر لاسه کیږي.

عن تَمِيم الدَّارِيّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» ثَلَاثًا. قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.(۲)

ژباړه: له حضرت تمیم داري رضي تعالی الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: دین د خیرخواهۍ او نصیحت نوم دی، رسول کریم ﷺ دا الفاظ درې واره وفرمایل: موږ پوښتنه وکړه: دا خیرخواهي او نصیحت د چا لپاره دی؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: د الله لپاره، د الله د کتاب لپاره، د الله د رسول لپاره، د مسلمانانو د امامانو لپاره او د عامو مسلمانانو لپاره.

---

(۱) مشکوة المصابیح: ۲/ ۱۰۸۵، رقم الحدیث: ۳۶۶۱، وأخرجه أیضا النسائي: ۷/ ۱۵۴، رقم الحدیث: ۴۱۹۳، و ابن أبي شیبة: ۱۸۴/۶، رقم الحدیث: ۳۲۵۲۹، وأحمد: ۲۵۲/۲، رقم الحدیث: ۷۴۲۸، و ابن ماجة: ۹۵۴/۲، رقم الحدیث: ۲۸۵۹.

(۲) مشکوة المصابیح: ۳/ ۱۳۸۷، رقم الحدیث: ۴۹۶۶، وأخرجه أیضا أحمد: ۴/ ۱۰۲، رقم الحدیث: ۱۶۹۸۲، و أبو داود: ۲۸۶/۴، رقم الحدیث: ۴۹۴۴، والنسائي: ۷/ ۱۵۶، رقم الحدیث: ۴۱۹۷، و ابن حبان: ۴۳۵/۱۰، رقم الحدیث: ۴۵۷۴، والبیهقي في شعب الإیمان: ۳۲۳/۴، رقم الحدیث: ۵۲۶۵، و أبو نعیم في المعرفة: ۴۴۹/۱، رقم الحدیث: ۱۱۲۹، والطبراني: ۵۴/۲، رقم الحدیث: ۱۲۶۷.

عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خِيارُ أئمتكم الَّذين يُحِبُّونَكُمْ وَيُحِبُّونَكُمْ وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ وَشِرَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِي تبغضونهم ويبغضونكم وتلعنوهم ويلعنوكم» قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا نُنَابِذُهُمْ عِنْدَ ذَلِكَ؟ قَالَ: «لَا مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلَاةَ لَا مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلَاةَ أَلَا مَنْ وُلِّيَ عَلَيْهِ وَالٍ فَرَآهُ يَأْتِي شَيْئًا مِنْ مَعْصِيَةِ اللهِ فَلْيَكْرَهْ مَا يَأْتِي مِنْ مَعْصِيَةِ اللهِ وَلَا يَنْزِعَنَّ يَدًا مِنْ طَاعَةٍ». رَوَاهُ مُسلم.[1]

ژباړه: له حضرت عوف بن مالک اشجعي رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: ستاسو په حاکمانو کې به غوره هغه وي چې د هغوی سره تاسو مينه کوئ او هغوی ستاسو سره مينه کوي او د هغوی لپاره تاسو دعاء کوئ او هغوی ستاسو لپاره دعاء کوي او بدترين حاکم هغه دی چې تاسو د هغوی سره بغض ولرئ او هغوی ستاسو سره بغض ولري او تاسو پر هغوی لعنت کوئ او هغوی پر تاسو لعنت کوي، د راوي بيان دی چې: موږ عرض وکړ: اې د الله رسوله! آيا موږ هغه بدترين حاکمان مات نه کړو؟ او عهد چې د هغوی سره مو کړی دی مات نه کړو؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: تر څو پورې چې هغوی په تاسو کې لمونځ قائموي نه، تر څو پورې چې هغوی په تاسو کې لمونځ قائموي، خبردار! کوم سړی چې په تاسو کې حاکم جوړ شي او تاسو د هغه يو داسې کار ووينئ چې د الله تعالى پر نافرماني مبني وي نو تاسو د هغه دغه عمل بد وګڼئ خو د هغه د اطاعت څخه لاس مه کاږئ.

اتيايمه عقيده: موږ د سنتو او د مسلمانانو د ډلې اتباع او پيروي کوو او له انحراف، اختلاف او تفرقې څخه ډډه او پرهيز کوو.[2]

لقوله تعالى:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ.[3]

ژباړه: خامخا په تحقيق دی تاسې ته (اې ويريدونکو) په (کار د) رسول الله کې

(۱) مشكوة المصابيح: ۲/۱۰۸۷، رقم الحديث: ۳۶۷۰.
(۲) ونتبع السنة والجماعة ونجتنب الشذوذ والخلاف والفرقة. العقيدة الطحاوية ص: ۲۴.
(۳) سورة الأحزاب: ۲۱.

اقتداء غوره نيکه.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ.(١)

ژباړه: ووايه (اې محمده! دوی ته) که چيرې يئ تاسې چې محبت کوئ له الله سره پس متابعت وکړئ زما چې محبت به وکړي الله له تاسې سره (د ثواب په درکولو).

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا.(٢)

ژباړه: او منګولې ولګوئ (اې مؤمنانو!) په رسۍ د الله (چې قرآن دی) ټول او مه سره مختلف کيږئ (وروسته له اسلامه).

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا.(٣)

ژباړه: او هر څوک چې مخالفت کوي له رسوله وروسته له هغه چې ښکاره شوه ده ته سمه لاره او تابع شي (لاړ شي) بې له لارې د مؤمنانو، نو وبه ګرځوو مونږ دی هغه لوري ته چې دی ورګرځيدلی دی او داخل به کړو مونږ دی جهنم (دوزخ) ته، او بد ځای د ورتلو دی (دا دوزخ).

ولما روي:

عن العرباض بن سارية قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَوَعَظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّ هَذِهِ مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَأَوْصِنَا قَالَ: «أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ كَانَ عبدا حَبَشِيًّا فَإِنَّهُ من يَعش مِنْكُم يرى اخْتِلَافًا كثيرا فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ إِلَّا أَنَّهُمَا لَمْ يَذْكُرَا الصَّلَاةَ.(٤)

---

(١) سورة آل عمران: ٣١.
(٢) سورة آل عمران: ١٠٣.
(٣) سورة النساء: ١١٥.
(٤) مشكوة المصابيح: ٥٨/١، رقم الحديث: ١٦٥. وأخرجه أيضا الحاكم: ١/ ١٧٤، رقم الحديث: ٣٢٩، والبيهقي: ١٠/ ١١٤، وابن حبان: ١/ ١٧٨، رقم الحديث: ٥، والدارمي: ٥٧/١، رقم الحديث: ٩٥.

ژباړه: له حضرت عرباض رضي الله عنه څخه روايت دی چې: يوه ورځ رسول کريم ﷺ زموږ سره لمونځ وکړ بيا رسول الله ﷺ زموږ لوري ته مخ کړ کېناست او موږ ته يې په ډېرو اثرناکو الفاظو نصيحت وکړ چې زموږ د سترګو څخه اوښکې رواني شوې او په زړونو کې مو ويره پيدا شوه نو په موږ کې يو سړي عرض وکړ اې د الله رسوله! (شايد) دا آخري وصيت دی تاسو موږ ته څه نور وصيت وفرماياست، رسول کريم ﷺ وفرمايل: زه تاسو ته وصيت کوم چې د الله څخه وويرېږئ او تاسو ته داوريدو او اطاعت کولو وصيت کوم اګر که تاسو ته د يو حبشي غلام د اطاعت کولو حکم وشي په تاسو کې چې څوک زما نه وروسته ژوندي پاته شي هغه به لوی اختلاف وويني په داسې حالت کې پر تاسو لازمه ده چې زما د نورو هدايت يافته خلفاء راشدينو طريقه په ټينګه ونيسئ پر هغه طريقه يقين ولرئ او هغه د زامې په غاښونو سره ټينګه ونيسئ او تاسو په دين کې د نوي شي پيدا کولو څخه ځان وژغورئ ځکه چې هره نوې خبره بدعت دی او هر بدعت ګمراهي ده.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسلم: «من رأى من أميره ما يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شبرًا فَيَمُوت إِلَّا مَاتَ مِيتَة جَاهِلِيَّة». متفق عليه[1]

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په تاسو کې چې څوک د خپل حاکم د لوري داسې خبره ووينې چې پر هغه ښه نه لګيږي نو صبر دې وکړي ځکه چې څوک د ډلې څخه يوه لوېشت بېل شو او په دې حال کې مړ شو نو د هغه مرګ به د جاهليت مرګ وي.

(۱) مشکوة المصابيح: ٢/ ١٠٨٦، رقم الحديث: ٣٦٦٨، وأخرجه أيضا أحمد: ١/ ٣١٠، رقم الحديث: ٢٨٢٦، وأبو يعلى: ٤/٢٣٤، رقم الحديث: ٢٣٤٧، والطبراني: ١٢/ ١٦٠، رقم الحديث: ١٢٧٥٩.

يـو اتيايمـه عقيـده: مـوږ يووالـي او اتفـاق تـه د حـق او صداقـت پـه سـترکه کـورو او تفرقـې تـه د باطـل او عـذاب پـه سـترکه کـورو.(١)

لقوله تعالى:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا.(٢)

ژباړه: او منګولې ولګوئ (اې مؤمنانو!) پـه رسـۍ د الله (چې قرآن دی) ټول او مه سره مختلف کيږئ (وروسته له اسلامه).

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ(٣)

ژباړه: او مه کيږئ تاسې پـه شان د هغو کسانو چې سره جلا (جدا) شول او اختلاف (جګړې) يې وکړې د دين پـه اصولو کې وروسته لـه هغـه چې راغلي وو دوی تـه دلائـل ښکاره (د اسلام د حقيقت) او دا (متفرقـان، مختلفـان مقـرر دي) دوی تـه عـذاب ډېر لوی (د دوزخ).

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ.(٤)

ژباړه: بې شکه هغه کسان چې تـار پـه تـار کړی يې دی دين خپل (چې ځينې يې مني او ځينې يې نه مني) او شول دوی فرقې فرقې، نه يې تـه لـه دوی نه پـه هيڅ شي کې (يعني هيڅ ورتـه مه کوه) بې شکه هم دا خبره ده چې امر (کار) د دوی (سپارلی شوی دی) الله تـه بيا بـه خبر کړي (الله ﷻ) دوی پـه هغـه چې وو دوی چې کـول بـه يې.

(١) ونرى الجماعة حقا وصوابا، والفرقة زيغا وعذابا. العقيدة الطحاوية ص: ٣١.
(٢) سورة آل عمران: ١٠٣.
(٣) سورة آل عمران: ١٠٥.
(٤) سورة الأنعام: ١٥٩.

ولما روي:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلم: «من رأى من أميره ما يكْرهُهُ فلْيصْبِرْ فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شبرًا فَيَمُوت إِلَّا مَاتَ ميتَة جَاهِلِيَّة». متفق عليه (١)

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: په تاسو کې چې څوک د خپل حاکم د لوري داسې خبره ووينې چې پر هغه ښه نه لګيږي نو صبر دې وکړي ځکه چې څوک د ډلې څخه يوه لوېشت بېل شو او په دې حال کې مړ شو نو د هغه مرګ به د جاهليت مرګ وي.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ أَوْ اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالنَّصَارَى مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً». (٢)

ژباړه: له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: يهود يو اويا يا دوه اويا ډلې شوې او عيسايان هم همداسې، او زما امت به په درې اويا ډلو باندې تقسيم شي.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمَّتِي مَا أَتَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ حَذْوَ النَّعْلِ بِالنَّعْلِ حَتَّى إِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ أَتَى أُمَّهُ عَلَانِيَةً لَكَانَ فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذَلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمن هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وأصحابي». رَوَاهُ التِّرْمِذِيّ (٣)

ژباړه: له حضرت عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: زما په امت کې به داسې زمانه راشي لکه څرنګه چې په بني اسرائيلو کې راغلې وه بلکل داسې درست او سم لکه څرنګه چې څپلې په دواړو پښو برابرې وي تر دې چې په بني اسرائيلو کې که يو چا په څرګنده د خپلې مور سره

(١) مشكوة المصابيح: ٢/ ١٠٨٦، رقم الحديث: ٣٦٦٨، وأخرجه أيضا أحمد: ٣١٠/١، رقم الحديث: ٢٨٢٦، وأبو يعلى: ٢٣٤/٤، رقم الحديث: ٢٣٤٧، والطبراني: ١٢/ ١٦٠، رقم الحديث: ١٢٧٥٩، والدارمي: ١٤٣/٢، رقم الحديث: ٢٥١٩، والبيهقي: ٨/ ١٥٧، رقم الحديث: ١٦٣٩٣، وأبو عوانة: ٤٢٣/٤، رقم الحديث: ٧١٧٨.

(٢) سنن الترمذي: ٢٥/٥، رقم الحديث: ٢٦٤٠، وأخرجه أيضا أبو داود: ٤/ ١٩٧، رقم الحديث: ٤٥٩٦.

(٣) مشكوة المصابيح: ٦١/١، رقم الحديث: ١٧١.

بد فعلي کړي وي نو زما په امت کې به هم داسې خلک وي چې داسې به کوي او د بني اسرائيلو قوم به په دوه اويا ډولو ويشلی وي او زما قوم به پر دري اويا ډلو ويشلی وي چې په هغو کې به يوه ډله جنتي او پاته ټولې ډلې به دوزخي وي صحابه کرامو پوښتنه وکړه اې د الله رسوله! جنتي ډله به کومه يوه وي؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هغه ډله پر کوم چې زه او زما اصحاب دي.

دوه اتيايمه عقيده: موږ باور لرو چې حج او جهاد د مسلمانو اميرانو په مشري (هغوی که صالحان وي که ناصالح وي) تر قيامته پورې دوام لري او هيڅ شی يې نه باطلوي. (۱)

لما روي:

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «ليحجن البيت وليعتمرن بعد خروج يأجوج ومأجوج». (۲)

ژباړه: له ابو سعيد خدري رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: د ياجوج او ماجوج له راوتلو وروسته به هم هرومرو د بيت الله حج کيږي دغه راز هرومرو به عمره کيږي.

عن جابر بن عبد الله، يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق ظاهرين إلى يوم القيامة». (۳)

ژباړه: له حضرت جابر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: زما په امت کې به يوه ډله تل د حق لپاره جنګ کوي او تر قيامته پورې به د دښمنانو پر ملک غلبه تر لاسه کوي.

---

(۱) والحج والجهاد ماضيان مع أولي الأمر من المسلمين برهم وفاجرهم إلى قيام الساعة لا يبطلهما شيء ولا ينقضهما. العقيدة الطحاوية ص: ۲۵.

(۲) صحيح البخاري: ۲/ ۱۴۹، رقم الحديث: ۱۵۹۳.

(۳) صحيح مسلم: ۳/ ۱۵۲۴، رقم الحديث: ۱۹۲۳.

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: والجهادُ ماضٍ منذ بعثني الله إلى أن يقاتلَ آخِرُ أمتي الدجالَ، لا يبطِلُه جَوْر جائرٍ، ولا عَدل عادلٍ.(١)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: له کومې ورځې څخه چې زه الله پاک رالیږلی یم جهاد به همیشه جاري وي تر دې چې د دې امت آخري (ډله یا سړی) به دجال ووژني، نه به یې د يو ظالم ظلم جهاد بند کړي او نه به یې د يو منصف انصاف.

دري اتيايمه عقيده: د انصاف کوونکو او امانت داره خلکو سره مينه لرو او د ظلم کوونکو او خيانت کوونکو خلکو څخه کرکه لرو.(٢)

لقوله تعالی:

فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ.(٣)

ژباړه: پس صلح او روغه وکړئ تاسې په منځ د دوی کې، او عدل او انصاف کوئ تاسې (اې مؤمنانو! په هر کار کې) ځکه چې بې شکه الله تعالی دوست لري عدل او انصاف کوونکی (په قول او فعل کې).

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ.(٤)

ژباړه: بې شکه چې الله نه خوښوي هر خيانتګر (له خالق او مخلوقاتو سره او) ناشکره.

---

(١) سنن أبي داود: ٤/ ١٨٤، رقم الحديث: ٢٥٣٢، وأخرجه أيضا البيهقي: ٩/ ١٥٦، وسعيد بن منصور: ٢/ ١٧٦، رقم الحديث: ٢٣٦٧، وأبو يعلى: ٧/٢٨٧، والديلمي: ٢/٨٦، رقم الحديث: ٢٤٥٦.

(٢) ونحب أهل العدل والأمانة، ونبغض أهل الجور والخيانة. العقيدة الطحاوية ص: ٢٤.

(٣) سورة الحجرات: ٩.

(٤) سورة الحج: ٣٨.

ولما روي:

عن أبي أمامة، عن رسول الله -صلى الله عليه وسلم- أنه قال: «من أحب لله، وأبغض لله، وأعطى لله، ومنع لله، فقد استكمل الإيمان».(١)

ژباړه: له حضرت ابو امامه رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: چا چې د الله لپاره مینه وکړه او د الله لپاره یې بغض وکړ او د الله لپاره یې ورکړه وکړه او د الله لپاره یې بندیز وکړ نو هغه خپل ایمان پوره کړ.

وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يكره أن يلقى فِي النَّارِ». متفق عليه(٢)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: درې شیان داسې دي چې په یو چا کې پیدا شي نو هغه به د ایمان خوند ترلاسه کړي: ۱ـ هغه سړی چې خدای او رسول د ټولو څخه زیات عزیز او محبوب ګڼي. ۲ـ هغه سړی چې د یو بنده سره یوازې د الله د رضا لپاره محبت لري. ۳ـ هغه سړی چې د کفر د تیارو وروسته خدای پاک ورته د اسلام نورانیت په برخه کړی وي او هغه بیا کفر ته ستنیدل داسې بد ګڼي لکه څرنګه چې دا خبره بده ګڼي چې هغه په اور کې وغورځول شي.

---

(١) سنن أبي داود: ٦٩/٧، رقم الحديث: ٤٦٨١.

(٢) مشكوة المصابيح: ١/ ١٠، رقم الحديث: ٨.

پر برزخ او قيامت ايمان

ځلور اتيايمه عقيده: قبر د جنت له باغونو څخه يوه باغچه ده او يا د اور له کندو څخه يوه کنده ده. (١)

لما روي:

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه قال: «إنما القبر روضة من رياض الجنة أو حفرة من حفر النار». (٢)

ژباړه: له رسول کريم ﷺ څخه روايت دی چې: قبر د جنت له باغونو څخه يو باغچه ده يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

پنځه اتيايمه عقيده: مړو پر بيا راژوندي کېدلو، د قيامت پر ورځ، د عملونو په بدله او الله ﷻ ته پر وړاندې کېدلو، پر حساب، د عمل نامو پر لوستلو، پر اجر او عذاب، پر پل صراط او د اعمالو پر تللو ايمان لرو. (٣)

لقوله تعالى:

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِ الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (٤)

ژباړه: دغه (راز راز (قسم قسم) پيدا کول او ژوندي کول) په سبب د دې دی چې بې شکه الله هم دی دی حق (ثابت موجود دائم) او بې شکه دی ژوندي کوي مړي (د نطفې او د ځمکې د ژوندي کولو په شان) او بې شکه الله په هر شي (چې اراده وکړي) ښه قادر دی.

(١) والقبر روضة من رياض الجنة أو حفرة من حفر النيران. العقيدة الطحاوية ص: ٢٥.
(٢) سنن الترمذي: ٤/ ٦٤٠، رقم الحديث: ٢٤٦٠.
(٣) ونؤمن بالبعث وجزاء الأعمال يوم القيامة والعرض والحساب وقراءة الكتاب والثواب والعقاب والصراط والميزان. العقيدة الطحاوية ص: ٢٦.
(٤) سورة الحج: ٦.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ. (۱)

ژباړه: (یاد کړه اې محمده!) هغه ورځ چې ژوندي به پورته کړي الله دوی ټول له قبورو پس خبر به کړي (الله ﷻ) دوی په هغو کارونو باندې چې کړي یې وي، شمېرلي ساتلي دي هغه (اعمال) الله او هېر کړي دي هغوی (هغه اعمال) او الله پر هر شي باندې ښه شاهد ښه خبردار دی (نو وربه کړي دوی ته جزاء موافقه).

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ. (۲)

ژباړه: هغه ورځ چې وبه دریږي خلک لپاره (د احکام) د رب د ټولو مخلوقاتو.

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ. (۳)

ژباړه: بې شکه چې قیامت خامخا راتلونکی دی نشته هیڅ شک په (راتللو د) دغه (قیامت) کې ولیکن زیاتره د خلکو ایمان نه راوړي (په قیامت او تصدیق یې نه کوي).

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ. (۴)

ژباړه: پس هغه څوک چې عمل کوي په اندازه د یوې ذرې د خیر نیکي نو وبهویني (جزاء د هغه) او هر هغه څوک چې عمل کوي په اندازه د یوې ذرې د شر بدي نو وبه ویني (سزاء د هغه).

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ. (۵)

ژباړه: په دغه ورځ کې به تاسې حاضر وړاندې کړل شئ (الله ته سره د حساب) پټه

(۱) سورة المجادلة: ۶.
(۲) سورة المطففين: ۶.
(۳) سورة الغافر: ۵۹.
(۴) سورة الزلزلة: ۷،۸.
(۵) سورة الحاقة: ۱۸.

به نه پاتې کيږي له (اعمالو د) تاسې هيڅ يوه پټه خبره.

وَعُرِضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّن نَّجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا.(١)

ژباړه: او وړاندې به کړی شي دوی په رب ستا صف صف (او وبه ويلی شي دغو صفوفو ته) خامخا په تحقيق راغلئ تاسې مونږ ته (يوازې لغړ بربنډ) لکه چې پيدا کړي وئ مونږ تاسې ړومبی ځلې (له خپلې موره په دې شان) بلکې ګمان کاوه تاسې (اې منکرينو د بعث) چې وبه نه ګرځوو مونږ تاسې ته ځای او وقت د وعدې.

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا.(٢)

ژباړه: نو ژر ده چې حساب به وکړی شي له ده سره حساب اسان.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ.(٣)

ژباړه: اې ربه زمونږ! ببښنه وکړې ماته او مور او پلار زما ته او مؤمنانو ته په هغه ورځ (د قيامت کې) چې قائميږي حساب.

وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا.(٤)

ژباړه: او هر انسان لازم کړی دی مونږ له ده سره عمل د ده په غاړه د ده کې، او راوبه باسو ده ته په ورځې د قيامت کې يو کتاب (ليکلی شوی) چې يو ځای به شي وبه ويني هغه غوړيدلی.

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا.(٥)

---

(١) سورة الكهف: ٤٨.
(٢) سورة الانشقاق: ٨.
(٣) سورة ابراهيم: ٤١.
(٤) سورة الاسراء: ١٣.
(٥) سورة الكهف: ٤٩.

ژباړه: او کیښودلی به شي کتاب (اعمالنامې په لاسونو د خلکو) پس ګورې به ته ګناهګاران ویریدونکي له هغه نه چې پکې (لیکلي) دي له (ګناهونو)، او وایي به اې هلاکه زمونږ (راشه دغه دې وقت دی) څه حال دی د دې اعمال نامې (زمونږ) چې نه پریږدي (ګناه) وړه او نه لویه (ګناه زمونږ) مګر چې حساب کړي یې دي هغه (ټولې).

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.[1]

ژباړه: (شته) لپاره د هغو کسانو چې نیکې یې کړې (ایمان یې راوړی) نیکه (جزا جنت) او زیادت (له اجره هم شته) او نه به پټوي مخونه د دوی هیڅ تور ګرد او غبار، او نه هیڅ ذلت (رسوایي) دغه (محسنان) صاحبان د جنت دي، هم دوی په دغه جنت کې تل او سیدونکي دي، او هغه کسان چې کسب یې کړی دی د بدو (لکه کفر او نفاق) جزا د بدي (د دوی) په قدر د بدي د دوی (نه ترې زیاته) او پټوي به دوی لره ذلت (رسوایي)، نه به وي دوی له (عذابه د) الله هیڅ ساتونکی، ګواکې پټ کړی شوي دي مخونه د دوی په قطعو (ټوټو) د شپې سره په داسې حال کې چې تک تور به وي، دغه (مسیئان) صاحبان د اور (د دوزخ) دي هم دوی په دغه دوزخ کې تل اوسیدونکي دي.

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا.[2]

ژباړه: او نشته هیڅوک له تاسې مګر چې دی وارديدونکی ننوتونکی دی دغه ته (دوزخ ته چې مؤمن په صراط تیریږي او کافر ترې لویږي) دی (دغه عبور علی النار) په رب ستا یقیني حکم پرې کړی شوی.

(۱) سورة یونس: ۲۷، ۲۶.

(۲) سورة مریم: ۷۱.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ.(۱)

ژباړه: او تول (د عملونو) په دغې ورځې کې حق (او برابر) دی (لپاره د قطع د عذر) نو هر چا چې درانه وختل تولونه (یا تللی شوي نیک عملونه) د ده نو دغه کسان هم دوی دي په مراد رسیدلي (بریالي) او د هر چا چې سپک وختل تولونه (یا تلل شوي بد عملونه) د ده (یعني له نظره ولوید) نو دغه کسان هغه دي چې زیان رسولی دی دوی نفسونو (ځانونو) خپلو ته (په رسولو یې اورته) په سبب د هغه چې وو دوی چې په آیتونو زمونږ به یې ظلم (او ترې انکار به یې) کاوه.

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ.(۲)

ژباړه: او کېږدو تلې د انصاف لپاره د (اهل د) ورځې د قیامت پس ظلم به ونه کړی شي په هیڅ نفس د هیڅ شي (هیڅ)، او که وي (دغه عمل) په قدر د یوې دانې سپیلني، اوري نو رابه وړو دغه (دانه) او بس یو مونږ حساب کوونکي (یا ساتونکي د بنده ګانو د اعمالو).

ولما روي:

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ أَحَدٌ يُحَاسَبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا هَلَكَ». قلتُ: أَوَ ليسَ يقولُ اللهُ: (فسوْفَ يُحاسَبُ حسابا يَسِيرا) فقَالَ: «إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرْضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوقِشَ فِي الْحساب يهلكُ». مُتَّفق عَلَيْهِ(۳)

ژباړه: له حضرت عایشې رضي الله عنها څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: د قیامت په ورځ چې د چا څخه حساب واخیستل شي هغه هلاک شو، ما عرض وکړ: آیا الله تعالی دا نه دي فرمایلي چې آسان حساب به ورسره وکړل شي؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: دا اسان حساب یوازې بیان دی چې په دې کې به یو ډول سختي نه

(۱) سورة الأعراف: ۸، ۹.
(۲) سورة الأنبياء: ۴۷.
(۳) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۵۳۹، رقم الحديث: ۵۵۴۹.

وي مګر د چا سره چې حساب کې سختي وشي هغه هلاک شو.

عن أبي سعيد الخدري – في حديث طويل–: ثُمَّ يُضْرَبُ الجِسْرُ عَلَى جَهَنَّمَ وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ. متفق عليه[1]

ژباړه: له حضرت ابو سعيد خدري رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کې روايت دي: بيا به د دوزخ سربېره پل صراط کېښودلی شي او د شفاعت اجازه به ورکړل شي.

شپږ اتيايمه عقيده: جنت او دوزخ پخوا پيدا شوي دي، هيڅکله به فنا او له منځه ولاړ نه شي، او دا چې الله ﷻ د انسانانو له پيدايښت څخه مخکې جنت او دوزخ پيدا کړي دي او د هغوی لپاره يې انسانان پيدا کړي دي، نو څوک به له دوی څخه د الله ﷻ په اراده او فضل سره جنت ته ځي او څوک به له دوی څخه د الله ﷻ په عدل سره دوزخ ته ځي او ټول په دنيا کې هغه اعمال سرته رسوي د کوم لپاره چې پيدا شوي دي او ټول به خپل خپل ځای ته ستنيږي د کوم ځای لپاره چې پيدا شوي دي.[2]

لقوله تعالى:

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ.[3]

ژباړه: او تلوار وکړئ په طرف د (هغو اعمالو چې سبب د) مغفرت د رب ستاسې او (سبب د دخول د) جنت (دي) چې پلنوالی د هغه (لکه پلنوالی د) آسمانونو او ځمکې دی تيار کړی شوی دی دغه (جنت) لپاره د پرهيزګارانو.

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۵۵۰، رقم الحديث: ۵۵۷۹.
(۲) والجنة والنار مخلوقتان لا تفنيان أبدا ولا تبيدان وإن الله تعالى خلق الجنة والنار قبل الخلق وخلق لهما أهلا فمن شاء منهم إلى الجنة فضلا منه ومن شاء منهم إلى النار عدلا منه وكل يعمل لما قد فرغ له وصائر إلى ما خلق له. العقيدة الطحاوية ص: ۲۶.
(۳) سورة آل عمران: ۱۳۳.

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ.(۱)

ژباړه: پس که ونه کړی شو تاسې (دا کار) او له سره یې ونه کړی شئ پس وساتئ تاسې (ځانونه) له هغه اوره چې خس (خشاک) د هغه بنیاد مان او تیږې دي چې تیار کړی شوی دی (دا اور) لپاره د کافرانو.

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ * خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ.(۲)

ژباړه: زیری کوي په دوی رب د دوی په رحمت سره له جانبه خپله او په رضامندي سره او په جنتونو سره چې وي به دوی ته په دغو (جنتونو) کې نعمتونه همیشه (دائم بلا انقطاع) حال دا چې همیشه به وي دوی په دغو (جنتونو) کې تل تر تله بې شکه الله هم ده سره دی اجر (ثواب) ډېر لوی.

يُرِيدُونَ أَن يَخْرُجُواْ مِنَ النَّارِ وَمَا هُم بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ.(۳)

ژباړه: اراده به کوي (غواړي به) دوی چې ووځي دوی له اوره (د دوزخ) حال دا چې نه به وي دوی وتونکي له هغه اوره، او شته دوی لره عذاب دائم (بې انتهاء بلا انقطاع).

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى.(۴)

ژباړه: بې شکه سعي (عملونه) ستاسې خامخا راز راز (قسم قسم) دي (چې ځیني طاعت کوي او ځیني معصیت) نو هر هغه څه چې ورکړه یې کوله (د مال) او وېرېده (له الله) او یقین کړی و په ښه کلمه (د ایمان) نو ژر ده چې تیار به یې

(۱) سورة البقرة: ۲۴.
(۲) سورة التوبة: ۲۱، ۲۲.
(۳) سورة المائدة: ۳۷.
(٤) سورة الليل: ۴-۱۰.

کړو لپاره د لارې آسانې (د شريعت) او هر څه هغه چې بخيلي يې وکړله (په اداء د حقوقو) او بې پروايي يې وکړله (له الله) او دروغ يې وګڼله ښه کلمه (د ايمان) نو ژر ده چې تيار به يې کړو لپاره د لارې سختې (د بدعملي).

ولما روي:

عن عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ قَالَ: «ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفَةِ جَهَنَّمَ فَيَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا وَاللَّهِ لَتُمْلَأَنَّ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٌ مِنَ الزحام». رَوَاهُ مُسلم. (۱)

ژباړه: له حضرت عتبه بن غزوان رضي الله عنه څخه روايت دی چې موږ ته وويل شول (يعني د رسول الله ﷺ حديث بيان کړل شو) که د دوزخ د غاړې څخه يوه ډبره وويشتل شي نو هغه به په اويا کاله کې د دوزخ بيخ ته ونه رسيږي او په الله ﷻ مې دې قسم وي د دوزخ دا ژوروالی به ډک شي او زموږ په وړاندې ذکر شو چې د جنت دروازې د دواړو تنبو په منځ کې به د څلويښتو کلونو د مزل فاصله وي او يوه ورځ به داسې وي چې جنت به د خلکو څخه ډک وي.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلم قَالَ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». متفق عليه (۲)

له حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: هر کله چې ستاسو څخه يو څوک مړ شي نو په قبر سهار او ماښام هغه ته خپل ځای ښودل کيږي يعني جنتي ته جنت او دوزخي ته دوزخ ښودل کيږي او هغه ته ويل کيږي چې دا ستا ځای دی تر هغه وخته پورې انتظار کوه چې الله پاک دې د قيامت په ورځ راپورته کړي او هلته دې واستوي.

---

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۵۶۶، رقم الحديث: ۵۶۲۹.
(۲) مشكوة المصابيح: ۴۵/۱، رقم الحديث: ۱۲۷.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَنْ يُنْجِيَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ» قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا واغْدُوا وروحوا وشيءٌ من الدُّلْجَةِ والقَصدَ القصدَ تبلغوا». متفق عليه(۱)

ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: نجات نه شي ورکولی هيچا ته د هغه عمل، صحابه کرامو پوښتنه وکړه: اې د الله رسوله! تاسو هم نه؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: هو، زه هم نه، پرته د دې څخه چې د الله تعالی رحمت ما په غېږ کې واخلي، له دې کبله تاسو ته په کار ده چې خپل اعمال سم کړئ او ميانه روي غوره کړئ او سهار ماښام او څه برخه د شپې په تېرېدو سره عبادت کوئ او په هر کار کې ميانه روي غوره کړئ نو خپل مقصد به تر لاسه کړئ.

عَن عَليّ رَضِي الله عَنهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَة فِي بَقِيع الْغَرْقَد فَأَتَانَا النَّبِي صلى الله عَلَيْهِ وَسلم فَقعدَ وقعدنا حوله وَمَعَهُ مخصرة فنَكس فَجعل ينكت بمخصرته ثمَّ قَالَ مَا مِنْكُم من أحد مَا من نفس منفوسة إِلَّا كتب مَكَانهَا من الْجنَّة وَالنَّار وَإِلَّا قد كتب شقية أَو سعيدة فَقَالَ رجل يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدع الْعَمَل فَمن كَانَ منا من أهل السَّعَادَة فسيصير إِلَى عمل أهل السَّعَادَة وَأما من كَانَ منا من أهل الشقاوة فسيصير إِلَى عمل أهل الشقاوة قَالَ أما أهل السَّعَادَة فييسرون لعمل السَّعَادَة وَأما أهل الشقاوة فييسرون لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ ثُمَّ قَرَأَ (فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصدق بِالْحُسْنَى) الآية. متفق عليه(۲)

ژباړه: له حضرت علي رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: په تاسو کې هيڅوک داسې نشته چې د هغه ځای جنت يا دوزخ کې نه وي ليکل شوی خلکو عرض وکړ: اې د الله رسوله! نو بيا مونږ د خپل تقدير په دې نوشته باور وکړو او اعمال ولې نه پرېږدو؟ نبي کريم ﷺ وفرمايل: عمل کوئ ځکه چې کوم سړی د کوم کار لپاره پيدا شوی دی هغه شی د هغه لپاره آسان کړل شوی دی يعني کوم سړی چې نيک بخت دی د هغه لپاره د نيک بختي کارونه آسان

(۱) مشكوة المصابيح: ۲/۷۳۲، رقم الحديث: ۲۳۷۱.
(۲) مشكوة المصابيح: ۱/۳۱، رقم الحديث: ۸۵، وأخرجه أيضا أحمد: ۱/ ۱۲۹، رقم الحديث: ۱۰۶۷، وأبو داود: ۴/۲۲۲، رقم الحديث: ۴۶۹۴، والترمذي: رقم الحديث: ۳۳۴۴، وأبو يعلى: ۱/۴۳۷، رقم الحديث: ۵۸۲.

کیږي او څوک چې بد بخت دی د هغه لپاره د بد بختي کارونه آسانه کیږي، له دې وروسته نبي کريم ﷺ دا آيت ووايه: نو هر هغه څه چې ورکړه یې کوله (د مال) او وېرېده (له الله) او یقین کړی و په ښه کلمه (د ایمان).

اووه اتیایمه عقیده: موږ د قیامت په علاماتو، لکه: د دجال په راتلو، د یأجوج او مأجوج په راوتلو، له اسمانه د عیسی ابن مريم علیه السلام په راکښته کېدلو، د مغرب (لوېدیځ) له لوري د لمر په راختلو او دابة الارض په راوتلو ایمان لرو.[1]

لقوله تعالى:

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا.[2]

ژباړه: پس انتظار نه کوي دوی مګر د قیامت چې رابه شي دوی ته ناڅاپه نو په تحقیق راغلي دي علامې نښې د هغه (قیامت).

حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَاوَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ.[3]

ژباړه: تر هغه پورې کله چې پرانیستلی شي یاجوج وماجوج (او دیوال یې له منځه لرې شي) او دوی له هرې لوړې (وچتې) ځخه ګړندي راکوزیږي او نژدې شوه وعده حقه (قیامت) پس ناڅاپه قصه دا ده چې تیغې (بوټې به وتلې پاتې وي ستر ګې د هغو کسانو چې کافران شوي دي (او وایې به) اې هلاکه زمونږ راحاضر شه دغه دې وخت دی په تحقیق وو مونږ په غفلت کې له دغې ورځې (له حقې وعدې په دنیا کې) بلکې وو مونږ ظالمان (په خپل ځان په کفر سره).

---

(١) ونؤمن بأشراط الساعة منها: خروج الدجال ونزول عيسى ابن مريم عليه السلام من السماء ونؤمن بطلوع الشمس من مغربها وخروج دابة الأرض من موضعها.العقيدة الطحاوية ص: ٣١.

(٢) سورة محمد: ١٨.

(٣) سورة الأنبياء: ٩٦، ٩٧.

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا.[١]

ژباړه: بلکې پورته کړی و دی الله طرف خپل ته، او دی الله ښه قوي غالب (د احکامو په انفاذ) ښه حکمت والا (چې هر کار په تدبیر او مصلحت کوي) او نشته هیڅوک له اهل د کتابه مگر قسم دی هرومرو چې ایمان به راوړي دوی خامخا (په وخت د نزعې خپلې په وخت د نزول د عیسی علیه السلام) پر دغه (عیسی علیه السلام) په خوا له مرگه د ده څخه او په ورځ د قیامت کې به وي (عیسی علیه السلام) پر دوی باندې شاهد (چې یهودانو ونه منلم او نصرانیانو «ابن الله» وبللم).

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ.[٢]

ژباړه: او کله چې واقع ثابت شي خبر د عذاب پر دغو (بني آدمانو او نژدې شي قیامت پر دوی) نو راوبه باسو مونږ دوی ته یوه دابه (ژوندی خوځیدونکی تلونکی) له ځمکې چې خبرې به کوي دغه (دابه) له دوی سره چې بې شکه دا خلک وو چې په دلائلو (د قدرت الوهیت) زمونږ به یې یقین نه کاوه.

ولما روي:

قَالَ ابْنُ عُمَرَ: ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّاسِ، فَأَثْنَى عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَّالَ فَقَالَ: «إِنِّي أُنْذِرُكُمُوهُ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أَنْذَرَهُ قَوْمَهُ، لَقَدْ أَنْذَرَهُ نُوحٌ قَوْمَهُ، وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ، تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرُ، وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ».[٣]

ژباړه: عبد الله بن عمر رضي الله عنهما وایې: رسول الله ﷺ د خلکو په منځ کې ودرېد د الله تعالی حمد او ثناء یې بیان کړه چې د هغې هغه مستحق دی، بیا یې د دجال ذکر وکړ او ویې فرمایل: زه تاسو د دجال څخه ویروم او هیڅ یو نبي داسې نه دی

(١) سورة النساء: ١٥٨، ١٥٩.
(٢) سورة النمل: ١٨٢.
(٣) صحيح البخاري: ٧١/٤، رقم الحديث: ٣٠٥٧، وأخرجه أيضا الترمذي: ٥٠٨/٤، رقم الحديث: ٢٢٣٥.

تیر شوی چې هغه خپل قوم د دجال څخه نه وي ویرولی البته تر ټولو مخکې حضرت نوح علیه السلام خپل قوم د هغه څخه ویرولی و مګر زه د دجال په اړه تاسو ته هغه خبره کوم چې هیڅ یو نبي تر ننه پورې خپل قوم ته نه ده کړې او هغه دا چې تاسو خبردار اوسئ چې دجال یو سترګی دی او الله یو سترګی نه دی.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسلم قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ وَحَتَّى يبْعَث دجالون كذابون قريب مِنْ ثَلَاثِينَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ وَحَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَيظْهر الْفِتَن وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ وَحَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْمَالُ فَيَفِيضَ حَتَّى يُهِمَّ رَبَّ الْمَالِ مَنْ يقْبَلُ صدقته وَحَتَّى يَعْرِضَهُ فَيَقُولُ الَّذِي يعرضه عَلَيْهِ: لَا أَرَبَ لِي بِهِ وَحَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُنْيَانِ وَحَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ وَحَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَآهَا النَّاسُ آمَنُوا أَجْمَعُونَ فَذَلِكَ حِينَ (لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا) وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ ثَوْبَهُمَا بَيْنَهُمَا فَلَا يَتَبَايَعَانِهِ وَلَا يَطْوِيَانِهِ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدِ انْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِقْحَتِهِ فَلَا يَطْعَمُهُ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يُلِيطُ حَوْضَهُ فَلَا يَسْقِي فِيهِ وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أُكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلَا يطْعمها». مُتَّفق عَلَيْهِ[1]

ژباړه: له حضرت ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: نه به قائمیږي قیامت تر هغه وخته پورې تر څو چې دوې لویې ډلې په خپل منځ کې جګړه ونه کړي د دغه ډلو په منځ کې به سخته جګړه وي او د دواړو به یوه دعوه وي (یعني دواړه ډلې به مسلمانې وي) او قیامت به تر هغه وخته پورې نه قائمیږي تر څو پورې چې دجالان فساد کوونکي او چم بازه خلک پیدا نه شي چې پر الله ﷻ او رسول علیه السلام باندې دروغ وایي د دوی شمیر به دیرشو نژدې وي په هغوی کې به د هر یوه دا خیال وي چې هغه د الله رسول دی، او قیامت به تر هغه وخته پورې نه قائمیږي تر څو پورې چې علم پورته نه شي، ډېرې زلزلې رانه شي او تر څو پورې چې زمانه نژدې نه شي (برکت د زماني به ولاړ شي د خلکو عمرونه به کم شي) او ترڅو پورې چې فتنې ظاهرې نه شي او تر څو پورې چې هرج یعني قتل واقع نه شي او تر څو پورې چې مال او دولت دومره زیات نه شي چې مال

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۴۹۰، رقم الحديث: ۵۴۱۰.

خيرات اخيستونكي په لټولو كې پرېشانه شي او كوم سړي ته چې صدقه والابه د هغه به ورته وايي چې ما ته د دې حاجت او ضرورت نشته (د امام مهدي وركوي زمانه كې به خلكو سره دومره مال وي چې هيڅ محتاج به پاته نه شي چې د بل په زكات قبول كړي) او قيامت به تر هغه وخته پورې نه راځي تر څو پورې چا خلك په اوږده او پراخ عمارتونو فخر ونه كړي او ترڅو پورې چې يو سړى د چې قبر سره په تيريدو سره دا ونه وايي چې زه دده پر ځاى واى او تر څو پورې چې لمر د مغرب څخه راونه خيږي، كله چې لمر له مغرب څخه را وخيږي او خلك يې ويني نو ټول به ايمان راوړي خو دا به هغه وخت وي چې د چا ايمان راوړل به ګټه نه وركوي تر څو پورې چې هغه مخكې ايمان نه وي راوړى او نه به يو نيك كار كول ګټور وي تر څو پورې چې د وړاندې څخه يې يو نيك كار نه وي كړى او البته قيامت به په داسې حال كې قائم شي چې دوو كسانو به د رانيولو او خرڅولو لپاره جامه خلاصه كړي وي او هغوى به نه وي خرڅه كړي او نه به يې رانغښتې وي چې قيامت به راشي، البته په داسې حال كې به قيامت قائم شي چې يو سړى به د خپلې اوښې شيدې لوښلې وي او هغه به يې څښلي نه وي چې په دغه وخت كې به قيامت راشي او البته په داسې حال كې به قيامت راشي چې يو سړى به د خپل حوض جوړونه كوي چې په هغه كې په خپلو حيواناتو باندې اوبه وڅښي او هغه به لا اوبه وركړي نه وي چې په دغه وخت كې به قيامت راشي او په داسې حال كې به قيامت قائم شي چې په يو سړي به خولې ته ګوله پورته كړي وي او هغه به ونه خوړى شي چې قيامت به راشي.

عَنْ حذيفةَ بن أسيد الْغِفَارِيِّ قَالَ: اطَّلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ. فَقَالَ: «مَا تَذْكُرُونَ؟» . قَالُوا: نَذْكُرُ السَّاعَةَ. قَالَ: «إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرَوْا قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَذَكَرَ الدُّخَانَ وَالدَّجَّالَ وَالدَّابَّةَ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَنُزُولَ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ وَيأْجُوجَ وَمأْجوجَ وَثَلَاثَةَ خُسُوفٍ: خَسْفٌ بِالْمَشْرِقِ وَخَسْفٌ بِالْمَغْرِبِ وَخَسْفٌ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ «. وَفِي رِوَايَةٍ: «نَارٌ تَخْرُجُ مِنْ قَعْرِ عَدَنَ تَسُوقُ النَّاسَ إِلَى الْمَحْشَرِ» . وَفِي رِوَايَةٍ فِي الْعَاشِرَةِ «وَرِيحٌ تُلْقِي النَّاسَ فِي الْبَحْرِ». رَوَاهُ مُسلم (۱)

ژباړه: له حضرت حذیفه بن اسید الغفاري رضي الله عنه څخه روایت دی چې موږ د قیامت ذکر کولو چې رسول الله ﷺ زموږ طرف ته وکتل او ویې فرمایل: چې تاسو څه بحث کوئ؟ موږ وویل: د قیامت خبرې کوو، هغوی وفرمایل چې: قیامت به تر هغه وخته پورې نه راځي تر څو پورې چې تاسو لس نښې ونه وینئ د دې څخه وروسته رسول الله ﷺ د هغو نښو ذکر وکړ او ویې فرمایل: دود چې په مشرق او مغرب کې به تر ځلویښتو ورځو پورې خپرېږي، دجال، دابه (د دابة الارض ظهور، دابة الارض یو حیوان دی چې شپېته ګزه اوږد د هغه سره به د حضرت موسی علیه السلام امسا او د حضرت سلیمان علیه السلام ګوتمۍ وي په ځغاسته کې به هیڅوک د هغه مقابله نه شي کولای هغه به پر مؤمن د موسی علیه السلام امسا ووهي او د هغه پر مخ به «مؤمن» ولیکل شي او د کافر پر مخ به مهر لګولو سره کافر ولیکي) د لمر د مغرب څخه راختل، د عیسی ابن مریم علیه السلام نازلیدل، یاجوج او ماجوج، پر دریو ځایونو باندې د ځمکې خسف: یو په مشرق کې، دویم په مغرب کې او دریم په په جزیرة العرب کې، او په آخر کې به یو اور له یمن څخه راووځي چې خلک به حشرګاه په لور شړي او په یو روایت کې ذکر دي: هغه اور چې د عدن د دې غاړې څخه به وځي او خلک به د حشر پر لور بیایي، او په یو روایت لسمه نښه یوه هوا یاده شوې ده چې خلک به په دریاب کې وغورځوي

(۱) مشکوة المصابیح: ۳/ ۱۵۰۵، رقم الحدیث: ۵۴۶۴.

د اهل السنة والجماعة ځانګړي عقائد

اته اتيايمه عقيده: د ژونديو په دعاء او صدقه مړو ته ګټه رسيږي.[۱]

لقوله تعالى:

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾[۲]

ژباړه: او (اموال) هغو (کسانو لره دي) چې راغلي دي راځي وروسته له دغو (مهاجرو او انصارو) نه، وايي دوی چې اې ربه زمونږ! مغفرت وکړه مونږ ته او هغو (ديني) ورونو زمونږ ته چې وړمبی داخل شوي دي (له مونږ څخه) په ايمان کې او مه ګرځوه په زړونو زمونږ کې بغض کينه د هغو کسانو سره چې ايمان يې راوړی دی بې شکه ته (يا الله) ښه مهرباني کوونکی خورا (ډېر) رحم والا يې.

ولما روي:

عن ابْن عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ تُوُفِّيَتْ أُمُّهُ وَهُوَ غَائِبٌ عَنْهَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمِّي تُوُفِّيَتْ وَأَنَا غَائِبٌ عَنْهَا، أَيَنْفَعُهَا شَيْءٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَنْهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: فَإِنِّي أُشْهِدُكَ أَنَّ حَائِطِيَ المِخْرَافَ صَدَقَةٌ عَلَيْهَا.[۳]

ژباړه: له حضرت ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې: د سعد بن عباده رضي الله عنه مور بې بې په داسې حال کې وفات شوه چې دی نه و، نو ويې ويل: اې د الله رسوله! زما مور بي بي زما په نشتون کې وفات شوه آيا که زه يو څه د هغې له لوري صدقه کړم ګټه به ورته وکړي؟ رسول کريم عليه السلام وويل: هو، حضرت سعد وويل: پس زه تا ګواه کوم چې ما خپل باغ «مخراف» په هغې پسې صدقه کړ.

(۱) وفي دعاء الأحياء وصدقاتهم منفعة للأموات. العقيدة الطحاوية ص: ۲۸.
(۲) سورة الحشر: ۱۰.
(۳) صحيح البخاري: ۴/۷، رقم الحديث: ۲۷۵۶.

نهـه اتيايمـه عقيـده: پـه كـوم شـي چـې نـه پوهيـږو هلتـه "الله اعلـم" وايـو. (۱)

لقوله تعالى:

وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ. (۲)

ژباړه: او هغه كسان چې پاخه دي په علم كې وايې دوی چې ايمان راوړی دی (باور او يقين لرو) مونږ په دې (متشابه چې په معنا يې نه پوهېږو، په مثل د ايمان زمونږ په محكم باندې چې دواړه حق دي) دا ټول (محكم او متشابه) له جانبه د رب زمونږ دي او پند نه اخلي (په دې) مګر (خو پند اخلي) خاوندان د عقلونو (خالصو).

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا. (۳)

ژباړه: او مه كوه پيروي (تعقيب) د هغه كار چې نه وي تا ته په هغه پوهه (قول وي كه فعل) بې شكه غوږ او سترګه او زړه هر يو له دغو (درې واړو) دي له هغه څخه پوښتنه كړی شوې (په قيامت كې چې تا په دنيا كې ولې ګناه كوله).

ولما روي:

عن ابن عباس رضي الله عنهما، قال: سئل النبي صلى الله عليه وسلم عن أولاد المشركين، فقال: «الله أعلم بما كانوا عاملين». (٤)

ژباړه: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی چې له رسول كريم ﷺ څخه د مشركانو د ماشومانو په اړه پوښتنه وشوه هغه وفرمايل: الله ښه پوهيږي چې هغوی به څه كول.

(۱) ونقول: الله أعلم فيما اشتبه علينا علمه. العقيدة الطحاوية ص: ۲۴.
(۲) سورة آل عمران: ۱۸.
(۳) سورة الاسراء: ۳۶.
(٤) صحيح البخاري: ۸/ ۱۲۲، رقم الحديث: ۶۵۹۷، وأخرجه أيضا الطيالسي: ۳۴۲ ص، رقم الحديث: ۲۶۲۴، والنسائي: ۵۹/۴، رقم الحديث: ۱۹۵۲.

نوي يمه عقيده: په سفر او حضر کې پر موزو مسح جائز ګڼو، لکه څنګه چې په ګڼ شمېر روایاتو کې راغلي ده.(۱)

لما روي:

عن المغيرة بن شعبة قال: إن النبي صلى الله عليه وسلم توضأ فمسح بناصيته وعلى العمامة وعلى الخفين. رواه مسلم(۲)

ژباړه: له حضرت مغيره بن شعبه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ اودس وکړ د خپل مخ مسحه يې وکړه او لنګوټه او موزو باندې يې مسحه وکړه.

عن سعد بن أبي وقاص عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه مسح على الخفين».(۳)

ژباړه: له حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ په موزو باندې مسحه وکړه.

عن المغيرة بن شعبة قال: مسح رسول الله صلى الله عليه وسلم على الخفين فقلت: يا رسول الله نسيت؟ قال: بل أنت نسيت بهذا أمرني ربي عز وجل. رواه أحمد وأبو داود(۴)

ژباړه: له حضرت مغيره رضي الله عنه څخه روايت دی چې: رسول کريم ﷺ پر موزو مسحه وکړه ما عرض وکړ: اې د الله رسوله! آيا ستاسو هېر شول؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: نه، بلکې ستا څخه هېر شول زما رب ما ته ددې حکم راکړی دی.

(۱) ونرى المسح على الخفين في السفر والحضر كما جاء في الأثر. العقيدة الطحاوية ص: ۲۵.
(۲) مشكوة المصابيح: ۱/ ۱۲۷، رقم الحديث: ۳۹۹.
(۳) صحيح البخاري: ۱/ ۵۱، رقم الحديث: ۲۰۲.
(٤) مشكوة المصابيح: ۱/ ۱۶۲، رقم الحديث: ۵۲۴.

قال العيني رحمه الله: وروي عن الحسن البصري أنه قال: أدركت سبعين بدريا من الصحابة كلهم يرى المسح على الخفين، ولهذا رآه أبو حنيفة من شرائط أهل السنة والجماعة. فقال: نحن نفضل الشيخين، ونحب الختنين، ونرى المسح على الخفين، ولا نحرم نبيذ الجر. يعني: المثلث؛ وروي عنه أنه قال: ما قلت بالمسح حتى جاءني مثل ضوء النهار.(١)

يو نوي يمه عقيده: مونږ د ﷺ له ټولو صحابه کرامو سره مينه او محبت لرو، او هغوی په ښه خوله يادوو، له هغو کسانو څخه کرکه او نفرت کوو چې له دوی سره دښمني کوي او ياېې په بده خوله يادوي، د هغوی مينه او محبت د دين او ايمان نښه ده او له هغوی څخه کرکه او نفرت د کفر او نفاق نښه ده.(٢)

لقوله تعالى:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ.(٣)

ژباړه: محمد رسول او رالیږل شوی د الله دی (په حق سره) او هغه کسان چې له ده سره دي سخت دي از روی مقابله او مجاهده پر کافرانو باندې، مهربانان او زړه سواندي دي پخپلو منځونو کې.

وَالسَّابِقُونَ الأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُواْ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الأَنْهَارُ.(٤)

ژباړه: او هغه وړاندیني اولني (ايمان لرونکي) د مهاجرينو او انصارو څخه او (نور) هغه کسان چې متابعت کړی دی دوی د (سابقانو) په احسان (نيکي) سره راضي شوی دی الله له دوی نه (په قبول د طاعت سره) او راضي شوي دي دوی له الله نه (په اعطاء د نعمت) او تيار کړی دی (الله) دوی ته جنتونه چې بهيږي لاندې د

(١) عمدة القاري شرح صحيح البخاري: ٩٧/٣.

(٢) ونحب أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا نفرط في حب أحد منهم ولا نتبرأ من أحد منهم ونبغض من يبغضهم وبغير الخير يذكرهم ولا نذكرهم إلا بخير وحبهم دين و إيمان وإحسان وبغضهم كفر ونفاق وطغيان. العقيدة الطحاوية ص: ٢٩.

(٣) سورة الفتح: ٢٩.

(٤) سورة التوبة: ١٠٠.

(ونو او مانیو د) دوی (څلور قسمه) ویالې چې تل به وي دوی په هغو کې همیشه، دغه (رضاء او جنت) بری دی ډېر لوی.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ. (۱)

ژباړه: (دغه اموال دي) د پاره د فقیرانو هجرت کوونکو (هغه مهاجران) چې ایستلی شوي دي دوی له کورونو کلیو خپلو څخه او له اموالو خپلو څخه په دې حال کې چې طلبوي دوی فضل ښښنه مهرباني له الله او رضاء (د ده) او مرسته (مدد) کوي د الله او د رسول د دغه (الله ﷺ) سره (په نفسونو او مالونو خپلو سره) دغه (مهاجران) هم دوی دي صادقان رېښتیني (په ایمان او جهاد کې) او هغو (انصارو لره دي دغه اموال) چې ځای نیولی دی په (دې) کور (مدینه) کې او (خالص کړي یې دی خپل) ایمان پخوا له دغو (مهاجرانو) څخه، خوښوي محبت کوي دوی له هغه چا سره چې هجرت یې کړی دی دوی ته او نه مومي دوی په زړونو سینو خپلو کې څه تنګي (حسد) له هغه شي څخه چې ورکړی شوی وي (مهاجرانو لره) او غوره کوي (مهاجران) مقدموي یې پر خپلو ځانونو او اګر که وي پر دوی باندې تنګي (فاقه او حاجت هغه څه ته چې دوی یې ایثاروي) او هر هغه چې وساتلی شي له بخل د نفس د ده نه (او له حرص نه په مال باندې) نو هم دغه کسان دي هم دوی مراد موندونکي په مراد رسیدلي (په ثناء صفت د دنیا او په ثواب د عقبا سره).

(۱) سورة الحشر: ۸، ۹.

ولما روي:

عَن أبي سعيدٍ الخُدْرِيّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فلَوْ أَنَّ أَحدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نصيفه». مُتَّفق عَلَيْهِ. (۱)

ژباړه: له حضرت ابو سعيد خدري رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: زما صحابه کرامو ته بد مه وايا ست ځکه که په تاسو کې څوک د احد د غره برابر سره زر خرچ کړي نو د صحابي د يو مد يا نيم مد برابر ثواب نه شي تر لاسه کولای (مد يوه پيمانه ده چې د سير په اندازه وربشې پکې راځي.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اللهَ اللهَ فِي أَصْحَابِي، لا تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا بَعْدِي، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي أَبْغَضَهُمْ، وَمَنْ آذَاهُمْ فَقَدْ آذَانِي، وَمَنْ آذَانِي فقَدْ آذَى اللهَ، وَمَنْ آذَى اللهَ فيُوشِكُ أَنْ يَأْخُذَهُ». (۲)

ژباړه: له حضرت عبد الله بن مغفل رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: له خدای څخه ووېرېږئ او بيا له خدای څخه ووېرېږئ زما د اصحابو په اړه د خدای څخه ووېرېږئ او زما د اصحابو په اړه د خدای څخه ووېرېږئ، زما څخه وروسته تاسو هغوی د بد او رد نښه مه جوړوئ څوک چې د هغوی سره مينه ساتي هغوی زما د مينې په سبب هغوی محبوب ساتي او څوک چې د هغوی سره دښمني کوي نو هغوی زما سره د دښمنې په سبب د هغوی سره دښمني ساتي، او چا چې هغوی ته تکليف ورسوی هغه ماته تکليف ورسوی او چا چې ماته تکليف ورسوی هغه خدای ته تکليف ورسوی او چا چې خدای ته تکليف ورسوی خدای جل جلاله به هغه ډېر ژر ونيسي.

(۱) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۶۹۴، رقم الحديث: ۶۰۰۷.
(۲) سنن الترمذي: ۵/۶۹۶، رقم الحديث: ۳۸۶۲.

عن أنس بن مالك رضي الله عنه، عن النبي صلى الله عليه وسلم، قال: «آية الإيمان حب الأنصار، وآية النفاق بغض الأنصار».(١)

ژباړه: له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: د ايمان نښه د انصارو سره مينه کول دي او د نفاق نښه د انصارو سره بغض او دښمني کول دي.

عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: احفظوني في أصحابي، فإن من أشراط الساعة أن يلعن آخر هذه الأمة أولها.(٢)

ژباړه: رسول کريم ﷺ فرمايي: زما د اصحابو په اړه زما خبره ياد ساتئ ځکه د قيامت يوه نښه دا ده چې د دې امت وروستني خلک به د دې امت په ړومبيو باندې لعنت وايي.

(١) صحيح البخاري: ٥/٣٢، رقم الحديث: ٣٧٨٤.
(٢) مسند الفاروق: ٣/ ١٣٢.

دوه نـــوي يمــه عقيـــده: مـــوږ لـــه رســـول اللّه ﷺ وروســـته ابوبكـــر صديـــق رضـــي اللّه عنـــه لومـــړی خليفـــه، عمـــر بـــن الخطـــاب رضـــی اللّه عنـــه دوهـــم خليفـــه، عثمـــان رضـــی اللّه عنـــه دريـــم خليفـــه، او علـــي بـــن ابـــی طالـــب رضـــی اللّه عنـــه څلـــورم خليفـــه کڼـــو، او دوی د حـــق لاربښـــوونكي خلفـــاء او د حـــق پـــر لار روان امامـــان دي. (۱)

لما روي:

عن أبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي عَلَى قَلِيبٍ عَلَيْهَا دَلْوٌ، فَنَزَعْتُ مِنْهَا مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ فَنَزَعَ بِهَا ذَنُوبًا أَوْ ذَنُوبَيْنِ، وَفِي نَزْعِهِ ضَعْفٌ، وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ ضَعْفَهُ، ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا، فَأَخَذَهَا ابْنُ الخَطَّابِ فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا مِنَ النَّاسِ يَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ، حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ». (۲)

ژباړه: لـه حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول كريم ﷺ وفرمايل: زه يـو وخت ويـده چې مـا خپـل د يـو څاه سره وليـده چې پـر هغـه سلواغه پرتـه وه، مـا د هغـه سلواغې څخه څومره چې خدای ﷻ تـه منظوره وه اوبـه راوكښلې بيا ابن ابي قحافـه سلواغه واخيستل او د څاه څخه يوه يا دوې سلواغې اوبه راوكښلې، ابـن ابي قحافـه پـه اوبـو راكښلـو كې كمزوري و، خدای ﷻ بـه د ابو بكـر رضي الله عنه كمزوري معـاف كړي، بيـا هغه سلواغه «لويه سلواغه» جوړه شوه او عمر بن الخطاب واخيستله او مـا هيڅ پهلوان پـه خلكـو كې داسې نـه دی ليدلـی چې د عمر پـه ډول هغـه سلواغه راوكاږي تـر هغـو چې خلكـو د اوبـو اخورونـه جوړ كړل.

---

(۱) ونثبت الخلافة بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم أولا لأبي بكر الصديق رضي الله عنه تفضيلا له وتقديما على جميع الأمة ثم لعمر بن الخطاب رضي الله عنه ثم لعثمان رضي الله عنه ثم لعلي بن أبي طالب رضي الله عنه وهم الخلفاء الراشدون والأئمة المهتدون.العقيدة الطحاوية ص: ۲۹.

(۲) صحيح البخاري: ۶/۵، رقم الحديث: ۳۶۶۴.

عن حذيفة، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: اقتدوا باللذين من بعدي أبي بكر، وعمر.[1]

ژباړه: له حذيفه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: له ما څخه وروسته تاسو د ابوبکر او عمر پيروي کوئ.

عن أبي موسى، قال: مرض رسول الله صلى الله عليه وسلم فاشتد مرضه، فقال: «مروا أبا بكر فليصل بالناس».[2]

ژباړه: له ابو موسى اشعري رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ مريض شو او مرض يې سخت شو نو ويې ويل: ابو بکر ته ووايئ چې (مخکې شه) او خلکو ته امامت ورکړه.

عن سفينة، قال: خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال: «الخلافة في أمتي ثلاثون ثم يكون ملكا» ثم قال سفينة: أمسك عليك، خلافة أبي بكر وعمر رضي الله عنهما ثلاثة عشرة سنة وستة أشهر، وخلافة عثمان رضي الله عنه اثنتا عشرة سنة ثم خلافة علي مكملة الثلاثين».[3]

ژباړه: له سفينه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ موږ ته خطبه راکړه او ويې ويل: زما په امت کې به خلافت (على منهج النبوة) ديرش کاله وي بيا به پاچاهي شروع کيږي. حضرت سفينه رضي الله عنه فرمايي: ياد ساته د ابو بکر او عمر رضي الله عنهما د خلافت زمانه ديارلس کاله او شپږ مياشتې وه، د عثمان رضي الله عنه د خلافت زمانه دوولس کاله وه او بيا د علي رضي الله عنه په خلافت سره ديرش کاله پوره شو.

---

(۱) سنن الترمذي: ۶/۵۰، رقم الحديث: ۳۶۶۲.
(۲) صحيح مسلم: ۱/۳۱۶، رقم الحديث: ۴۲۰.
(۳) تثبيت الإمامة وترتيب الخلافة لأبي نعيم الأصبهاني: ۳۵۸ ص، رقم الحديث: ۱۸۲.

درې نــوې يمــه عقيــده: هغــه لــس صحابــه رضي الله تعالــى عنهــم چې رســول الله ﷺ پــه دنيــا کــې د جنــت زيــرى ورکــړى دى، مــوږ د رســول الله ﷺ د شــاهدي پــر اســاس هغــوى جنتيــان کڼــو د هغــوى نومونــه دا دي: ابــو بکــر، عمــر، عثمــان، علــي، طلحــه، زبيــر، ســعد، ســعيد، عبدالرحمــن بــن عــوف او ابــو عبيــدة بــن الجــراح رضــى الله تعالــى عنهــم.[1]

لما روي:

عن عبد الرَّحْمَن بن عَوْف أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ فِي الْجَنَّةِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيّ[2]

ژباړه: لـه حضرت عبد الرحمن بن عـوف رضي الله عنه څخـه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: ابو بکر پـه جنت کې دی، عمر پـه جنت کې دی، عثمان پـه جنت کې دی، علي پـه جنت کې دی، طلحه پـه جنت کې دی، زبير پـه جنت کې دی، عبد الرحمن بن عوف پـه جنت کې دی، سعد بن ابي وقاص پـه جنت کې دی، سعيد بن زيد پـه جنت کې دی، او ابو عبيده بن الجراح پـه جنت کې دی.

(۱) وأن العشرة الذين سماهم رسول الله صلى الله عليه وسلم وبشرهم بالجنة نشهد لهم بالجنة على ما شهد لهم رسول الله صلى الله عليه وسلم وقوله الحق وهم: أبو بكر وعمر وعثمان وعلي وطلحة والزبير وسعد وسعيد وعبد الرحمن بن عوف و أبو عبيدة بن الجراح وهو أمين هذه الأمة رضي الله عنهم أجمعين. العقيدة الطحاوية ص: ۲۹، ۳۰.

(۲) مشكوة المصابيح: ۳/ ۱۷۲۶، رقم الحديث: ٦١١٨.

څلورنــوي يمــه عقيــده: څــوک چــې د رســول اللّه ﷺ صحابــه، د هغــه میرمنــې او اولادونــه پــه ښــه نــوم يــاد كــړي هغــه لــه نفــاق څخــه خلاص دی. (١)

لقوله تعالى:

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا. (٢)

ژباړه: بې شکه همدا خبره ده چې اراده لري الله د دې چې لرې کړي له تاسې ګناه اې اهل البيت (کورنۍ د محمد رسول الله) او چې پاک کړي تاسې (له ګناه) په پاکوالي.

النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ. (٣)

ژباړه: (محمد د الله) نبي ډېر وړ (لائق) دی له مؤمنانو سره له نفسونو د دوی (د احکامو په انجام) او ښځې د دغه (نبي الله) میندې د دوی دي (تعظیما او تحریما).

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ. (٤)

ژباړه: کله چې واخیست تاسو دا (افک) په ژبو خپلو (چې یو له بله مو پوښتنه کوله) او ویله به مو په خولو خپلو سره هغه خبره چې نه و تاسو ته په هغې باندې هیڅ علم او ګڼله تاسې دغه خبره آسانه (چې هیڅ ګناه پکې نشته) حال دا چې دغه (خبره) په نزد د الله کې ډېره لویه ده (له حیثیته د ګناه نه) ولې نه کله چې واوریده تاسې دا خبره ویل تاسې چې نه ښايي مونږ ته دا کار چې خوله وخوځوو په دې خبره باندې پاکي د تا (اې ربه) دا دروغ دي ډېر لوی (چې تړلی شوي دي د منافقانو له خوا).

(١) ومن أحسن القول في أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم وأزواجه الطاهرات من كل دنس وذرياته المقدسين من كل رجس فقد برئ من النفاق. العقيدة الطحاوية ص: ٣٠.

(٢) سورة الأحزاب: ٣٣.

(٣) سورة الأحزاب: ٦.

(٤) سورة النور: ١٥، ١٦.

ولما روي:

عن أيوب السختياني قال: «من أحب أبا بكر فقد أقام الدين, ومن أحب عمر فقد أوضح السبيل , ومن أحب عثمان فقد استنار بنور الله عز وجل ومن أحب عليا فقد استمسك بالعروة الوثقى, ومن أحسن القول في أصحاب محمد فقد برئ من النفاق».(۱)

ژباړه: له ايوب سختياني رحمه الله څخه روايت دی چې: څوک له ابوبکر سره مينه ولري هغه دين قائم کړ، څوک چې له عمر سره مينه ولري هغه مسير واضح کړ، څوک چې له عثمان سره مينه ولري هغه د الله په نور سره منور شو، څوک چې له علي سره مينه ولري هغه په مضبوطه رسۍ (د دين) باندې منګولې ولګولې، او څوک چې د رسول کريم ﷺ د اصحابانو په باب کې ښه رايه ولري هغه له نفاق څخه بري دی.

(۱) الشريعة للآجري: ۴/ ۱۷۷۲، ۱۷۷۳، رقم الحديث: ۱۲۳۱.

له سلف صالحينو سره مينه

پنځمه نوي يمه عقيده: پخواني علماء، مجتهدين امامان، د هغوی نيک پيروان او فقهاء په نيکو يادوو او څوک چې يې په بدو يادوي، هغوی بد او په غلطه لاره روان دي.(١)

لقوله تعالى:

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ.(٢)

ژباړه: او سړي مؤمنان او ښځې مؤمنانې ځينې د دوی دوستان دي د ځينو نورو (او په ايمان کې ټول سره يو شان دي).

يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ.(٣)

ژباړه: پورته کوي الله هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی له تاسې څخه (په طاعت فرمان برداري د ده) او (خاص پورته کوي) هغه کسان چې ورکړل شوی دی دوی ته علم پوهه په درجو مرتبو کې.

ولما روي:

عن عمران بن حصين رضي الله عنهما، يقول: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «خير أمتي قرني، ثم الذين يلونهم، ثم الذين يلونهم».(٤)

ژباړه: له حضرت عمران بن حصين رضي الله عنهما څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: زما د امت غوره زما د قرن خلک دي (قرن يو دور دی يعني يوه زمانه ده ځينو ۴۰ کاله، ځينو ۵۰ کاله، ځينو ۸۰ کاله او ځينو ۱۰۰ کاله ټاکلي دي) بيا هغه خلک غوره دي کوم چې د هغوی سره متصل دي بيا هغه خلک غوره دي چې د

(١) وعلماء السلف من السابقين ومن بعدهم من التابعين أهل الخير والأثر وأهل الفقه والنظر لا يذكرون إلا بالجميل ومن ذكرهم بسوء فهو على غير السبيل.العقيدة الطحاوية ص: ٣٠.

(٢) سورة التوبة: ٧١.

(٣) سورة المجادلة: ١١.

(٤) صحيح البخاري: ٥/٢. رقم الحديث: ٣٦٥٠.

هغوی سره متصل دي.

عن عمرو بن العاص، أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إذا حكم الحاكم فاجتهد ثم أصاب فله أجران، وإذا حكم فاجتهد ثم أخطأ فله أجر».(۱)

ژباړه: له عمرو بن العاص څخه روايت دی چې رسول كريم ﷺ وفرمايل: هر كله چې حاكم پر حكم كولو آماده شي كه اجتهاد وكړي (يعني پر معاملو باندې ډېر غور او فكر وكړي) او د هغه پريكړه صحيح وي نو هغه ته به دوه برابر ثواب تر لاسه كيږي او كه هغه پوره پوره كوښښ وكړي مګر غلطي ځينې وشوه نو يو برابر ثواب به تر لاسه كړي.

عن أبي أمامة، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لا تقوم الساعة حتى يلعن آخر هذه الأمة أولها ألا عليهم حلت اللعنة».(۲)

ژباړه: له ابو امامه رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول كريم ﷺ وفرمايل: قيامت به تر هغې پورې قائم نه شي تر څو چې د دې امت وروستني خلک په اولنيو باندې لعنت ونه وايي، خبردار! په دې (لاعنينو) باندې لعنت روا دی.

شپږ نوي يمه عقيده: هيڅ ولي پر هيڅ نبي غوره نه كڼو، بلكې يو نبي تر ټولو اولياوو غوره دی.(۳)

لقوله تعالى:

اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ.(۴)

ژباړه: الله ښه عالم (ښه پوه) دی په هغه ځای چې ږدي رسالت خپل (هلته).

(۱) صحيح البخاري: ۹/ ۱۰۸، رقم الحديث: ۷۳۵۲.
(۲) الإبانة الكبرى لابن بطة: ۱/ ۱۷۹، رقم الحديث: ۱۴.
(۳) ولا نفضل أحدا من الأولياء على أحد من الأنبياء عليهم السلام ونقول: نبي واحد أفضل من جميع الأولياء. العقيدة الطحاوية ص: ۳۰، ۳۱.
(۴) سورة الأنعام: ۱۲۴.

اووه نوي يمه عقيده: موږ د اولياؤ په هغه كراماتو ايمان لرو چې په معتبرو رواياتو ثابت دي.(١)

لقوله تعالى:

﴿وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾(٢)

ژباړه: او (الله) كفيل وګرځاوه دې لره زكريا عليه السلام، هر وخت چې به ورغلى دې ته زكريا په محراب (عبادت خانه) كې نو پيدا به يې كړه له دې (مريمې) سره څه روزي (يعني ميوې د ژمي په اوړي او ميوې د اوړي په ژمي كې) ووېل (زكريا) اې مريمې! له كومه (راغلې) ده تا ته دا روزي؟ ووېل (مريمې زكريا ته) چې دا (روزي) له طرفه د الله ده، بې شكه چې الله روزي وركوي هغه چا ته چې اراده يې وفرمايي (د روزي وركولو يې ډېره پريمانه) بې حسابه.

ولما روي:

عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، بَعَثَ جَيْشًا، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعَى سَارِيَةَ قَالَ: فَبَيْنَا عُمَرُ يَخْطُبُ قَالَ: فَجَعَلَ يَصِيحُ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَا سَارِيَةُ: الْجَبَلَ، يَا سَارِيَةُ الْجَبَلَ، قَالَ: فَقَدِمَ رَسُولُ الْجَيْشِ , فَسَأَلَهُ , فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، لَقِينَا عَدُوَّنَا فَهَزَمُونَا وَإِنَّ الصَّائِحَ لَيَصِيحُ: يَا سَارِيَةُ: الْجَبَلَ، يَا سَارِيَةُ: الْجَبَلَ، فَشَدَدْنَا ظُهُورَنَا بِالْجَبَلِ، فَهَزَمَهُمُ اللَّهُ.(٣)

ژباړه: له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې: عمر فاروق رضي الله عنه يو لښكر ولېږه او ساريه رضي الله عنه يې پرې امير مقرر كړ، راوي وايي: يوه ورځ عمر خطبه ويله نو د خطبې پر مهال پر منبر ولاړ چيغې يې شروع كړې: اې ساريه! غر، اې ساريه! غر، راوي وايي: څه موده پس د هغه لښكر يو استازی راغی ويې ويل: اې امير المؤمنينه! دښمن سره مخ شولو شكست مو وخوړ خو په دې دوران كې د يو

(١) ونؤمن بما جاء من كراماتهم وصح عن الثقات من رواياتهم. العقيدة الطحاوية ص: ٣١.
(٢) سورة آل عمران: ٣٧.
(٣) الاعتقاد للبيهقي ص ٣١٤.

آواز کوونکي ږغ مو واورید چې په واز کومي چیغې وهې: اې ساریه ! غر (ته پناه یوسه)، اې ساریه ! غر (ته پناه یوسه) نو موږ خپلې شاوې په غره سره مظبوطې (او خوندي) کړې الله تعالی دښمن ته ماته ورکړه.

اته نوي یمه عقیده: موږ په کاهن، فال ویونکي او هغه چا چې د کتاب، سنت او د امت د اجماع خلاف دعوه کوي، باور نه لرو. (۱)

لما روي:

عن أبي هريرة، والحسن، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «من أتى كاهنا، أو عرافا، فصدقه بما يقول، فقد كفر بما أنزل على محمد». (۲)

ژباړه: له ابو هریره او حسن رضي الله عنهما څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل: څوک چې کاهن یا نجومي ته ورغلل او د هغه په وینا یې باور وکړ نو په تحقیق سره ده کفر وکړ په هغه څه چې پر محمد ﷺ نازل شوي دي.

(۱) ولا نصدق كاهنا ولا عرافا ولا من يدعي شيئا يخالف الكتاب والسنة وإجماع الأمة. العقيدة الطحاوية ص: ۳۱.
(۲) مسند أحمد: ۳۳۱/۱۵، رقم الحديث: ۹۵۳۶.

نهه نوي يمه عقيده: موږ يه پورتنيو عقائدو ايمان او عقيده لرو، او له ټولو باطلو ډلو لکه: مشبهه، معتزله، جهميه، جبريه، قدريه او هغو کسانو څخه بېزاره يو چې د پورتني عقيدې مخالف دي، هغوی موږ په اند ګمراهان او بېلاري دي، اللّه ﷻ دي موږ پر خپل ايمان او عقيده ثابت قدمه کړي او زموږ خاتمه دي په ايمان کړي.(١)

لقوله تعالى:

قُلْ هَـٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.(٢)

ژباړه: ووايه (اې محمده! دوی ته) چې دغه (ايمان او توحيد) لاره زما ده چې (تينګ پرې ولاړيم او) بولم زه ټول خلک طرف د (توحيد) د الله ته په بيان (او ښکاره دليل) سره (هم) زه او (هم هر) هغه څوک چې متابعت پيروي کوي زما، او پاک دی الله (له شرکه او ولده او نورو عيبونو) او نه يم زه له شريک نيوونکو (په الله پورې).

وَأَنَّ هَـٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.(٣)

ژباړه: په تحقيق دغه (د دې سورت ذکر شوي احکام) لاره زما ده برابره (جنت ته) نو متابعت وکړئ تاسې د دغې (لارې) او مه کوئ متابعت د (نورو کږو) لارو نو تار په تار به کړي (دغه متابعت) تاسې له لارې (سمې) د الله نه (چې د وحي اتباع او د برهان اقتفاء ده) دا (اتباع د سمې لارې) حکم کړی دی (الله) تاسې ته په دې سره له پاره د دې چې ځان وساتئ تاسې (له ګمراهي نه).

---

(١) فهذا ديننا واعتقادنا ظاهرا وباطنا ونحن براء إلى الله من كل من خالف الذي ذكرناه وبيناه ونسأل الله تعالى أن يثبتنا على الإيمان ويختم لنا به ويعصمنا من الأهواء المختلفة والآراء المتفرقة والمذاهب الردية مثل المشبهة والمعتزلة والجهمية والجبرية والقدرية وغيرهم من الذين خالفوا السنة والجماعة وحالفوا الضلالة ونحن منهم براء وهم عندنا ضلال وأردياء. وبالله العصمة والتوفيق.العقيدة الطحاوية ص: ٣٢.

(٢) سورة يوسف: ١٠٨.

(٣) سورة الأنعام: ١٥٣.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ.(۱)

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ.(۲)

ژباړه: اې ربه زما ! په تحقيق راکړې دې ده ما ته څه له پاچاهي (او تصرف د مصر) او ښوولی دې دی ما ته څه له ګرځولو د خبرو (لکه تعبير د خوبونو بيان د کتابونو) . اې پيدا کوونکيه د آسمانونو او د ځمکې (بې له نمونې) ! هم ته يې ولي (دوست واکدار کارجوړوونکی) زما په دنيا او په آخرت کې، وفات راکړه ما په دې حال کې چې مسلمان يم او يو ځای مې کړه (په مرتبه او کرامت کې) له صالحانو سره.

ولما روي:

عن أبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: تفرقت اليهود على إحدى وسبعين أو اثنتين وسبعين فرقة، والنصارى مثل ذلك، وتفترق أمتي على ثلاث وسبعين فرقة.(۳)

ژباړه: له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول کريم ﷺ وفرمايل: يهود ۷۱ يا ۷۲ ډلې شوې او عيسايان هم همداسې، او زما امت به درې اويا ډلو باندې تقسيم شي.

(۱) سورة حم السجدة: ۳۰.
(۲) سورة يوسف: ۱۰۱.
(۳) سنن الترمذي: ۳۲۲/۴، رقم الحديث: ۲۶۴۰، وأخرجه أيضا أبو داود: ۱۹۷/۴، رقم الحديث: ۴۵۹۶.

عن عبد الله بن سفيان، عن أبيه، قال: يا رسول الله، أخبرني بأمر في الإسلام لا أسأل عنه أحدا بعدك، قال: «قل: آمنت بالله، ثم استقم». (١)

ژباړه: له عبد الله څخه روايت دی چې سفيان رضي الله عنه رسول کريم ﷺ ته وفرمايل: اې د الله رسوله! ما ته په اسلام کې يو داسې (ټکهور) کار راوښيه چې له تا وروسته بيا زه له چا پوښتنه ونه کړم، رسول الله ﷺ وفرمايل: په ژبه او زړه سره د دې خبرې اقرار وکړه چې ما په خدای ايمان راوړی دی او بيا پر دې اقرار ټينګ اوسه.

وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ،
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ.

(١) مسند أحمد: ٢٤/١٤٢، رقم الحديث:١٥٤١٧.

ناشر	د مصنف نوم	د کتاب نوم	شمېره
-	-	القرآن الكريم	۱.
د آيتونو شريفه وو موافق	د افغانستان د علماوو هيئت	کابلی تفسير پښتو	۲.
دار ابن حزم - بيروت	أبو جعفر أحمد بن محمد بن سلامة بن عبد الملك بن سلمة الأزدي الحجري المصري المعروف بالطحاوي.	العقيدة الطحاوية	۳.
المكتب الإسلامي – بيروت.	محمد بن عبد الله الخطيب العمري، أبو عبد الله، ولي الدين، التبريزي.	مشكوة المصابيح	٤.
دار طوق النجاة.	محمد بن إسماعيل أبو عبدالله البخاري الجعفي.	صحيح البخاري	٥.
دار إحياء التراث العربي – بيروت.	مسلم بن الحجاج أبو الحسن القشيري النيسابوري.	صحيح مسلم	٦.
شركة مكتبة ومطبعة مصطفى الحلبي – مصر.	أبو عيسى محمد بن عيسى بن سَوْرة بن موسى بن الضحاك، الترمذي.	سنن الترمذي	۷.
دار الرسالة العالمية	أبو داود سليمان بن الأشعث بن إسحاق بن بشير بن شداد بن عمرو الأزدي السِّجِسْتاني.	سنن أبي داود	۸.
دار إحياء التراث العربي - بيروت	أبو محمد محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين الغيتابى الحنفى بدر الدين العينى.	عمدة القاري شرح صحيح البخاري	۹.
مكتبة الرشدية	القاضي مولوي محمد ثناء الله الهندي الفاني فتي.	التفسير المظهري	۱۰.
دار الكتب المصرية – القاهرة	أبو عبد الله محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح الأنصاري الخزرجي شمس الدين القرطبي.	الجامع لأحكام القرآن = تفسير القرطبي	۱۱.

١٢.	تفسير الماتريدي (تأويلات أهل السنة)	محمد بن محمد بن محمود، أبو منصور الماتريدي.	دار الكتب العلمية - بيروت، لبنان
١٣.	فتح الرحمن في تفسير القران	مجير الدين بن محمد العليمي المقدسي الحنبلي.	دار النوادر
١٤.	منح الروض الأزهر في شرح الفقه الأكبر	علي بن (سلطان محمد)، أبو الحسن نور الدين الملا الهروي.	دار البشائر الإسلامية
١٥.	الفقه الأكبر	أبوحنيفة النعمان بن ثابت رحمه الله تعالي.	مكتبة الفرقان - الإمارات العربية
١٦.	التبيان في آداب حملة القرآن	أبو زكريا محيي الدين يحيى بن شرف النووي.	دار ابن حزم للطباعة والنشر والتوزيع – بيروت
١٧.	المستدرك على الصحيحين للحاكم	أبو عبد الله الحاكم محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نُعيم بن الحكم الضبي الطهماني النيسابوري.	دار الكتب العلمية – بيروت
١٨.	مفاتيح الغيب = التفسير الكبير(تفسيرالرازي)	أبو عبد الله محمد بن عمر بن الحسن بن الحسين التيمي الرازي.	دار إحياء التراث العربي – بيروت
١٩.	روح المعاني في تفسير القرآن العظيم والسبع المثاني	شهاب الدين محمود بن عبد الله الحسيني الألوسي.	دار الكتب العلمية – بيروت
٢٠.	الشفا بتعريف حقوق المصطفى	عياض بن موسى بن عياض بن عمرون اليحصبي السبتي، أبو الفضل.	دار الفيحاء – عمان
٢١.	شرح الزرقاني على المواهب اللدنية بالمنح المحمدية	أبو عبد الله محمد بن عبد الباقي بن يوسف بن أحمد بن شهاب الدين بن محمد الزرقاني المالكي.	دار الكتب العلمية
٢٢.	الفتاوي البزازية على هامش الهندية	محمد بن شهاب البزاز الكردري	مكتبة الرشدية
٢٣.	شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة.	أبو القاسم هبة الله بن الحسن بن منصور الطبري الرازي اللالكائي.	دار طيبة - السعودية
٢٤.	رد المحتار على الدر المختار	ابن عابدين، محمد أمين بن عمر بن عبد العزيز عابدين الدمشقي الحنفي.	دارالفكر-بيروت.

٢٥.	مسند الفاروق أمير المؤمنين أبي حفص عمر بن الخطاب رضي الله عنه وأقواله على أبواب العلم.	أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير القرشي البصري ثم الدمشقي.	دار الفلاح، الفيوم – مصر.
٢٦.	تثبيت الإمامة وترتيب الخلافة لأبي نعيم الأصبهاني	أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق بن موسى بن مهران الأصبهاني.	مكتبة العلوم والحكم، المدينة المنورة.
٢٧.	الشريعة للآجري	أبو بكر محمد بن الحسين بن عبد الله الآجُرِّيُّ البغدادي.	دار الوطن - الرياض / السعودية
٢٨.	الإبانة الكبرى لابن بطة	أبو عبد الله عبيد الله بن محمد بن محمد بن حمدان العُكْبَري المعروف بابن بَطَّة العكبري.	دار الراية للنشر والتوزيع، الرياض
٢٩.	الاعتقاد للبيهقي	أحمد بن الحسين بن علي بن موسى الخُسْرَوْجِردي الخراساني، أبو بكر البيهقي.	دار الآفاق الجديدة – بيروت
٣٠.	مسند الإمام أحمد بن حنبل	أبو عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد الشيباني.	مؤسسة الرسالة
٣١.	مظاهر حق	علامه محمد قطب الدين دهلوي.	صداقت كتب خانه- كندهار

ما انا عليه و اصحابي

د اهل السنة والجماعة عقيده

تأليف

اميـرالمؤمنين شيخ القرآن والحديث

مولوي هبة الله اخندزاده

کال ۱۴۴۷ هـ ق

